

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Kateřina Coufalová

**Regionální politické strany a Evropská unie:
Případová studie Španělsko**

Diplomová práce

Praha 2011

Autor práce: **Bc. Kateřina Coufalová**

Vedoucí práce: **Doc. Michel Perottino PhD.**

Rok obhajoby: **2011**

Bibliografický záznam

COUFALOVÁ, Kateřina. *Regionální politické strany a Evropská unie: Případová studie Španělsko*. Praha, 2011. 136 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí diplomové práce Doc. Michel Perottino, PhD.

Abstrakt

Diplomová práce „Regionální politické strany a Evropská unie: Případová studie Španělsko“ se zaměřuje na prozatím ne zcela analyzovanou problematiku regionálních politických stran na půdě Evropského parlamentu. Důraz je kladen na rozbor daných fenoménů na příkladu regionální stran španělských historických regionů (Katalánsko, Baskicko, Galicie), které zaznamenávají markantní institucionální posílení v rámci regionalizovaného unitárního státu. Při analýze dané problematiky bylo užito metodologie triangulace, kdy byla zpracována data různého charakteru (např. volební výsledky, programové materiály aj.) pomocí různých metod (kvalitativní a kvantitativní obsahových analýz, deduktivních a komparačních přístupů) s cílem odкрыtí kompletního charakteru problému a dosažení co možná nejobektivnějších výsledků. Práce se soustředí na analýzu regionálních stran na evropské úrovni prostřednictvím jejich spolupráce v evropských federacích a v rámci parlamentních skupin Evropského parlamentu. Důraz je pak především kladen na analýzu samotné práce členů Evropského parlamentu z řad zástupců španělských regionálních stran coby základních elementů majících vliv na legislativní proces a celkovou efektivitu této instituce. Nicméně následná role a význam jednotlivých představitelů regionálních politických stran na domácí i unijní půdě je silně determinována nízkým počtem regionálních zástupců v Evropském parlamentu, ale také jejich individuální aktivitou.

Abstract

The diploma thesis “Regional political parties and the European Union: Case study of Spain” focuses on the area of the regional parties on the stage of the European Parliament, a subject which has not been analysed thoroughly in the past. Special emphasis is placed on the analysis of this phenomenon on the case of the Spanish historical regions (Catalonia, Basque Country, Galicia) which are a recognizable proof of the remarkable institutional strengthening in the framework of a regionalized unitary state. The methodology of triangulation was used for the analysis of this issue as the data of the diverse type (i.e. electoral results, party’s material etc.) have been put together through different methods (as a qualitative and quantitative content analysis, deductive and comparative approaches) with the aim to reveal the complete character of the issue and to reach the objective results as possible. The study focuses on the analysis of the regional parties on the European level through their cooperation in the European federations of the political parties as well as the framework of the political groups in the European Parliament. The emphasis is also placed on the analysis of the own work of the members of the European Parliament representatives of the Spanish regional parties as the basic element which exert their influence over the legislative procedure and the whole effectiveness of this institution. However, the role and the importance of every representative of the regional parties on the national and European level is strongly determined not only by their low number in the European Parliament, but also by their individual activity.

Klíčová slova

Regionální politické strany, regionalismus, Evropský parlament, volby, Španělsko, Katalánsko, Baskicko, Galicie, politické strany na evropské úrovni, parlamentní skupiny.

Keywords

Regional political parties, Regionalism, the European Parliament, Elections, Spain, Catalonia, Basque Country, Galicia, Europarties, Political groups of the EP.

Rozsah práce: 233 588 znaků včetně mezer, tj. 130 normostran.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem 233 588 znaků s mezerami, tj. 130 normostran. Dále Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 18. května 2011

Kateřina Coufalová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, Doc. Michelu Perottinovi, PhD, za cenné rady, připomínky, metodické vedení, trpělivost a čas, který věnoval mé práci.

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta sociálních věd

Institut mezinárodních studií

Teze magisterské práce

na téma

Regionální politické strany a Evropská unie:

Případová studie Španělsko

Jméno: Kateřina

Příjmení: Coufalová

Obor: Evropská studia

Předpokládaný termín dokončení: LS 2010/2011

Email: katerina.coufalova@gmail.com

Vedoucí diplomového semináře: doc. Michel Perottino, Ph.D.

1) Charakteristika problému a zdůvodnění výběru tématu

Předpokládaný název mé magisterské práce by měl znít Regionální politické strany a Evropská unie: Případová studie Španělsko. Téma regionalizace a regionálních politických stran je v politických vědách poměrně novým fenoménem a je charakteristický především pro země západní Evropy. Stejně tak i problematika regionálních politických stran a jejich vztahu k Evropské unie je prozatím nedostatečně prozkoumanou oblastí výzkumu. I když se otázka regionálních stran může jevit jako okrajové téma, je třeba poznamenat, že tyto strany sehrávají významnou roli v rámci stranického systému především díky svému vyděračskému, či koaličnímu potenciálu, především v dvoustranických systémech či modelech s bipartistickým formátem (popř. systémech, které vykazují obdobné výsledky jako tyto systémy).

Již ve své bakalářské práci *Komparace francouzských a španělských regionálních politických stran s autonomistickými a separatistickými tendencemi, zejména s ohledem na období 1997 – 2007* jsem se zabývala španělskými regionálními politickými stranami na národní a regionální úrovni. Tuto problematiku se nyní pokusím prohloubit právě i v jejím kontextu v rámci celoevropské úrovně.

2) Metoda a cíl práce

Otázka regionálních stran je se v hledáčku vědeckých analýz začala ve větší míře objevovat až v poměrně nedávné minulosti, první práce věnující se hlouběji regionalismu sahají do 80. let, „boom“ přichází až s léty devadesátými. Z odborného hlediska je bezesporu velmi zajímavým hlediskem mimo jiné i výzkum vztahu regionálních stran a Evropské unie, respektive rozbor, jak (zejména v jakém směru a jaké míře) evropská integrace ovlivňuje vznik regionálních stran, jaký je vztah regionálních stran a Evropské unie, zda-li volby do Evropského parlamentu splňují charakter voleb druhé kategorie, jaký význam mají pro regionální strany a stejně tak jak působí představitelé regionálních stran na evropské úrovni. Cílem mé práce je analyzovat tuto problematiku v souvislosti se španělským regionálním systémem, tedy specifické etablování, postavení a chování španělských regionálních stran vzhledem k Evropské unii.

Práce se zaměří především na jejich institucionalizaci v rámci Evropského parlamentu a působení jejich zástupců a reprezentaci národních/regionálních zájmů. Důraz bude také kladen na budoucí vývoj a existenci potenciální štěpné linie centrum-periferie. Objektem studie budou pouze relevantní strany, které hrají roli významného politického aktéra na národní, popřípadě regionální úrovni, a zároveň jsou zapojeny do evropských struktur.

V první části práce bude užít historický metodologický přístup, v němž bude sledován vývoj regionálních stran a jejich celkové zasazení do evropské integrace, ve druhé (stěžejní) přístup analyticko-komparační, pomocí něhož bude analyzován celkový vývoj tématu.

V případě hlubší analýzy vztahu španělských regionálních stran a Evropské unie se zaměřím zejména na komparaci dvou voleb, a to roku 1987 a 2009. Tyto roky byly vybrány z několika důvodů. Roku 1987 se konaly ve Španělsku první volby do Evropského parlamentu a zároveň to bylo období, kdy došlo etablování stranického systému po přechodu z frankistického režimu, v němž se výrazněji začaly projevat také regionální tendence. Rok 2009 byl vybrán s cílem reflexe aktuální situace a možného srovnání vzhledem k více než dvacetiletému působení v Evropské unii a celkové institucionální proměně Evropské unie.

3) Předpokládaná osnova

Práce bude rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické části a případové studie. V úvodní kapitole bude představeno a vymezeno téma, konkretizovány základní otázky, na které se budu snažit v průběhu celé práce nalézt odpovědi, formulována výchozí hypotéza a nastíněna struktura práce a metodologické přístupy.

První část se bude věnovat fenoménu regionalizace, zhodnocení současného stavu tzv. nového regionalismu a zároveň bude nastíněna teorie vzniku regionálních stran. Další kapitola se zaměří nejen na evropské volby jako volby takzvané druhé kategorie, ale bude provedena hlubší analýza volebních parametrů a jejich důsledků. V rámci třetí kapitoly bude specifikován vztah regionálních stran a evropské integrace a potencionální cleavage „centrum – periferie“ v rámci Evropského parlamentu.

Druhá část bude konkretizovat fenomén decentralizace a vznik regionálních stran v případě Španělska a celkově analyzovat postupný vývoj španělských regionálních

stran na základě komparace voleb z let 1987 a 2009. Zároveň bude reflektován následný vývoj působení regionálních stran v Evropské unii. V závěru práce budou shrnuty výsledky zjištěné, zodpovězeny otázky položené na začátku a bude-li to možné, naznačení budoucího vývoje v dané problematice.

Úvod

Část první: Teoretický rámec

1. Fenomén regionalizace
2. Vznik regionálních stran
3. Charakter voleb do Evropského parlamentu
4. Vztah regionálních stran a Evropské unie

Část druhá: Případová studie – Španělsko

5. Uvedení do problematiky
6. Decentralizace a španělské regionální strany
7. Analýza voleb 1987 a 2009
8. Španělské regionální strany a Evropská unie

Závěr

4) Základní literatura

V rámci teze předkládám pouze předběžný seznam literatury, který bude v průběhu práce značně rozšířen. Vedle publikací věnující se teoriím regionalizace, evropeizace politických stran, fenoménu evropských voleb jako voleb druhé kategorie bude kladen důraz především na aktuální příspěvky zabývající se danou problematikou v odborných periodících. Zdrojem statistických údajů se mi stanou oficiální servery Evropské unie a Španělska, především ministerstva vnitra. Značná část materiálu je dostupná také v bohaté knihovně Universitě Libre de Bruxelles, na níž bych ráda absolvovala program Erasmus, a také v Biblioteca Nacional de España, jejíž materiál bych prostudovala během letní stáže.

LITERATURA:

- BECKFIELD, J. , *Regional Integration and National Income Inequality in Western Europe*. Paper presented at the annual meeting of the American Sociological Association, Marriott Hotel, Loews Philadelphia Hotel, Philadelphia, ze dne 12.8.2005 Dostupné z: http://www.allacademic.com/meta/p19099_index.html
- CIHELKOVÁ, E. (kol.) *Nový regionalismus: Teorie a případová studie (Evropská unie)*. Praha: C. H. Beck, 2007.
- COLOMER, J. *La transición a la democracia: el modelo español*. Barcelona: Anagrama, 1998.
- ČEPOVÁ, A. *Decentralizace národních států v západní Evropě (Velká Británie, Španělsko, Francie, Itálie)*. In: Fiala, V. – Říchová, B. (eds.). *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc-Praha: Moneta-FM, 2002. s. 36-107.
- DANČÁK, B. – FIALA, P. – HLOUŠEK, V. *Evropeizace: Pojem a konceptualizace*. In: Dančák B. – Fiala, P. – Hloušek, V. (eds.). *Evropeizace : nové téma politologického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 11 – 26.
- DE LA GRANJA, J., BERAMNEDI, J., ANGUERA, P. *La Espana de los nacionalismos y las autonomías*. Madrid: Sintesis. 2001.
- DE VRIES. C. *Sleeping Giant: Fact or Fairytale?: How European Integration Affects National Elections*. European Union Politics. 2007, n 8, s. 363-385.
- DELWIT, P. – KÜLACHI, E. – VAN DE WALLE, C. (eds.). *The Europarties. Organisation and Influence*. Brussels: Centre d'étude de la vie politique, Université Libre de Brussels, 2004.
- DOČKAL, V. – KANIOK, P. – ZÁVĚŠICKÝ, J. *Evropský parlament*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.
- DUVERGER, M. *Les partis politiques*. Paris: Points, 1976.
- FERRARA, F. – WEISHAUP, T. *Get your Act Together: Party Performance in European Parliament Elections*. European Union Politics. 2004, n 5, s. 283-306.
- FIALA, P. – PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno: CDK, 2003.
- GAFFNEY, J. *Introduction. Political Parties and The European Union*. In: Gaffney, J. (ed.). *Political Parties and The European Union*. London: Routledge, 1996. s. 1 – 30.
- HEIDER, K. *Parties and cleavages in the European Political Space*. Oslo: Advanced Research on the Europeanisation of the Nation-State, 2003.

- HELLSTROM, J. *Partisan responses to Europe: the role of ideology for national political parties' positions on European integration*. Journal of European Public Policy, 2008, Vol. 15, n 2, s.189-207.
- JOLLY, S. K. *The Europhile Fringe?: Regionalist Party Support for European Integration*. European Union Politics. 2007, n 8, s.109-130.
- JOLLY, S. K. *Fear, Loathing, and the Optimal Size of Nations: Assessing Regional Party Views on European Integration*" Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association, Marriott Wardman Park, Omni Shoreham, Washington Hilton, Washington, DC, ze dne 1.9.2005. Dostupné z: <http://www.allacademic.com/meta/p40543_index.html>
- KLOKOČKA, V. *Ústavy států Evropské unie*. Praha: Linde, 2004.
- KRESSEL, A. *The European Parliament and Supranational Party System. A Study in Institutional Development*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002.
- KRIESI, H.. *The Role of European Integration in National Election Campaigns* European Union Politics. 2007, n 8, s. 83-108.
- LINBERG, B. – RASMUSSEN, A. – WARNTJEN, A. *Party politics as usual? The role of political parties in EU legislative decision-making*. Journal of European Public Policy, 2008, Vol. 15, n 8, s.1107-1126.
- MARTINEZ HERRERA, E. *From Natio-Building to Building Identification with Political Communities. Consequences Of Political Decentralisation in Spain, The Basque Country, Catalonia and Galicia, 1978-2001*. Florence: European University in Florence, 2001.
- NOVÁK, M. *Systémy politických stran*. Praha: SLON, 1997.
- OUTLÝ, J. *Volební systém pro volby do Evropského parlamentu: Srovnání původních a nově přistoupivších zemí*. In: ŠARADÍN, P. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Olomouc: Periplum, 2004. s. 27 – 46.
- SCHMITT, H. *The European Parliament Elections of June 2004: Still Second-Order?* West European Politics, 2005, n 3, s. 650 – 679.
- STRMISKA, M. *Regionální strany a stranické systémy*. Brno: CDK, 1998
- STRMISKA, M. *Politické strany moderní Evropy: Analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005.
- STRMISKA, M. *Regionální systémy politických stran: Komparativní studie ke genezi regionálních stranicko-politických soustav*. In: *Politologický časopis*. 1996, s. 89-103.

- ŠARADÍN, P. *Evropské volby: Vznik a vývoj teorií voleb druhého řádu*. In: ŠARADÍN, P. *Evropské volby v postkomunistických zemích*. Olomouc: Periplum, 2004. s. 9 – 24.
- VADUCHOVÁ, M. *Tempered by the EU? Political parties and party systems before and after accession*. *Journal of European Public Policy*, 2008, Vol. 15, n 6, s. 861-879.
- WEBER, T. *Campaign Effects and Second-Order Cycles: A Top-Down Approach to European Parliament Elections* *European Union Politics*. 2007, n 8, s. 509-536.
- ŽENÍŠEK, M. *Úspěch mimoparlamentních či malých politických stran při použití proporčního volební techniky ve volbách do EP: Případová studie Velké Británie a Severního Irsku*. . In: Dančák B. – Fiala, P. – Hloušek, V. (eds.). *Evropeizace : nové téma politologického výzkumu*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 410 – 421.

INTERNETOVÉ ZDROJE (poslední aktualizace k 18.2.09):

EUR-Lex. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>>.

EUROPA – Eurostat. Dostupné z:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL>.

Europa – The European Union On-line. Dostupné z:< <http://europa.eu/>>.

Ministerio del Interior –Resultados Electorales. [cit. 2008-05-14]. Dostupné z:

<<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

Noticias Jurídicas. [cit. 2008-05-14]. Dostupné z: < <http://noticias.juridicas.com/>>.

Rozhodnutí Rady ze dne 25. června 2002 a ze dne 23. září 2002, kterým se mění Akt o volbě zastupitelů v Evropském parlamentu ve všeobecných a přímých volbách, jenž je připojen k rozhodnutí 76/787/ESUO, EHS, Euratom (2002/772/EC, Euratom).

Dostupné z:

<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0772:C S:NO>>

Obsah

ÚVOD	4
ČÁST PRVNÍ: REGIONALISMUS A REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY V EVROPSKÉ UNII	
1. FENOMÉM REGIONALISMU A EVROPSKÁ UNIE.....	10
1.1 <i>Zájem o problematiku v historické perspektivě</i>	11
1.1.1 <i>Pojem region</i>	13
1.2 <i>Proces regionalizace v západní Evropě</i>	14
1.1.2 <i>Hlavní příčiny regionalizace</i>	15
1.2.2 <i>„Starý“ a „nový“ regionalismus</i>	16
1.2.3 <i>Regionalizace v západní Evropě</i>	17
1.3 <i>Vliv Evropské unie</i>	19
1.3.1 <i>Hlavní faktory vlivu Evropské unie</i>	19
1.3.2 <i>Otázka regionů v unijní agendě</i>	22
1.3.3 <i>Analýza možného vlivu regionů v institucionálním systému EU</i>	23
2. REGIONALIZACE VE ŠPANĚLSKU.....	24
2.1 <i>Historický vznik regionů</i>	25
2.1.1 <i>Katalánsko</i>	28
2.1.2 <i>Galicie</i>	29
2.1.3 <i>Baskicko</i>	30
2.2 <i>Demokratizace režimu a proces regionalizace</i>	31
2.2.1 <i>Analýza současného uspořádání</i>	33
2.3 <i>Španělsko a Evropská Unie</i>	35
3. REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY V EVROPĚ.....	37
3.1 <i>Vymezení politické strany</i>	37
3.1.1 <i>Definice politické strany</i>	38
3.1.2 <i>Funkce politické strany</i>	39
3.2 <i>Vymezení regionální politické strany</i>	41
3.2.1 <i>Vznik regionálních politických stran dle Maxmiliána Strmisky</i>	42
3.2.2 <i>Relevance politických stran</i>	43
4. ŠPANĚLSKÉ REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY.....	44
4.1 <i>Španělský politický systém</i>	44
4.1.1 <i>Volební a stranický systém</i>	45
4.1.2 <i>Legislativní vymezení politické strany</i>	47
4.2 <i>Španělské regionální strany</i>	48
4.2.1 <i>Nehistorické regiony</i>	49
4.2.2 <i>Historické regiony</i>	53

ČÁST DRUHÁ: ŠPANĚLSKÉ REGIONÁLNÍ STRANY A JEJICH ZÁSTUPCI
V EVROPSKÉM PARLAMENTU

5. POLITICKÉ STRANY NA EVROPSKÉ ÚROVNI A ŠPANĚLSKÉ REGIONÁLNÍ STRANY.....	61
5.1 <i>Evropský parlament a jeho dynamika</i>	61
5.1.1 <i>Historický vývoj Evropského parlamentu</i>	62
5.1.2 <i>Příčiny posílení pravomocí Evropského parlamentu</i>	63
5.2 <i>Politické strany na evropské úrovni a španělské regionální strany</i>	66
5.2.1 <i>Vývoj politických stran na evropské úrovni</i>	67
5.2.2 <i>Hlavní funkce evropských politických stran</i>	68
5.2.3 <i>Postavení evropských politických stran v institucionálním systému</i>	70
5.3 <i>Evropská svobodná aliance (EFA)</i>	71
5.3.1 <i>Charakter Svobodné evropské aliance</i>	73
5.3.2 <i>Současná reprezentace španělských regionálních stran na evropské úrovni</i>	75
6. EVROPSKÉ VOLBY VE ŠPANĚLSKU 1987 – 2009.....	76
6.1 <i>Volební řád do Evropského parlamentu a jeho vývoj</i>	76
6.2 <i>Volby druhého řádu.....</i>	78
6.3 <i>Volby do Evropského parlamentu ve Španělsku v letech 1987 – 2009</i>	79
6.3.1 <i>Volby do Evropského parlamentu 1987</i>	81
6.3.2 <i>Volby do Evropského parlamentu 1989</i>	82
6.3.3 <i>Volby do Evropského parlamentu 1994</i>	83
6.3.4 <i>Volby do Evropského parlamentu 1999</i>	83
6.3.5 <i>Volby do Evropského parlamentu 2004</i>	84
6.3.6 <i>Volby do Evropského parlamentu 2009</i>	85
6.4 <i>Analýza volebních programů španělských regionálních stran</i>	87
6.4.1 <i>Evropská svobodná aliance a BNG, ERC a EA</i>	88
6.4.1.1 <i>Volební program BNG 2009</i>	88
6.4.1.2 <i>Volební program EA 2009</i>	90
6.4.1.3 <i>Volební program ERC 2009</i>	90
6.4.2 <i>CiU a Evropská lidová strana a Evropská liberální, demokratická a reformní strana</i>	91
6.4.3 <i>Evropská demokratická strana a PNV.....</i>	93
7. FRAKCE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A ŠPANĚLŠTÍ REGIONÁLNÍ EUROPOSLANCI.....	95
7.1 <i>Politické skupiny Evropského parlamentu</i>	95
7.1.1 <i>Politické skupiny EP v historické perspektivě</i>	96
7.1.2 <i>Vnitřní koheze parlamentních skupin</i>	97
7.1.3 <i>Obraz štěpných skupin Evropského parlamentu</i>	98
7.1.3.1 <i>Práce evropských parlamentních skupin a úloha národních delegací</i>	99
7.2 <i>Zástupci španělských regionálních stran v Evropském parlamentu</i>	101
7.2.1 <i>Poslanci Evropského parlamentu</i>	101
7.2.2 <i>Profil zástupce španělských regionálních stran v Evropském parlamentu</i>	101

7.2.3	<i>Současní zástupci španělských regionálních stran v EP.....</i>	103
7.2.3.1	<i>Hlasování</i>	104
7.2.3.2	<i>Legislativní činnost v Evropském parlamentu</i>	104
7.2.4	<i>Význam europoslanců regionálních stran pro pozici regionálních španělských stran na národní úrovni</i>	109
	ZÁVĚR.....	111
	SUMMARY.....	114
	SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	116
	SEZNAM PŘÍLOH.....	128
	PŘÍLOHY.....	129

Úvod

S postupným prohlubováním integrace a kooperace mezi jednotlivými členskými státy se Evropská unie mění v dynamický prostor, ve kterém se na straně jedné stírají hranice mezi jednotlivými státy, avšak na druhou stranu se zde vynořuje prostor, ve kterém se mohou realizovat nižší státní celky jako regiony. Tím se oprostují od zatvrzelých hierarchických vazeb na národní státy a přenáší své zájmy a požadavky na nadnárodní úroveň. V systému lze definovat několik aktérů, kteří se podílí na přenosu těchto požadavků ze substátních na nadnárodní jednotky. Vedle občanských iniciativ jsou to právě politické strany, které sehrávají tuto neopominutelnou roli agregace a artikulace zájmů společnosti v daných regionech. Navíc politické strany oproti zbylým aktérům díky své přímé participaci v systému disponují vyšším potenciálem při přenosu strukturálních faktorů do politického systému. Regionální strany a jejich zástupci se tak stávají přímými účastníky rozhodovacího procesu v rámci Evropské unie, kde mohou přímo artikulovat své cíle. Otázkou však zůstává, zda-li tento přesun rozhodovacího procesu proměňuje význam a roli regionálních stran také v rámci národních států.

Nejprve bude podrobněji analyzována existující literatura věnující se této problematice. Následně bude představena metodologie a teorie, které byly aplikovány při této studii. Dále bude definována klíčová hypotéza celé studie a na závěr bude nastíněn celkový plán mé analýzy.

Problematika regionů a regionalismu coby novodobého fenoménu pozvolna přitahovala zájem odborníků od 80. let, kdy se tento fenomén stal markantním na pozadí proměn struktur národních států. Ze současných předních odborníků lze jmenovat Michaela Keatinga [*The New Regionalism in Western Europe*, 2008; *Regions and Regionalism in Europe*, 2004], který analyzuje a srovnává současné a dřívější trendy v procesu regionalismu, především v zemích západní Evropy. V českém prostředí se této problematice věnují například Blanka Říchová či Alena Čepová, které studují vývoj a posilování regionálních pravomocí ve vybraných státech pouze z jednoho specifického úhlu pohledu, a to na pozadí institucionálních změn politického systému. Španělští autoři jako Enric Martínéz [*From nation-building to building identification with political communities*, 2002] a Antonio Moreno [*La Federalización de España*, 2008] se detailně zaměřují na analýzu legislativních proměn ve vztahu španělských regionů a centrální vlády, a to především v souvislosti s demokratizací systému po smrti Franciska Franca. Ve svých pracích věnují také prostor formování samotných regionálních stran,

nicméně jejich práce jsou velmi deskriptivní a již neodhalují hlubší problematiku. I když problematika regionalismu přitahuje zájem odborníků již delší dobu, stále převažují spíše případové studie, studie analyzující jen dílčí části otázky a komparační literatury na všeobecné úrovni je stále nedostatek, což je na jedné straně také dáno heterogenitou tohoto fenoménu. Na stejný problém narazíme i v případě samotného studia regionálních stran. Vzhledem k různorodosti institucionálních systémů i historické tradici jsou regionální strany států západní Evropy velmi specifickou skupinou. Blíže se této problematice věnuje například Maxmilián Strmiska [*Regionální strany a stranické systémy*, 1998; *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně politický pluralismus*, 2005], který analyzuje vývoj, úspěchy i budoucí proměny jednotlivých regionálních uskupení ve vybraných státech západní Evropy. Strmiska sice ve svých pracích detailně popisuje vývoj jednotlivých regionálních stran, avšak již méně se věnuje komparaci a vyvození všeobecných závěrů týkající se ustavování a fungování regionálních politických stran.

Problematika regionalismu a vývoje regionálních politických stran v rámci národních států stále přitahuje zájem odborníků, na druhou stranu o to méně se autoři věnují otázce pozice regionálních stran na evropské úrovni. Na aktuálnost a neprobádanost tématu poukazuje i fakt nedostatku literatury věnující se této problematice. Většina odborníků se otázce postavení regionálních stran na evropské úrovni věnuje jen okrajově a nejčastěji jsou jen vedlejším tématem při studii Evropského parlamentu jako například u Oliviera Costy [*Le Parlement européen, assemblée délibérante*, 2005], Simona Hixe [*The Political System of the European Union*, 2005], či analýze evropských politických stran [Miroslav Mareš, Petr Sokol, Petr Fiala, *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni*, 2005] či politických skupin uvnitř Evropského parlamentu [Robert Ladrech, *Europeanisation and Political Parties*, 2009], kdy se autoři soustřeďují pouze na deskripci fungování této instituce v rámci celé struktury, ne však na sociologická specifika samotných aktérů určující efektivitu této instituce, tedy europoslanců. Navíc i při těchto studiích jsou regionální strany marginalizovány na úkor velkých stranických rodin jako jsou křesťanští demokraté, socialisté či liberálové. Podrobněji se problematice politických stran v Evropské unie věnuje Simon Hix a Richard Lord ve své publikaci *European Parties in the European Union* [1997], ve které poukazují na propojenost národních stran a jejich zástupců v evropském prostoru. Jde spíše o funkční popis vnitřního fungování politických stran, už méně se však věnují regionálním stranám. Jako jedni z mála se otázce regionálních

stran a jejich vývoji věnuje skupina odborníků sdružená kolem Pascala Delwita v knize *Les partis régionalistes en Europe: Des acteurs en développement?* [2005]. Tato kniha se zaměřuje na vývoj a upevňování pozice regionálních stran nejen v národním, ale také evropském kontextu. V neposlední řadě by se nemělo zapomínat na práci Seta Kincaida Jollyho *Europe of Regions?: Regional Integration, Subnational Mobilization and the Optimal Size of States* [2006], která analyzuje proměnu prostředí, ve kterém se regionální strany nacházejí a jejich vztah k Evropské unii. Je třeba zdůraznit, že španělští odborníci regionálních stran nevěnují této problematice příliš velký zájem. Jejich studie se limitují na kritiku volebního systému při volbách do Evropského parlamentu [José Montero, *Elecciones europeas en España*, 2009] či jen popis proměny vnitřní hierarchie a spolupráce, kterou zaznamenaly regionální strany vstupem do Evropské unie [Carlos Closa, *La europeización del sistema político español*, 2001]. Všeobecně lze říci, že většina publikací či příspěvků přistupuje k otázce regionálních stran v rámci Evropské unie velmi okrajově a není jí prozatím věnován dostatečný prostor.

Cílem této práce je zaplnit tento ne zcela definovaný prostor a navázat na současné poznatky o politických stranách na evropské úrovni a rozšířit diskuzi také na regionální strany. Tato studie čerpá z poznatků z analýz národních stran, snaží se ověřovat jejich relevanci i u regionálních stran, nalézat nové souvislosti, ale i nové fenomény. Zároveň jsou prozatímní poznatky aplikovány na regionální strany Španělského království, které od konce 70. let zaznamenávají posílení na národní i regionální úrovni¹. Vedle soustavného utužování jejich pozice se v případě španělských regionálních stran setkáváme s druhým specifickým, a to propojením tří historických regionů (Katalánska, Baskicka a Galicie) s etniky v nich žijících, které vykazují charakter národa. Národ lze dle Arnošta Gellnera definovat dvěma způsoby. Zaprvé, národ reprezentují lidé sdílející stejnou kulturu (jde o soubor myšlenek, znaků, představ a způsobů dorozumívání) či zadruhé lidé, kteří jeden druhého uznávají jako národ [Gellner, 1993: 18]. Podrobněji se formování a vzniku národních hnutí věnuje také Miroslav Hroch v knize *V národním zájmu* [1999], kde definoval tři fáze vývoje

¹ Více viz.: COUFALOVÁ, Kateřina. Komparace francouzských a španělských regionálních politických stran s autonomistickými a separatistickými tendencemi, zejména s ohledem na období 1997 – 2007. Praha: Karlova Univerzita, Fakulta sociálních věd, 2008, 81 stran.

národního hnutí² a našel odlišnosti ve vývoji národních identit u tzv. státních národů a národních hnutí v multietnických říších (např. Katalánci, Baskové a Galicijci ve Španělsku), které neprošly všemi třemi fázemi, nebo velmi opožděně. V kontextu Španělska je tedy třeba mít na paměti, že pojem národ se může vázat na jedné straně k označení všech obyvatel Španělského království, ale na stranu druhou může zastupovat označení určité části obyvatelstva mající odlišné tradice a identitu (Baskové, Katalánci a Galicijci).

Cílem analýzy je dosáhnout co nejvíce přesného a kompletního obrazu dané situace a odkrýt problematiku v celé její šíři a ve všech možných dimenzích, proto byl zvolen kvalitativní přístup, který umožňuje výzkumníkovi „získat integrovaný pohled na předmět studie, na jeho kontextovou logiku, na explicitní a implicitní pravidla, která fungují v dané oblasti“ [Hendl, 2005: 52]. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz a analyzuje velké množství textů o malém počtu jednotek. Stejně tak i v případě této studie bylo analyzováno velké množství dat různého charakteru (jako jsou volební výsledky, volební programy, institucionální dokumenty aj.) s cílem postihnout všechny dimenze problematiky. Metodou analýzy byla zvolena případová studie španělských regionálních stran na evropské úrovni, která umožňuje zkoumat jedinečnost této otázky, analyzovat důkladněji jednotlivé stránky případu, porozumět propojení jednotlivých částí a pomáhá odhalit pozici daného jevu v rámci celého kontextu (především když hranice mezi kontextem a samotným jevem se mohou jevit jako zastřené). Vlastní analýza tedy bude směřovat k subjektivním tvůrcům unijní legislativy, kterými jsou europoslanci, a bude analyzována jejich činnost a chování. Aby bylo možné zhodnotit posílení role a významu regionálních stran, zaměřím se v demonstraci problému na spolupráci regionálních stran v rámci federací evropských politických stran a také na práci jednotlivých členů Evropského parlamentu.

Zároveň je třeba upozornit na dva fenomény spojené s touto studií, a to práce s cizojazyčným textem a charakter studovaných dokumentů. Práce s cizojazyčným textem nás vede k „zamyšlení nad problémy překladu nás může učinit citlivějšími ke skutečnému smyslu výpovědi“ [Disman, 2002: 327]. Je třeba se tak vyrovnat s hlavními problematickými rovinami – rozdíly v kulturním kontextu a na úrovni jazyka (v gramatice a slovníku). Dle Dismana je to právě kvalitativní výzkum, který nás činí

² Hroch definoval fázi A jako období učeneckého zájmu o jazyk, historii a kulturu etnické skupiny. Fázi B byla definována národní agitace a období C reprezentuje dobu, kdy národního hnutí dosáhlo masové podpory a končí po získání autonomie vznikem národního státu.

obezřetnějšími k těmto rozdílům. Druhým specifíkem je charakter studovaných dokumentů. Většinu z nich lze zařadit do skupiny tzv. deklarativních a advokačních veřejnoprávních dokumentů, které definují priority, závazky či pravidla a od ostatních dokumentů se liší přítomností ideologických a politických aspektů, na které je třeba také brát zřetel při této analýze.

Při analýze budu vycházet z konceptu evropeizace, který je Radeallim definován jako „proces a) konstrukce, b) rozšiřování a c) institucionalizace formálních a neformálních pravidel, procedur, politických paradigmat, stylem, 'způsoby, jak jsou věci konány' a sdílením norem a očekávání, které jsou prvně definovány a konsolidovány při rozhodování v rámci EU a následně inkorporovány do logiky domácích projevů, identit, politických struktur a veřejných politik“ [Bulmer – Lequesne, 2005: 12]. Tento koncept je součástí teorie sociálního konstruktivismu, který chápe sociální realitu jako produkt vzájemných sociálních interakcí a jejím hlavním tématem je proces socializace. Tento dvousměrný proces evropeizace je možné také aplikovat na politické strany.

Na jedné straně to je dynamický proces „bottom-up“, kdy se politické strany, především prostřednictvím svých zástupců socializují, institucionalizují, přejímají vzorce chování na evropské úrovni (přestřednictvím evropských federací politických stran a parlamentních klubů Evropského parlamentu) a konstruují tak evropský stranický systém s cílem úzké spolupráce. Právě tento směr je velmi důležitý pro regionální politické strany, neboť se jim dostává možnosti nejen poznat nové struktury u svých „kolegů“ a následně je přenést do vlastního prostředí, ale také se jim otevírá prostor pro společnou diskuzi týkající se pro ně atraktivních témat. Druhým směrem interakce je pak „top-down“ evropeizace, která se dle Ladrecha [2009] projevuje nepřímým způsobem: národní vládní systémy snižují svoji roli v oblasti politik na úkor posílení národních exekutiv, a tím jsou proměňovány i stranické struktury a chování. Právě tento fakt znevýhodňuje regionální strany, neboť jejich podíl na rozhodovacím procesu v národních shromážděních, který už je tak velmi nízký, je ještě více oslaben.

Mohlo by se zdát, že vznik Evropského shromáždění povede ke smazání hranic národních i etnických rozdílů díky možnosti universalistické evropské identity. Nicméně s postupně posilující integrací a proměnou unijních institucí, především Evropského parlamentu, jsou to právě regionální politické strany, které se snaží více angažovat na poli Evropské unie, což je i případ španělských regionálních stran. Tento protiklad vede k hlavní otázce: „Posiluje podíl na rozhodovacím procesu v Evropské unii prostřednictvím činnosti v Evropském parlamentu roli a význam regionálních stran

ve Španělsku?“ Právě Evropský parlament představuje nový rychle rozvíjející prvek unijní institucionální struktury, když v posledních dvaceti letech lze vysledovat významné posílení jeho pozice i pravomocí. Tím se otvírá prostor pro zvolené zástupce upozornit na regionální agendu a pomocí daných mechanismů ji také ovlivnit a následně využít získané „prestíže“ v rámci rozhodovacího procesu v kontextu španělského politického systému.

Práce je rozdělena do dvou částí, přičemž cílem první části je zasazení tématu do širšího kontextu. Zaměřím se na proces regionalizace a analýzu možného vlivu Evropské unie na decentralizační proces uvnitř členských států. Zároveň budou v této části studovány španělské regionální strany, jejich relevance a také bude tato část sloužit k určení relevantních regionálních stran určených k analýze v druhé části práce. Druhá část bude sloužit především k vymezení problému v prostoru a čase a k demonstraci zodpovězení problematiky. Důraz bude kladen na postavení španělských regionálních stran v evropských politických stranách a jejich vzájemnou spolupráci, především při volbách do Evropského parlamentu. Závěr této části studie bude věnován analýze chování a činnosti současných zástupců španělských regionálních stran v Evropském parlamentu a analýze možného zpětného vlivu na státní úrovni.

ČÁST PRVNÍ: REGIONALISMUS A REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY V EVROPSKÉ UNII

Problematika regionalismu představuje relativně novodobý fenomén v politických vědách. Hlubší zájem odborníků o tuto oblast lze pozorovat až od 80. let 20. století, který souvisí s markantnějším rozvojem tohoto jevu. Spolu s ním se začíná v Evropě více prosazovat i další proces, a to evropská integrace. Oba fenomény dnes představují pevně etablované procesy především v západní Evropě. Regionální strany a jejich představitelé v Evropské unii objevují novou politickou strukturu, ve které se mohou realizovat.

Cílem této části práce je uvést čtenáře do komplexního rámce problematiky vztahu regionálních stran a Evropské unie. Nejdříve bude tedy představen fenomén regionalismu. Bude zařazen do kontextu západní Evropy a zároveň bude analyzována jeho propojenost s Evropskou unií. Součástí této části bude i podrobnější studie regionalizace ve Španělském království, jehož regionální strany a jejich představitelé budou následně tvořit základ pro hlavní analýzu této práce. Další kapitola bude věnována postavení regionálních stran v západní Evropě, přičemž bude kladem důraz právě na španělské regionální strany.

1. FENOMÉN REGIONALISMU A EVROPSKÁ UNIE

Zájem odborníků o regionální problematiku je reakcí na politické, ekonomické a kulturní změny, které se silící intenzitou probíhají od konce 2. světové války v západní Evropě. Autoři se tak začali více věnovat fenoménu regionů jako nově vznikajícímu společensko-ekonomicko-politickému prostoru. Příčiny současné regionalizace národních států lze nalézt na konci 19. století, kdy byl ukončen proces budování

západoevropských národních států. Nicméně v této geografické oblasti zůstalo několik takzvaných „zmrzlých“ národností³, které se staly jejich součástí.

Proces jejich dalšího přirozeného vývoje byl zastaven dvěma světovými válkami, v některých případech i diktátorskými režimy, a jejich opětovné oživení lze vysledovat na přelomu 70. a 80. let 20. století, kdy „dochází k 'rozmrznutí' monolitických infrastruktur evropských národních států“ [Trenz, 2007: 160]. V zemích západní Evropy lze pozorovat tento proces především v důsledku proměn ve společnosti, ekonomické globalizaci a jiným vnitřním či vnějším faktorům.

1.1 Zájem o problematiku v historické perspektivě

Regionalismus je možné klasifikovat jako novodobý fenomén, o němž zájem odborníků stále roste, neboť „není ještě plně zdokumentován a stále není přesně definována jejich důležitost nejen v sociálních vědách“ [Keating, 2004: xi]. Regionalismus je spojován s ideologickým a politickým přístupem obyvatel daného území. Na rozdíl od regionalizace, která se váže k institucím a zájmům centrální vlády [Říchová, 2002]. Velmi všeobecně lze proces regionalismu charakterizovat jako činnost směřující k větší kontrole těmi, kdo žijí na daném území, často se objevují požadavky na vytvoření regionální vlády. V průběhu 20. století se objevilo několik přístupů zkoumající dílčí části a důsledky tohoto fenoménu. V 19. století byla otázka regionů a regionalizace zcela přehlížena sociálními vědami. Teprve v období před druhou světovou válkou začali sociologové podrobněji zkoumat sociální jevy substátních jednotek, nicméně jednání těchto jednotek bylo bráno jako zpátečnické, zpomalující přirozený vývoj národních států [Keating, 2004].

Vlna zájmu o tuto tematiku se zvedla až v období po druhé světové válce, přesněji v 60. letech, kdy Stein Rokkan a Seymour Lipset ve svém díle *Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments* [1967] představili teorii štěpných

³ Hans-Jörg Trenz užívá tohoto pojmu pro minoritní jazykové národy, které dominují jazykem odlišným od hlavního jazyka daného státu, ale nedisponují svým teritoriem. Mnohé národy tak zůstávají dle Trenze oběťmi standardizace národních států. Úspěch jazykových nacionalismů souvisí s postupným budováním národních komunit [Trenz, 2007]. Příkladem může být právě Španělské království, kde vedle kastilštiny jsou Ústavou (článek 3 Ústavy, paragraf 2) uznány další tři jazyky (galicijština, baskičtina a katalánština) a tyto regiony se snaží stále posilovat svou institucionální pozici.

linií⁴, mezi nimiž také zdůrazňují důležitost linie centrum – periferie. Jiní odborníci (jako Derek Urwin) na ně navázali a upozornili na důležitost nových forem regionální politiky, jejichž původ odvozovali od pokračujícího procesu modernizace. V 70. letech se této otázce začali věnovat i politologové (kupříkladu Stephens, Blashke, Rokkan a Urwin⁵), když začali analyzovat etnonacionální populace a jejich aktivitu. V 80. letech se již politologové jako Ra'anan zaměřili na studie výchozích podmínek tohoto fenoménu. Geografové (jako např. Paasi) sledují vytváření nových regionálních systémů, sociologové zase studují regiony z pohledu utváření nových sociálních sítí. V posledních letech je fenomén regionalizace studován také v relaci sílcí evropské integrace a globalizace. „Všeobecně ekonomické a politické změny ruší dřívější rozdíly mezi zahraničními a vnitřními záležitostmi coby výsadami suverénních států a regiony v nich začínají sehrávat svoji roli.“ [Keating, 2004: xii]

Ze současných autorů, kteří se věnují této problematice v zemích západní Evropy, je možné zmínit Michaela Keatinga⁶ či Johna Loughlina⁷. V českém prostředí se této otázce především ve spojení s decentralizací věnují například Blanka Řichová⁸, Alena Čepová⁹ či Zuzana Kasáková¹⁰. Celkově lze říci, že je v této oblasti stále nedostatek komparační literatury na všeobecné úrovni a převažují spíše případové studie, což je dáno i tím, že jde o velmi heterogenní fenomén a „někteří dokonce pochybují, zda-li vůbec představuje jednu kategorii“ [Keating, 2004: xiv].

⁴ Rokkan spolu s Lipsetem definovali vznik politických stran na pozadí národní a průmyslové revoluce, u kterých viděli vliv na společnost v teritoriální a funkcionální dimenzi. Národní revoluce dala podnět ke vzniku moderních národů. Proti tomuto úsilí se však postavili regiony, které měli odlišnou jazykovou, historickou či kulturní. Tím se profiloval konflikt centrum-periferie. Důležitým prvkem v moderních dějinách Evropy, s nimiž je spojena národní revoluce, je také sekularizace. Tím vzniká další konflikt, který dosahuje vrcholné dimenze především v 19. a 20. století: stát a církev. Průmyslová revoluce ekonomicky i sociálně vytváří další dvě skupiny: zaměstnavatelé a zaměstnanci. Vnitřně pak vlivem urbanizace dělí stát geograficky na město a venkov. Rokkan pak tyto čtyři konflikty ztotožňuje se čtyřmi konfliktními liniemi (viz příloha č. 1)

⁵ Více viz: URWIN, Derek. *Modern Democratic Territorial Management: Single Houses, But Many Mansions*. *Regional and Federal Studies*. 1998, vol. 8, no. 2, s. 81 – 110. ISSN: 1359-7566.

⁶ *The New Regionalism in Western Europe. Territorial Restructuring and Political Change* [1998], *Regions and Regionalism in Europe* [2004], *European Integration and the Nationalities Question* [2006] aj.

⁷ *Subnational Democracy in the European Union: Challenges and Opportunities* [2004], *La décentralisation dans les Etats de l'Union européenne* [2003], *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe* [2010] aj.

⁸ Řichová studuje vývoj především velšské a skotské devoluce na pozadí legislativních změn ve britském politickém systému. Základním východiskem je studie role politických stran v systému a jejich vliv na decentralizační trendy, a to jak národních, tak i regionálních.

⁹ Čepová se zaměřuje především na posilování pravomocí regionálních uspořádání v západní Evropě (především Francii, Velké Británii, Itálii a Španělsku) a jejich analýzu a komparaci. Východiskem autorčiných úvah je problematika formování národního státu a její spojení s integrací územního celku.

¹⁰ Analýza skotského a velšského nacionalismu je také specifickým zaměřením Zuzany Kasákové, které tyto trendy uvádí do souvislostí s vývojem Evropské unie.

1.1.1 Pojem region

Stejně tak, jak je problematické uchopit pojem regionalismu a regionalizace, existuje i několik přístupů k samotné základní jednotce tohoto fenoménu, a to regionu¹¹. Derwent Whittlesey přesně vyjadřuje problematiku definice tohoto pojmu: „Stejně tak dlouho, jak je tento termín používán, se ho odborníci snaží definovat.“ [Bašovský, Lauko 1990, 37] Michael Keating ve svém díle *Regions and regionalism in Europe* [2004] přináší hnedněkolik možných přístupů definice pojmu region v sociálních vědách: „Je to geografický prostor, který je třeba definovat v negativních pojmech, tedy jde o prostor, který je menší než státní celek, ale zároveň je větší než místní celek. Avšak i toto vymezení nabízí několik dalších přístupů. Region může mít historickou resonanci či poskytovat zaměření na identitu svých obyvatel. Často je zde přítomný kulturní element, nejčastěji prezentován odlišným jazykem či dialektem. Mimo to region může udržovat rozdílnou občanskou společnost. Dále může zastupovat ekonomickou jednotku, založenou buď na úzce zaměřené produkci či na kompletním integrovaném ekonomickém systému. Navíc to představovat vládní či administrativní jednotku.“ [Keating, 2004: xi]

Proti tomuto vymezení se staví geografové, kteří tvrdí, že region může zastupovat jak subnárodní, tak nadnárodní jednotku, k čemuž se přiklání i teoretici mezinárodních vztahů. Na druhou stranu ale připouští, že definice regionu zůstává stále velmi dvojnásobná a konfliktní [Antonsich, 2010: 267]. Evropská unie používá vedle právě zmíněných definic regionů také statistické vymezení této teritoriální jednotky, a to tzv. NUTS (neboli nomenklatura územních statistických jednotek). Tato území byla vytvořena především pro statistické účely Eurostatu a rozdělování financí ze strukturálních fondů¹².

V rámci této práce tedy bude region definován pouze třemi nejrozšířenějšími definicemi v politických vědách a jejich kombinacemi, a to jako (a) je to územní jednotka, která je menší než státní celek, jehož je součástí (jako mezistupeň lokální a centrální moci); (b) politická instituce s přímo volenými zástupci a regionální vládou či administrativní instituce bez legislativní a fiskální samostatnosti a (c) označení kulturní

¹¹ První zmínky o pojmu region jsou v díle řeckého geografa a historika Strabóna, kdy popisoval svět složený ze zemí, které byly ovládány – užíval latinský výraz „regere“, z něhož se vyvinulo slovo „regio“, tedy království, čili krajina či politické území. Nicméně teprve až v 19. století byl region chápán jako politické území.

¹² Více viz.: *Introduction* [online]. [cit. 2011-01-22]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/nuts_nomenclature/introduction>.

a politické jednotky, jež je vázána na specifické etnické, historické a jazykové odlišnosti obyvatelstva mající charakter národa.

1.2 Proces regionalizace v západní Evropě

Proces regionalizace se v rámci členských států Evropské unie projevuje především v zemích západní Evropy, nicméně s rozdílnou intenzitou vzhledem k odlišným historickým, politickým, kulturním, společenským i ekonomickým specifikám jednotlivých států. V následujícím textu bude představen fenomén a hlavní projevy jeho implementace v zemích západní Evropy a budou analyzovány příčiny k němu vedoucí, mezi něž je tou hlavní krize národní státu, kterou jednotlivé země prožívají od konce 80. let 20. století.

Období po druhé světové válce je poznamenáno postupnou proměnou vztahů mezi státem, ekonomikou a společností. Tyto změny jsou, dle Loughlina [1999], výrazem (a částečně i ovlivňují) systém hodnot v našich západních společnostech. Postupné proměny probíhají ve všech průmyslově vyspělých státech západní Evropy, nicméně s ohledem na tradiční specifika jednotlivých zemí se projevují rozdílně v jednotlivých státech¹³. Keating [2004] upozorňuje na jedinečnost evropského kontinentu v průběhu etablování fenoménu regionalismu: „Evropský kontext je důležitý, protože zatímco některé z těchto prvků existují i v jiných částech světa, je to právě zde, kde se regionalismus jako multiformní fenomén rozvíjí nejrychleji.“ Dále je třeba zdůraznit, že proces je často spojován s větším zapojením občanů do politického života.

V zemích východní Evropy není otázka regionů natolik etablována jako v západních státech a teprve především vlivem strukturálních politik Evropské unie získává na popularitě. Celkový pozitivní vliv unie na přirozený vývoj regionů shledává mnoho odborníků [Loughlin, Keating Antonsich, Morata aj.], i proto bude Evropské unii jako jednomu z faktorů rozvoje regionalizace bude věnován zvláštní prostor v této subkapitole.

¹³ Loughlin představuje svůj přístup proměny států západní Evropy na třech modelech : (1) model rozpínavého státu/společnosti v letech 1945 – 1970; (2) nový neoliberální právní model pro léta 1978 – 1985 a (3) komunitární model od roku 1985 do současnosti. Loughlin ukazuje, že proměny v oblasti ekonomie, státu, společnosti a hodnot v jednotlivých modelech vykazují stejné, či obdobné výsledky ve všech zemích západní Evropy. Blíže k tomuto přístupu viz.: LOUGHLIN, John. La autonomía en Europa Occidental: un estudio comparado. In: LETAMENDÍA, Francisco. *Nacionalidades y Regiones en la Unión Europea*. Madrid: Editorial Fundamentos, 1999, s. 108 – 159. ISBN 84-245-0803-3.

1.2.1 Hlavní příčiny regionalizace

Jak již bylo zmíněno, národní státy v západní Evropě prochází významnou proměnou, která je dána silně rozvíjejícími se procesy: regionalizací a Evropskou unií, jejichž vlivy se navzájem proplétají. „Evropská integrace a regionalismus pokládají dvojí výzvu pro národní státy v západní Evropě. Oba fenomény se rozvíjí společně v době po druhé světové válce a působí především v politické a ekonomické dimenzi. Na první pohled by se mohlo zdát, že oba fenomény jsou navzájem protikladné. Zatímco evropská integrace působí na nadnárodní úrovni, regionalismus je koncentrován na posílení substátní úrovně. Zároveň zde však převládá mnoho společných prvků a dochází k vzájemnému posilování obou jevů.“ [Keating – Barry, 2001: 1]

Zároveň však státy prochází tzv. krizí národního státu, která silně ovlivňuje i pozici regionů a Evropské unie. Krize národního státu, jak tvrdí například Francesco Morata [1999] i jiní odborníci [Lord, Trenz, Antonsich], je posilována hned několika faktory: ekonomickou globalizací, novými komunikačními technologiemi, krizí ve fungování sociálního státu, samotnými požadavky teritoriální svrchovanosti dílčích jednotek a již také zmíněným procesem evropské integrace.

Ekonomická globalizace přináší do systému nové aktéry – nadnárodní společnosti, které jsou nejen důležitým ekonomickým aktérem, ale zároveň svým způsobem svou přítomností v systému nepřímo ovlivňují i politická rozhodnutí. Jsou stírány rozdíly ve vzájemné ekonomické závislosti mezi hranicemi státních a mezinárodních aktivit. Nové komunikační technologie jsou dalším faktorem podporující decentralizaci a rozšiřování myšlenek regionálního uvědomění. Tyto technologie umožňují snadnější přenos informací a znalostí ve velkém měřítku k daleko více složkám společnosti, tím upozorňují na existující struktury, kompetence i hierarchie. Současné státy také zaznamenávají krizi ve fungování sociálního státu, především v oblasti přerozdělování financí státy ztrácí kontrolu nad růstem výdajů v tzv. sociálním státu. Morata dále uvádí, že v některých státech se objevují problémy, které vychází z centralizované správy veřejných politik spojených s posílením regionálních fenoménů, což vede k napětí v samotné hierarchii teritoriálního uspořádání. Nakonec je to samotný proces evropské integrace a jeho proces přenosu kompetencí, který narušuje strukturu států [Morata, 1999: 95-96]. Jde tedy o uzavřený proces, ve kterém jednotlivé fenomény existují jako samostatné procesy, ale zároveň se navzájem posilují. Keating [2004] tvrdí,

že jsou to právě regiony, které okupují prostor vzniklý krizí národních států. Regiony přejímají legislativní pravomoci, jsou otevřeny sociálnímu dialogu a mají i blíže k občanům samotným.

Všeobecně panuje shoda o důležitosti regionů jako klíčového místa současné státní institucionální i teritoriální restrukturalizace. „Teritoriální aktéři se dostávají do popředí a regiony se stávají novými vitálními centry ekonomické regulace a politické autority.“ [Antonsich, 2010: 262]

1.2.2 „Starý“ a „nový“ regionalismus

Současná literatura zmiňuje dva typy regionalizace, a to tzv. *top-down* a *bottom-up*. *Top-down*, neboli regionalizace shora dolů je spojena především s 60. a 70. léty, kdy docházelo k decentralizaci tlakem iniciovaným z centra. Tím se objevil podnět na vznik regionálních stran či podpora již existujících uskupení, která byla vedena ústředními představiteli. Toto období lze tedy považovat za dobu etablování regionálních stran. V ekonomické oblasti došlo k posílení národní ekonomiky a upevnění pozice národního státu v zahraničí.

Naproti tomu 80. a 90. léta jsou charakteristická jevem tzv. *bottom-up*, tedy fenoménem zdola nahoru, nebo mnohými autory také jinak nazývaným novým regionalismem¹⁴. „Funkční regionalismus, který je řízen ze státního centra, se proměňuje a vzniká neoregionalismus jako výsledek ekonomické internacionalizace a podněcovatel sítí kolektivních akcí na úrovni soukromé, veřejné i nadnárodní.“ [Letamendía, 1999: 228] Letamendía dále uvádí, že fenomén nového regionalismu je charakteristický pro západní Evropu a je způsoben trojím vývojem, a to vývojem národního státu, občanské společnosti a proměny trhu vlivem globalizace. Keating [1994] dodává, že vzniká nová forma politické mobilizace a dochází k předefinování sociálního a ekonomického pohledu na území, což je dáno měnícím se mezinárodním trhem a proměnou kontinentálních režimů. Stát tak ztrácí schopnost ovládat územní změny a vývoj. V procesu *bottom-up* jsou zaktivovány nižší složky, stát je oslabován a dochází k posílení a zvýraznění periferních nacionalismů. „Státy ztrácejí kompetence a globalizace definuje nový prostor vztahů, které posilují na jedné strany to globální i to

¹⁴ Někdy je neoregionalismus vnímám jako samostatný druh regionalizace typický pro 90. léta, v němž hlavní roli sehrává globalizace.

místní, zatímco procesy inovace se lépe rozšiřují na menších prostorech, kde lépe využívají hmotných i nehmotných zdrojů.“ [Goméz, 1999: 260]

Regiony těží z této proměny ve dvou směrech. Zaprvé, dochází k vytvoření politického prostoru, ve kterém jsou regiony limitovány, zároveň zde dochází ke konzultaci politik, k rozhodnutím a alokaci zdrojů. Na druhou stranu je možné pozorovat nárůst prostoru pro investiční soupeření, pro rozvoj trhů a další příležitosti vedoucí k prohloubení i politického meziregionálního soupeření.

1.2.3 Regionalizace v západní Evropě

Cílem následujícího textu není výčet přístupů regionalizace v zemích západní Evropy, nýbrž na vybraném vzorku ukázat různé stupně tohoto fenomény, jak v současnosti, tak i v průběhu jejich vývoje a dokázat, že ve své všeobecnosti jde o novodobý fenomém. Nicméně rozdílnost pramení z historických, politických, ekonomických a jiných specifik jednotlivých států. Komplexnost a heterogenost celého fenoménu lze vidět v tabulce v příloze číslo 2. Můžeme tedy mluvit o tzv. variabilní geometrii (*variable geometry*).

Ve Velké Británii se ve spojení s regionalizací mluví o fenoménu tzv. devoluce. Tento výraz je dle britského právníka Vernona Bogdanora specifický právě jen pro Spojené království a je založen na výlučném přenosu moci z nadřízených k podřízeným politickým autoritám. Od 60. let sílil tlak nacionalistických stran ve Walesu (velmi aktivně se projevovala strana *Plaid Cymru*) a ve Skotku (respektive *Scottish National Party*) na centrální vládu požadující více autonomie a postupně získávaly dílčích úspěchů (např. roku 1964 došlo k vytvoření Ministerstva pro Wales). Výsledkem devolučního procesu je vznik nových, přímo volených orgánů shromáždění mající výkonné pravomoci, jimž byla přidělena možnost tvorby sekundární legislativy. Tohoto cíle regionální uskupení dosáhly až roku 1997, kdy se centrální vláda vedená Tonym Blairem rozhodla vyhlásit referenda o vytvoření samostatných regionálních shromáždění, a tak vznikl Skotský autonomní parlament a Velšské národní shromáždění.

Francie je stále považovaná za nejvíce unitární stát západní Evropy. V případě Francie je možné hovořit o „zpožděném“ decentralizačním procesu ve srovnání se zbylými státy západní Evropy. Ten byl nastartován až roku 1982, kdy zákon nazvaný

Defferův balíček „upřesnil obecné podmínky pro volnější fungování místních samosprávných celků“ [Perottino 2005: 191]. Obsahem zákona z roku 1982 byl de facto první krok vedoucí k regionální decentralizaci, kdy regiony dosáhly stejného statusu jako jiné správní jednotky - departementy a komuny. Po celá devadesátá léta byla otázka decentralizace jen okrajovým tématem, na výsluní se dostala až v programu nové vlády po volbách roku 2002. Výsledkem celého procesu byl zákon č. 809 z 13. srpna 2004 zabývající se převodem nových kompetencí na územní uspořádání. Neoddiskutovatelným faktem však zůstává, že územní celky jsou stále přímo závislé na financování státu. Avšak stále jde o decentralizaci, která je uskutečňována shora a snahou není poskytnout větší autonomii, ale spíše jen nabídnout participaci a začlenit územní společenství do celostátního unitárního systému – jde tedy o integrující regionalismus. Hlavní překážkou stále zůstává jasná identita Francouzské republiky zakotvená v Ústavě.

Specifickou situaci regionů lze nalézt také v Itálii. Ústava z roku 1948 ustanovila 2 typy regionů, a to regiony se zvláštním statusem a exklusivními pravomocemi a regiony s běžným statusem a s explicitně vyjmenovanými redukovánými kompetencemi. Teprve až roku 1970 byl přijat zákon ustavující regiony a konaly se také první volby do regionálních shromáždění. Nicméně stále přetrvávala silná centralizace především i kvůli tomu, že se regiony ustanovily jako finančně nesamostatné. Zlom je možné nalézt v 80. letech, kdy se velmi aktivně začala projevovat italská regionální hnutí. Regionální hnutí měla v Itálii vždy silnou tradici, založenou na konsolidovaných kulturních a lingvistických ideách. Mezi tato hnutí se řadí Lombardská liga a především Liga severu. I v 90. letech stále přetrvával malý zájem jihu, na druhou stranu regionální hnutí ze severu začala se vznikem Druhé italské republiky prosazovat linie regionálního federalismu, nicméně ne jednotně na celé území. Tyto decentralizační tendence jsou organizovány 5 regiony, které disponují specifickými pravomocemi vzhledem k svým kulturním, lingvistickým i geografickým odlišnostem: Trentino-Alto Adige, Valle d'Aosta, Sicílie, Sardínie a Friulsko – Julské Benátsko.

Belgie je dalším příkladem země s rychle ustanoveným decentralizačním hnutím, které vedlo až k federalizaci celého systému. Již od 60. let začala sílit napětí mezi národně vymezenými skupiny Valonů a Vlámů, které vyústilo v požadavky na ústavní změnu. „Návrh zákona o jazykových regionech byl přijat po schválení oběma komorami parlamentu v únoru 1962.“ [Říchová, 2007: 8] Při formulování nového textu autoři vzali v úvahu jak změny ekonomické, sociální i kulturní. Byl tak vytvořen zatím ještě

„polofederální systém“. Federalizace v Belgii proběhla ve dvou základních rovinách a jejím důsledkem je vytvoření šesti složek s rozdílnými pravomocemi: a) tři regiony – vlámský, valonský a Brusel a b) tři jazykové komunity, a to francouzská, vlámská a německá. K poslední výrazné revizi belgické ústavy došlo v roce 1993, kdy byly plně akceptovány podmínky vytvoření a autonomie tří oblastí – vlámské, valonské a dvoujazyčného Brusel - a celkové federalizaci země.

Přehled vybraných států uzavírá Španělsko, kterému budu věnován větší prostor v následující kapitole. Postupná regionalizace ve vybraných státech západní Evropy měla za následek i aktivaci regionálních hnutí a regionálních aktérů, jejichž pozice na evropské úrovni bude cílem analýzy této práce.

1.3 Vliv Evropské unie

Jak již bylo zmíněno, jedním z faktorů působící na posílení pozice regionů a regionálních uskupení je i Evropská Unie. V následujícím textu bude věnován prostor proměnným EU, které na ně působí. Dále bude shrnuta problematika regionů a jejich pronikání do unijní agendy a na závěr budou analyzovány možnosti regionů v působení a jejího ovlivňování.

1.3.1 Hlavní faktory vlivu Evropské unie

Evropská unie nabízí regionům vhodné prostředí pro jejich rozvoj. Zaprvé, samotný jeden z přístupů způsobu unijního rozhodování, tzv. *multilevel of government* (víceúrovňové vládnutí), který umožňuje podílet se na rozhodovacím procesu i jiným subjektům, než vládám a předním představitelům, podněcuje aktivitu regionálních uskupení a jejich formaci a identifikaci nejen na evropské, ale také na regionální a národní úrovni. Dále je to normativní koncept Evropské unie, se kterým se regiony ztotožňují a ve kterém nacházejí podporu pro svá jednání. Zatřetí, je to přirozený vývoj struktury EU, která tímto přenáší problematiku regionů do své agendy a postupně ji přikládá na důležitosti.

Keating připomíná, že odborníci nahlíží na proces regionalizace a evropskou integraci dvěma rozdílnými přístupy: „Jedni vidí tuto transnacionální integraci jako cestu

vedoucí ke konci národnostní otázky. Druzí v něm zase vidí, že transnacionální integrace a oživení národnostní otázky představují komplementární procesy, přetvářející vztahy mezi územím, funkcí a identitou a v jeho důsledku rekonstrující politickou autoritu.“ [Keating, 2004: 368] Koncept víceúrovňového vládnutí je spojován s rozvojem regionalizace. „Základní myšlenkou víceúrovňového vládnutí je tvrzení, že autorita v politickém systému se nenachází pouze na rovině nejvyšší (tj. na rovině ústředních institucí, jako jsou vláda nebo prezident), ale že do rozhodovacího procesu zasahují např. i aktéři regionální či místní“. [Kratochvíl, 2008: 148] Hlavní úlohu v této organizaci sice stále zastává stát, nicméně jeho role je kontinuálně oslabována. Přínos tohoto modelu je v tom, že umožňuje propojit více úrovní vládnutí, přesněji nadstátní, státní a „podstátní“ a tím otevírá prostor i pro aktivizaci regionálních aktérů (mezi než je možné zařadit i představitele regionálních stran). Političtí aktéři se tak prosazují a operují v rozhodovacích procesech na více úrovních. Jde tedy o paralelnost vertikální a horizontální formy spolupráce, kdy „centrálně rozhodovací struktura vládnutí byla nahrazena variabilními vládními, paravládními a nevládními organizacemi“ [Antonsich: 2010, 263].

Zároveň dochází k prolomení vzájemných hranic mezi státy. Jak konstatuje Morata [1999]: Vývoj evropské integrace je možné považovat ne jen jako přímý vliv, nýbrž také jako jeden ze základních motorů transformace států v Evropě. Evropská integrace překračuje hranice položené národními státy v tradiční koncepci svrchovanosti a vývoj komunitárního systému v posledních letech dokazuje relativní ztrátu států. Začleněním evropských institucí, vládních i lokálních představitelů dochází na jedné straně k zintenzivnění interakcí a komunikací mezi jednotlivými aktéry, ale zároveň dochází i k snížení pocitu „periferity“ jednotlivých území.

Druhým výrazným faktorem posilující vliv evropské integrace na pozici regionů je samotný normativní koncept Evropské unie. Jde především o hodnoty, které unie vyznává¹⁵ a ve kterých regiony nachází argumenty pro svoje činy. Morata dále tvrdí, že

¹⁵ Rozhodnutí vstoupit do nové etapy procesu evropské integrace zahájeného založením Evropských společenství, inspirující se evropským kulturním, náboženským a humanistickým odkazem, ze kterého vzešly všeobecné hodnoty nedotknutelných a nezadatelných práv lidských bytostí, demokracie, rovnosti, svobody a právního státu, připomínající dějinný význam překonání rozdělení evropského kontinentu a potřebu vytvořit pevné základy podoby budoucí Evropy, potvrzující oddanost základním sociálním právům, jak jsou vymezena v Evropské sociální chartě podepsané dne 18. října 1961 v Turíně a v Chartě Společenství základních sociálních práv pracovníků z roku 1989, potvrzující svou oddanost zásadám svobody, demokracie a úcty k lidským právům a základním svobodám a zásadám právního státu, přejíce si prohloubit solidaritu mezi svými národy při respektování jejich historie, kultury a tradic, přejíce si dále posílit demokratickou povahu a efektivní fungování orgánů a umožnit jim tak v jednotném institucionálním rámci lépe plnit úkoly, jež jim jsou svěřeny,

normativní dimenze Evropy zasahuje do širokého hodnotového rámce, založeného na odmítnutí fašismu v důsledku druhé světové války a zdůraznění hodnot demokracie a tolerance. To je i příklad španělských regionálních stran, které byly v době frankistického režimu jedni z nositelů demokratických hodnot. I po smrti generála Franka došlo mezi politickými stranami ke konsenzu a v otázkách evropské integrace panovala shoda napříč politickým spektrem. Dále je to především oblast kulturních práv, na kterých si španělské regiony tolik zakládají, ať už se jedná o baskické *fueros* či katalánský *consell comarcal*. „Evropská unie klade také důraz na politiku identity, kterou podtrhuje současný trend v (post)moderních společnostech, a žádá uznání kulturních odlišností.“ [Trenz, 2007: 160] Dále některé regiony daleko více inklinují k Evropské unii a celkově evropské historii, neboť ji využívají jako protiargument proti interpretaci historie národních států, do kterých jsou začleněni.

Dalším faktorem jsou příležitosti pro regiony, které nabízí evropská institucionální struktura, jak ovlivnit unijní agendu. Tato struktura, jak záhy uvidíme, se postupně proměňovala a dnes už regiony zaznamenávají daleko silnější pozici než kdykoliv dříve. Nicméně je třeba upozornit na existující rozdílnost mezi regionálními uskupení, především v procesu decentralizace mezi jednotlivými státy a zároveň jen třeba zdůraznit na stále primární roli centrální vlády.

1.3.2 Otázka regionů v unijní agendě

Problematika regionů nebyla explicitně vyjádřena v Římských smlouvách, nicméně zde byly zakotveny první nástroje k regulaci rozdílnosti v regionech v členských státech. Byl to Evropský sociální fond, Evropská investiční banka a také Evropský zemědělský záruční fond. Až teprve roku 1975 byl založen Evropský fond regionálního rozvoje. Problematika regionů se více projevila teprve až se vstupem Španělska a Portugalska do Evropských společenství. V roce 1986 obě země čelily

rozhodnutí dosáhnout posílení a konvergence svých hospodářství a zavést hospodářskou a měnovou unii, jež v souladu s ustanoveními této smlouvy a Smlouvy o fungování Evropské unie zahrnuje jednotnou a stabilní měnu,

odhodláni podporovat hospodářský a sociální rozvoj svých národů s ohledem na zásadu udržitelného rozvoje a v rámci dotvoření vnitřního trhu a posilování soudržnosti a ochrany životního prostředí a provádět politiku, která bude zajišťovat, že rozvoj hospodářské integrace bude provázen rozvojem ostatních oblastí. Zdroj: Preambule Lisabonské smlouvy. *EUR-Lex – Úřední věstník 2008 – C 115* [online]. [cit. 2011-02-24]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0013:0046:CS:PDF>>.

velkým strukturálním problémům a reakcí Evropské komise na tuto situaci bylo vytvoření Integrovaného středomořského programu (IMPs). Tento plán obsahoval zásahy a podpory, které se roku 1988 staly součástí unijní kohezní politiky.

Byl to až Jednotný evropský akt, který ustanovil regionální politiku (článek 130a), která definovala vztah mezi kohezí a snížením regionálních rozdílů. Dále Jednotný evropský akt směřoval k ustavení jednotného trhu, čím nastartoval ekonomickou aktivitu jednotlivých regionů, neboť se jim otevřel nový prostor pro jednání bez větších státních limitů. Důležitým impulsem se stal roku 1988 také tzv. Delorsův balíček snažící se o zlepšení fungování regionální politiky. „Balíček představoval zvýšení financování regionální politiky, které mělo do roku 1992 činit 25 % celkového unijního rozpočtu“. [Brunazzo, 2010: 295] Nicméně jen finanční injekcí by nebylo možné snížit územní nerovnoměrnosti a bylo třeba vtáhnout i regionální politické aktéry, aby se aktivně podíleli na celém procesu, což byl další impuls k podnícení větší aktivity představitelů regionálních stran. Na konci 80. let se myšlenka „Evropa regionů“ stala velmi populární, nicméně nikdy se neobjevila jako součást oficiálních unijních dokumentů. Nakonec byla v polovině 90. let nahrazena mottem „Evropa s regiony“ [Deas – Lord, 2006]. V současné době by se dalo hovořit spíše o konceptu „Evropa s některými regiony“.

Průlomovou se v této otázce stala Maastrichtská smlouva na jedné straně tím, že zaváděla Hospodářskou a měnovou unii a zřídila Kohezní fond, ale také na druhé straně zřídila Výbor regionů jako konzultativní orgán Evropské unie reprezentující regionální a místní představitele. Maastrichtská smlouva také svým článkem 146 umožnila ministrům substanci celků přítomnost v Radě ministrů (v praxi jde však jen o německé a belgické představitele, kteří této výsady využívají). Dalším přínosem Maastrichtské smlouvy na posílení pozice regionů byl koncept subsidiarity¹⁶ umožňující eskalaci rozhodnutí na nižší správní úrovni. Neopomenutelným faktem zůstává, že podíl financí pro oddíl kohezní a regionální politiky v unijním rozpočtu stále roste¹⁷.

¹⁶ Princip subsidiarity reguluje výkon pravomocí v Evropské unii. Je založen na myšlence, že rozhodnutí musí být činěna co nejbližší občanům. V praxi jde o přesun pravomocí na nižší úrovni.

¹⁷ Více viz: AMSTRONG, Harvey. *The Role and Evolution of European Community Regional Policy*. In: BARRY, Jones – KEATING, Michael. *The European Union and the Regions*. Oxford: Oxford University Press, 2001, s. 24. ISBN 0-19-827999-X.

1.3.3 Analýza možného vlivu regionů v institucionálním systému Evropské unie

V následujících řádcích budou analyzovány možné přístupy a možnosti vlivu jednotlivých aktérů v institucionálním systému Evropské unie při snaze ovlivnit unijní agendu. Samotný institucionální systém a fungování Evropské unie jsou velmi komplexní jevy a ne nadarmo je unijní systém označována jako *sui generis*, proto budou do analýzy zařazeny jen hlavní aktéři. Současná struktura Evropské unie umožňuje regionům daleko lépe agregovat svoje zájmy, které byly na národní úrovni přehlíženy, či potlačovány. Pronikání regionálních zájmů je dáno na jedné straně reakcí na měnící se podmínky pro vývoj regionů v západní Evropě v posledních třech dekadách a na straně druhé je posilována aktivací zástupců prosazující utužení postavení regionů (ať už v rámci Evropské unie či národních států) jako jsou regionální představitelé a regionální strany, zájmové skupiny, lobbies či samotná občanská společnost.

Příloha číslo 3 ukazuje zjednodušený institucionální systém s hlavními aktéry a jejich vzájemnými vazbami. Možnosti přístupu regionů do systému lze rozdělit na přímé a nepřímé. Za přímé kanály lze označit místa, kde jsou regiony v přímém kontaktu s evropskými institucemi jako například ve Výboru regionů a dále na nepřímé, kdy jsou zájmy regionů prezentovány prostřednictvím jiných aktérů jako jsou například národní vlády.

Evropská rada reprezentuje představitele států, kteří určují základní orientaci EU. Regiony tak mohou jednat nepřímo přes národní představitele. Obecně Rada není příliš velkým propagátorem těchto tendencí a regiony tak musí hledat jiné přístupy. Naproti tomu Komise všeobecně inklinuje k propagaci regionů. „Evropská komise tradičně podporuje regionální mobilizaci, a to hned z několika důvodů. Zaprvé, díky tomu, že jsou regiony blíže občanům samotná EU se jim tak přibližuje a snaží se tak snižovat svůj deficit ve všeobecném povědomí. Zadruhé, regiony mohou lépe informovat o benefitech členství v EU. Nakonec prostřednictvím nových aktérů v rozhodovacím procesu dochází k vytváření mezivládních aliancí a EU se tak snaží vyvážit vliv členských států.“ [Brunazzo, 2010: 300] Otevřenost regionům je pozorovatelná i na faktu, že Komise vytvořila vlastní Generální ředitelství a post komisaře pro regionální politiku. Zároveň je to místo největší koncentrace různých lobbies a zájmových skupin. Ti získávají svůj podíl na rozhodovacím procesu jako účastníci expertní skupin formulující budoucí politiku.

Rada Evropské unie je dalším důležitým přístupovým bodem v rozhodovacím procesu. Vliv zde získávají především zájmové a jiné skupiny, které se asociují do pracovních skupin Rady [Balme-Chabanet, 2007: 86]. Postupem času získal důležité místo v systému i Evropský parlament a to především díky jeho kontinuálnímu legislativnímu posílení a pozornost občanů přitáhl zavedením přímé volby zástupců. Tímto záměrem se zvyšuje i pravděpodobnost zvolení regionálních zástupců a je možné pozorovat i větší aktivitu evropských federací politických stran a parlamentních skupin. Zastoupení regionálních stran bude analyzováno v další části této kapitoly.

Vedle těchto hlavních orgánů lze zmínit ještě Evropský soud, který má funkci spíše dohlizitele nad dodržováním unijního práva, a konzultativní orgány Výbor regionů a Hospodářský a sociální výbor. Je to právě Výbor regionů, kde jsou regiony zastoupeny a mají příležitost k prosazení svých zájmů do unijní agendy. Regiony posilují svůj vliv i přítomností regionálních zastoupení v Bruselu a zájmových skupin či lobbies, mezi ty nejvlivnější patří *Council of Communes, Regions of Europe, Assembly of European Regions*. Podíl těchto aktérů se zvyšuje i díky tomu, že současná podoba smluv umožňuje zlepšovat kontakt s občany pomocí možnosti konzultací, narůstajícímu počtu konferencí s unijní tematikou, užití petic v Evropském parlamentu, možnosti referend i snadnějšího přístupu k administrativním dokumentům.

V další kapitole bude věnován prostor regionálním stranám, regionálním zástupcům a jejich aktivitách v rámci Evropské unie. Brunazzo [2010] připomíná, že regionální účast není synonymem pro regionální vliv a tento fakt činí velice složitým ustanovit aktuální vliv regionální aktérů na evropské vládnutí. I toto hledisko bude následně analyzováno.

2. REGIONALIZACE VE ŠPANĚLSKU

Při analýze procesu regionalizace ve Španělsku bude kladen důraz především na vývoj v tzv. historických¹⁸ regionech (Katalánsko, Baskicko a Galicie), zároveň však

¹⁸ Název historické regiony odkazuje na autonomní společenství, která získala autonomii již v rámci druhé republiky. Přesněji jde o Katalánsko, Baskicko a Galicii.

jejich vývoj bude vložen do kompletního kontextu španělských dějin. Prvně budou studovány kořeny vzniku regionů a upevňování jejich pozice v moderní historii Španělska. Dále bude věnován prostor analýze a definování současnému stavu státního uspořádání. Na závěr bude analyzován vliv Evropské unie v procesu demokratizace režimu, ale také její význam v současnosti.

2.1 Historický vznik regionů

Španělské území ve své minulosti zaznamenalo vliv několika národů a dalo by se říci, že vzhledem ke svému geografickému položení představovalo i křižovatku kultur, které zároveň ovlivňovaly i Evropu samotnou. Roku 133 př. n. l. si Římané tzv. zničením Numancie¹⁹ podmanili severní část Iberského poloostrova, který postupně dobyli celý více či méně úspěšně. Nadvláda Římanů trvala téměř šest století. Následně převzali roli vládců nad iberským poloostrovem visigótské kmeny. Obě tyto převahy měli za následek postupnou unifikaci tehdejších iberských kmenů a jejich asimilaci jak s visigótkou, tak s římskou i jinými kulturami zde působících. Z jihu začali Iberský poloostrov postupně dobývat Arabové a obyvatelé tak byli vystaveni dalšímu nejen kulturnímu působení. Celkem osm století okupace mělo za následek vytvoření křesťanských závazků proti muslimům²⁰, ustavení vlastní sociální organizace a „někteří z nich se začali odvolávat na dřívější politická uspořádání a staly se tak zárodkem regionů a národů tak, jak je známe dnes“ [Moreno, 2008: 47 – 48].

Došlo tak k vytvoření několika „podkrálovství“²¹. Mezi nimi začalo postupně docházet k větší politické unifikaci s cílem zesílení odporu proti arabské nadvládě. Těmto uspořádáním začala dominovat Koruna aragónská v severovýchodní části poloostrova a Kastilie, která byla posílena sjednocením s Leónským královstvím roku 1230. Významným mezníkem v historii království se pak stal rok 1469, kdy došlo ke svatbě katolických králů a představitelů dvou největších územních celků Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragónského. Mnozí historikové (jako například Antonio Ubieto

¹⁹ Numancie, její hrdinská obrana a zničení (roku 133 př. Kr. na závěr lusitanských a keltiberských válek) znamenaly přechod od protohistorie k hispánské historii. Římané dobyli tuto důležitou křižovatku několika cest a získali tak nadvládu nad celým povodím Duera. Jen území Galicie, Asturie a Santaderu zůstaly svobodné.

²⁰ Ty je možné považovat za první větší aliance politického rázu mezi jednotlivými kmeny.

²¹ Jako například Asturias (739), León (866), Navarra (905), Aragón (1035), Castilla (1037), Galicia (1065), nebo Portugalsko (1139).

Arteta či Luis Pío Moa Rodríguez) považují toto datum za oficiální počátek Španělského království. Úplné sjednocení poloostrova pod jednoho panovníka je datováno koncem kordóbského kalifátu a vyhnáním Arabů z poloostrova roku 1492. Většina území si zachovala vlastní politickou organizaci (jako v případě Baskicka *fueros*²²), proto je třeba chápat tehdejší stát spíše jako státní unii, než národní stát. Tehdejší politické uspořádání vykazovalo prvky velmi pokrokového státního systému, nesrovnatelného s tehdejšími evropskými celky. Moreno dokonce uvádí, že nástroje politických vztahů, které udržovali s monarchou, byly dokonce na bázi charakteristické státní konstrukce moderního Španělska [Morena, 2008 : 51].

Tato situace zůstala zachována i přes centralizační tendence panovníků Habsburské koruny na španělském trůnu, když byl garantován stupeň teritoriální autonomie²³ (včetně například již zmíněných *fueros*). Moreno definuje toto uspořádání jako mnohostrannost vládnutí, které směřovalo k federalistickému uspořádání. Centralizace ze strany Habsburků byla zcela umírněná i proto, že jejich snahou nebyla násilná homogenizace národa, ale spíše jeho postupná asimilace.

Sedmnácté a osmnácté století znamenaly ve španělských dějinách období zlatého věku v podobě velkého španělského koloniálního rozmachu, což na druhou stranu otvíralo prostor jednotlivým jednotkám španělského království k posílení samostatnosti, neboť pozornost byla směřována právě do zámoří. Portugalsko tohoto období využilo k osamostatnění a vytvoření samostatného uspořádání (roku 1640). Na druhou stranu Bourboni, kteří na španělský trůn nastoupili roku 1700, nastolili zcela absolutistickou monarchii francouzského typu. Filip V. zrušil všechny autonomní výsady regionálních uspořádání. Tento zásah vyvolal nevoli mnohých regionálních uskupení. Centralizace byla ještě posílena, když na trůn dosedl Josef Bonaparte (1808 – 1813). I přes tyto přísné centralizační snahy se už zcela nepodařilo vymýtit regionální specifika a struktury. Ve Španělsku tak například ve srovnání se soudobou Francií zůstala zachována jistá národnostní „mozaika“.

Španělé se proti Josefu Bonapartu vzbouřili a výsledkem jejich revolty byla cádizská ústava (1812), tzv. *Pepa*. Mnozí by možná očekávali, že bude vytvořena ústava rušící či aspoň limitující dřívější centralizační tendence, nicméně opak byl pravdou. Navíc v zemi vypukl boj o nástupnictví, což vedlo k celkem třem občanským, také jinak

²² Jde o soubory výsadních právních norem specifické pro určité oblasti; fueros jsou spojovány s Baskickem a Navarrou.

²³ Došlo k vytvoření Aragoňsko-katalánsko-valencijské konfederace a zároveň Habsburkové zachovávali místní autonomii a inklinovali k federativnímu uspořádání [Moreno, 2004: 6].

nazývaným karlistickým, válkám. Celé toto hektické období vyvrcholilo ustavením republiky roku 1873, první v moderních dějinách Španělska. Republikáni podporovali myšlenku federativního uspořádání státu, nicméně vztahy mezi jejich představiteli byly protkány personálními antipatiemi a nebyli schopni zcela prosadit tuto ideu. Zároveň jim byl poskytnut velmi krátký časový prostor pro jejich implementaci, neboť již po 11 měsících se na španělský trůn vrátil rod Bourbonů personalizovaný osobou Alfonsa XII. I přesto toto krátké období stačilo regionálním hnutím k agregaci svých zájmů a dosažení uznání ve federativním uspořádání.

Bourbonská dynastie se udržela u moci do nástupu diktátorského režimu Primo de Rivery roku 1923. Jejich úpadek je možné částečně vložit do souvislostí s rokem 1898, kdy Španělské království ztratilo své poslední kolonie. Zatímco se centrální vláda snažila o udržení svých kolonií, regiony této příležitosti využily ke kritice a vedle centrálních politických stran se začala formovat i politická regionální hnutí v Katalánsku, Baskicku, Galicii, Andalusii, Asturii, či Valencii [Moreno, 2008: 68 – 74]. Následný diktátorský režim Primo de Rivery opět porušil kontinuální vývoj regionálních hnutí centralizací správy.

Následná druhá republika (1931 – 1939) svým způsobem našla řešení regionální otázky v ustavení regionálního modelu státní správy – byly vyhlášeny autonomní statusy pro Katalánsko, Baskicko a Galicii. Dokonce se objevily separační tendence, když například roku 1931 byla jednostranně vyhlášena Katalánská republika. S počátkem občanské války se požadavky jednotlivých regionů umírnily a požadovaly pouze politickou samostatnost uvnitř integrovaného státu.

S nástupem Franciska Franca k moci přišlo dlouhé období centralizační politiky, jejíž cílem bylo vytvořit uniformní národní stát. „Jakákoliv forma federace či náznak autonomie bylo kvalifikováno frankistickým režimem jako separatismus [Moreno, 2008: 77].“ Na druhou stranu režim tímto dal podnět k etablování opozice, která byla po jeho smrti k dispozici převzít státní funkce a plně začít demokratizační proces. V následující části bude studován vývoj ve třech historických regionech²⁴, a to Katalánsku, Galicii a Baskicku.

²⁴ K vývoji v nehistorických regionech viz: COUFALOVÁ, Kateřina. Komparace francouzských a španělských regionálních politických stran s autonomistickými a separatistickými tendencemi, zejména s ohledem na období 1997 – 2007. Praha: Karlova Univerzita, Fakulta sociálních věd, 2008, str. 43 - 45.

2.1.1 Katalánsko

Pro období středověku byla pro oblast Katalánska příznačná roztržičnost s často měnícími se panovníky (vládli zde Karlovcí, či také Kórdobský kalifát). Za sjednotitele katalánského území lze považovat Ramóna Berenguera III Velikého, hraběte Barcelony vládnoucího od konce 11. století do roku 1131, a jeho následovníky, když území scelili a mimo jiné připojili Aragon, Okcitanii i oblast Valencie a Malorky. Již od přelomu 16. a 17. století si Katalánsko vytvářelo nezávislou institucionální strukturu, vlastní měnu a fiskální systém, katalánština se stala oficiálním jazykem [Balcells, 2004: 14 - 31].

Důležitou roli ve vývoji katalánského regionálního hnutí sehrála doba industrializace, kdy se tato periferní oblast na rozdíl od zbytku Španělska proměnila v průběhu 19. století v nejvíce ekonomicky rozvinutou část země [Balcells 2004: 36]. To vyústilo v požadavek decentralizace, který však nebyl vyslyšen. Naopak roku 1833 došlo k územně-správnímu rozdělení regionu na provincie za účelem oslabení kolektivní identity Katalánců. V tomto období se také zvedla první vlna obrozeneckého hnutí *Renaixença* (Znovuzrození)²⁵. Od konce 19. století se formovala politická uskupení hájící regionální zájmy, kupříkladu Katalánská unie (*Unió Regionalista*, 1901), Národní katalánské centrum (*Centre Nacional Català*, 1901) či Regionalistická liga (*Liga Regionalista*, 1901) a Katalánská solidarita (*Solidaridad Catalana*, 1906). Zároveň díky zavedení volebního práva pro muže roku 1890 se katalánským hnutím otevřel také celošpanělský politický prostor.

Prvkem, který posílil periferní citění stoupenců těchto hnutí, se stal „tragický týden v Barceloně“ roku 1909²⁶. Z něho v podobě přílivu příznivců profitovala především Regionalistická liga. Ve 30. letech jí vyrostli noví konkurenti na regionální nacionalistické úrovni, a to *Esquerra Republicana* a *Estat Catala*. Za druhé republiky došlo také k naplnění některých katalánských ideálů – byl vyhlášen katalánský parlament *Generalitat* a roku 1932 došlo k schválení autonomního statusu Katalánska²⁷. S nástupem Francisca Franca však byly tyto i jiné nacionalistické tendence zcela zchlazeny. Došlo k zrušení politických stran, demokratických svobod, stejně tak i

²⁵ Roku 1859 byl založen spolek Květinové slavnosti (*Jeux Floraux*), který pěstoval katalánský jazyk a tvorbu. Roku 1888 se konal kongres, kde byla vydána petice definující takzvaný katalanismus s názvem *Memoriál bezprávých*.

²⁶ Tragický týden se stal symbolem revolty proti centralistickým tendencím Madridu. Na jejím počátku stálo svolání vojenských rezerv ve válce s Marokem, proti kterému se postavili především právě formující dělnická hnutí v Katalánsku, především v Barceloně, při němž zemřely 3 desítky lidí.

²⁷ Tomu předcházelo vyhlášení Katalánské republiky v rámci španělské konfederace nacionalistickým lídrem Francescem Maciou.

specifického autonomního postavení. Až se smrtí Franca a schválením Ústavy 1978 byl navrácen Katalánsku autonomní status.

2.1.2 Galicie

Stejně jako u předchozího případu Katalánska, tak i kořeny galicijského nacionalistického hnutí prýští ze dvou faktorů, a to z celoevropského romantické zájmu a také z liberálních revolucí první poloviny 19. století. Důležitým prvkem byl vznik periodik vydávaných v galicijštině²⁸. První vlna národního soucítění se začala probouzet v kruhu intelektuálů a mezi středními vrstvami sdružujících se do spolku zvaného *Junta*, který se klonil k myšlence republikánského federalismu. V několika bodech postupovali Galicijci po vzoru Katalánců: pořádali Květinové slavnosti soudobé Galicie (*Juegos Florales de Galicia contemporánea*), vydávali se publikace v galicijštině²⁹, aktivizovaly se široké masy a vznikaly první organizace (například Galicijská regionalistická asociace - *Asociación regionalista galega*, či Galicijská liga – *Liga galega*).

Průběžně se formovaly tři politické tábory – liberální, federalistický a tradicionalistický mající společnou myšlenku: „Galicie je region národa, který má nárok na obnovení svých vlastních kulturních a lingvistických znaků a tedy hlavně nárok na politickou autonomii.“ [Beramendi, 1997: 42] Ironií zůstalo, že první impulsy reaktivace se šířily z Madridu, kdy novinář deníku Hlas Galicie *Voz Galega* Antonio Viklat Ponte vydal brožuru *Galicijský nacionalismus – Naše regionální utvrzení*. Kolem něj se vytvořila skupina s názvem *A Nosa Terra* (Naše země, obdobná katalánské), která se chopila role mluvčího galicijského nacionalismu a postupně se proměnila v politickou sílu [Beramendi, 1997: 47].

Za druhé republiky a frankismu zažíval galicijský nacionalismus obdobný osud jako katalánský. S vyhlášením druhé republiky se aktivovaly také nacionalisté a *Organización Regional Gallega Autónoma* pod vedením Santiaga Casarese Quironga připravila návrh autonomního uspořádání, které bylo následně s nástupem Franca k moci zakázáno. Již od 60. let 20. století se na levicové části politického spektra formovaly nacionalistické politické strany, které ale ve volbách získávaly jen mizivé procento hlasů. Cílem se stala snaha vytvořit silnou regionální stranu, hájící zájmy Galicie. Od

²⁸ Jako například Galicijský časopis (*Revista de Galicia*), Kompostelský oddech (*El Recreo Compostelano*) či Santiago a oni (*Santiago y ellos*).

²⁹ Publikovaly se první gramatiky galicijštiny a publikace o histografii Galicie.

roku 1982 se této role ujal Galicijský nacionalistický blok BNG (*Bloque Nacionalista Galego*)³⁰, který se po přechodu k demokracii stal, vedle dvou celostátních stran, třetí politickou silou Galicie.

2.1.3 Baskicko

Za aktivizací baskického národního uvědomění stál zákaz takzvaných *fueros vascos* roku 1876 a jako v předchozích případech i baskické nacionalistické hnutí vzniklo na kulturní bázi³¹. Nicméně celý baskický nacionalismus lze postavit na jednom jméně, a to Sabino Arana, zakladatel předchůdce dnešní Nacionalistické baskické strany PNV [Morales, 2006: 122 - 124].

První etapa baskického uvědomování se nesla v duchu zcela radikálním a protišpanělsky orientovaném. Sám Arana tvrdil, že baskický nacionalismus se zrodil proti Španělsku³². „Aranismus“ (baskické nacionalistické myšlenky vyslovené Aranou) se opíral o etnické předpoklady jedince (záleží na jménu, už ne tak na místě narození), odmítal imigranty, ale ve svých počátcích i Basky, kteří vyznávali liberální, republikánskou či socialistickou ideologii. Arana postupně upustil od svého projektu radikálního nacionalismu. To nebránilo tomu, aby se po své smrti (1903) proměnil v mýtickou postavou, která je i dnes v Baskicku největšími extremisty stále glorifikována.

Ve srovnání s katalánskými nacionalistickými stranami zaznamenávalo *Partido Nacional Vasco* daleko větších úspěchů, mimo jiné i díky tomu, že její sympatizanti pocházeli ze všech společenských tříd. PNV kladlo důraz na religiozní stránku a požadavek etnického centralismu.

Roku 1906 byl sepsán první baskický program, který se opíral především o dva body „aranismu“: čistota etnika a šíření baskičtiny [Morales, 2006: 126]. Postupně tyto myšlenky do svých programů zahrnuly i zbylé baskické regionální formace. Tři dny po vyhlášení druhé republiky také Baskové vyhlásili právo na autonomii v rámci španělské federace, autonomní status byl však uznán až 1. října 1936. Právě baskické regionální

³⁰ BNG je specifická v panoramatu španělských politických stran především proto, že v sobě spojuje prvky maximo-leninismu i liberálního demokratismu [Beramendi, 1997: 45].

³¹ Bylo publikováno první periodikum v baskičtině Baskický časopis (*Revista Euskara*) a organizovaly se Květinové slavnosti (*Juegos florales*) s literárním a folklorickým obsahem.

³² Základní ideou se stala katolická církev a baskické „etnikum“, ne jako jazyk v případě Katalánska. Jediným cílem se byla snaha objevit ztracenou zlatou dobu, která všechny Basky čeká v budoucnu. Chtěl se navrátit k starým baskickým institucím, a proto bylo nutno navrátit se do stavu, kdy tyto instituce fungovaly – do doby nezávislosti na Madridu. [Morales, 2006: 125].

strany byly za Franca daleko více potírány, než jiná regionální uskupení, neboť daleko otevřeněji definovaly svou rozdílnost.

Z výše uvedené analýzy historické vývoje regionů je zřejmé, že proces španělské regionalizace je velmi specifický a neodpovídá teoriím „bottom-up“ a „top-down“. Je to dáno tím, že regionální uskupení zde existovala již dříve (jejich kořeny sahají až do 8. století n.l.), na něž se v 19. století odvolávala první regionální hnutí s požadavkem ustanovení samostatného národního státu, či větší autonomie. Nedosažení autonomie ve formě národního státu je možné také sledovat ve faktu, že španělským regionům nebyl dán dostatečný prostor ke kompletnímu dosažení cílů, neboť Španělsko ve 20. století prožilo více než 40 let diktatury a jen krátké období demokratického režimu v podobě druhé republiky.

2.2 Democratizace režimu a proces regionalizace

V následující části práce bude analyzován důležitý bod ve vývoji pozice regionů v institucionální struktuře, tedy proces decentralizace při přechodu k demokratizaci. Důraz bude kladen na jednotlivé etapy decentralizace, její dílčí problematické body a mimo jiné také na analýzu současného regionálního uspořádání.

Smrt Franciska Franca opět otevřela otázku postavení regionů ve španělském systému. Politická uskupení, která v období diktatury působila v exilu, se snažila zcela vymezit dřívějšímu režimu. Jak tvrdí Moreno: „Decentralizace politické moci byla předpokladem demokratického Španělska.“ [Moreno, 2008: 81] Klíčovou roli v prvních letech demokratizace zde sehrála vládní strana PSOE. Již samotný fakt, že při svém etablování na politické scéně vytvořila federalizovaný stranický systém a ve svém vládním období v letech 1982 - 1996 plně podporovala myšlenku regionálního uspořádání, lze pochopit rychlost, se kterou byla všechna autonomní společenství ustanovena. Snaha vyřešit otázku státního uspořádání i regionů samotných našla konsenzus v rámci celého politického spektra.

Výsledkem nicméně byla dvojznačná formulace teritoriálního uspořádání *Estado de las Autonomías* v Ústavě 1978 ve dvou prvcích: v definici státního uspořádání a také relací mezi samotnými regiony. Zaprvé, tedy je to definování regionů v systému, které je ambivalentní. Na jedné straně Ústava hovoří o nerozlučitelné jednotě španělského

národa³³, společné a nerozlučitelné vlasti všech Španělů. (článek 2, Ústavy). Na druhou stranu ve stejném článku dodává, že španělský národ je různorodý celek národů, regionů a historických národností.

Druhým ne zcela zřejmým bodem je postavení tzv. historických a nehistorických regionů. Původní myšlenkou „otců“ Ústavy na počátku demokratizačního procesu bylo vyřešit problematický vztah mezi regiony jejich naprostou egalizací. Nicméně výsledek byl zcela opačný. Dle Ústavy 1978 jsou si regiony formálně rovné, nicméně již samotným formováním demokratického systému byly regionům (Katalánsko, Baskicko, Galicie a Andalusie) přiznány jejich historické statusy³⁴. To se projevuje například ve faktu, že dle článku 151 Ústavy mohli daleko snadněji dosáhnout statusu autonomie³⁵. Naproti tomu ostatní regiony se k autonomnímu procesu dostávaly podstatně složitější legislativní cestou³⁶. Tzv. politika *café para todos* (káva pro všechny) měla za následek, že zbytek regionů nabyt tohoto statusu až o čtyři roky později oproti historickým regionům. Španělsko bylo tedy nakonec rozděleno do sedmnácti autonomních oblastí³⁷, které mají stejné instituce, ale různé úrovně kompetencí. Rozdíly bylo možné sledovat jak na poli nabytí autonomních statusů, tak i na šíři pravomocí. Soutěživost, ve smyslu snahy získat popřípadě vyrovnat své regionální pravomoci, byla velmi charakteristická pro 80. i 90. léta.

Další vlna decentralizačních tendencí přišla s rokem 2002, kdy nehistorické autonomie požadovaly nárůst svých pravomocí (Castilla y León, Andalusie, Aragón, Baleárské ostrovy, Katalánsko a Valencie). Je to také způsobeno tím, že Ústava neudává přesné vymezení pravomocí pro určité stupně autonomie, ale jen ve svém článku 148 určuje maximální a minimální možné k převzetí. Tyto požadavky opět posílily „konflikt“ mezi historickými autonomiemi a autonomiemi takzvané druhé kategorie.

Reakcí historických regionů byly nové projekty požadující více autonomie. Katalánsko schválilo roku 2006 národní status, kterým posiloval autonomii a ve kterém se prohlašoval za národ (*nación*). Status se stal předmětem stížnosti u Ústavního

³³ V preambuli španělské ústavy je ve výrazu Nación užito velkého písmene N, čímž má být symbolizována jeho jedinečnost.

³⁴ Andalusii se podařilo tento status získat především díky silnému politickému lobby.

³⁵ K tomu postačuje souhlas absolutní většiny obyvatel každé provincie daného regionu v referendu.

³⁶ Byl třeba „souhlas 3/4 městských rad a absolutní většiny provincií daného regionu. Dále bylo třeba souhlasu většiny všech poslanců a senátorů regionu a ústavního výboru v Madridu. Pokud návrh o statusu prošel těmito kroky byl znovu předložen k referendu a v každé provincii bylo třeba získat většinu. Nakonec bylo třeba schválení parlamentem. Byla zde však ještě jiná cesta, kterou upravuje článek 143 Ústavy: souhlas poloviny provinčních rad a tří čtvrtin městských rad [Čepová, 2002: 51].“

³⁷ Vnikla také 2 autonomní města na území afrického kontinentu: Ceuta a Melilla, které jsou integrální součástí Španělska.

soudu.³⁸, kterou podala Lidová strana. Soud na podzim roku 2010 rozhodl o zamítnutí 14 z 200 článků tohoto statusu³⁹. Stejně tak zesílily snahy Baskicka. José Ibarretxe, tehdejší předseda baskického parlamentu a předseda PNV, předložil roku 2003 Návrh politického statusu Baskicka, ve kterém žádal proměnění vztahu Baskicka se zbytkem Španělska na volný svazek. Tento návrh však narazil na drtivý odpor v Sněmovně poslanců. Podpořili jen regionální kolegové z CiU a ERC. I když oba regiony požadují posílení svých pravomocí, je možné vysledovat odlišné cíle. Ty výstižně shrnul již roku 1989 týdeník *The Economist*⁴⁰: „Rozdíl mezi baskickými a katalánskými nacionalisty je v tom, že Baskové se chtějí od Španělska odtrhnout, kdežto Katalánci mu chtějí vládnout.“

Demokratizační proces je ve Španělsku spojován se snahou vyrovnat s otázkou regionů a se snahou o nalezení mírového soužití. Zároveň Ústava 1978 nastavila systém teritoriálního uspořádání, který můžeme nazývat uspořádáním „s otevřeným koncem“, jak ukáže následující analýza.

2.2.1 Analýza současného uspořádání

Španělsko vykazuje ve svém státním uspořádání prvky asymetrie a různorodosti. Jednotlivá autonomní společenství se liší stupněm autonomie jak v institučním, tak finančním rámci. Samotní španělští odborníci se rozcházejí při snaze definovat toto uspořádání. Morata jej nazývá hybridním systémem [Morata, 2003: 116], Morenovi jsou při charakterizování zase blízké výrazy jako země zemí [Moreno, 2008: 173] či národ národů. Herrera [Herrera, 2002: 421] se přiklání k pojmu národ národností. I v českém prostředí existuje několik různých definic. Čepová jej chápe jako federalismus s otevřeným koncem (*open-ended federalism*) [Čepová, 2002: 67], Strmiska mluví střídměji o „plurietnickém národním státu složeném z národností a regionů [Strmiska, 2005: 355]. Říchová jej nazývá státem autonomií [Říchová, 2009: 210].

³⁸ Je třeba vyzvednout pivotální roli Ústavního soudu, který hrál a stále v otázkách autonomního uspořádání. Při přechodu k demokracii to bylo například rozhodnutí ve prospěch Organického zákona o harmonizaci autonomního procesu, kterým byl popořeno decentralizované uspořádání státu posílením 8. hlavy Ústavy.

³⁹ Soud zamítl například posílení fiskálních pravomocí, uznání katalánštiny jako preferovaného jazyka či vytvoření autonomního soudu, avšak ponechal ve statusu označení „katalánský národ“, který však označil za výraz bez právní síly.

⁴⁰ *The Economist*. Č. 310 (1989), s. 5-6. Vychází týdně.

Z těchto nejednotných přístupů vyplývá komplikovanost definování celého systému, který může být na jedné straně sám faktem, že systém již při svém samotném formování představoval *sui generis* a na druhé straně tím, že stále dochází k jeho proměně. Mohlo by se zdát, že mnohá tato vymezení odkazují k federativnímu uspořádání státu (někteří je zmiňují ve svých definicích). Je tedy možné Španělsko považovat za federaci⁴¹, či aspoň za systém směřující k federativnímu uspořádání?

Na jedné straně struktura španělského systému vykazuje prvky federalizace, na stranu druhou stále zde chybí základní jevy. Mezi argumenty klonící se k federativnímu uspořádání patří, že zde existuje konstitučně garantovaná autonomie (článek 2 Ústavy), jednotlivé regiony mají vlastní reprezentativní instituce autonomních oblastí nezávisle fungující na státu⁴². Dále lze zde nalézt rozdělení politických i administrativních kompetencí a konflikty jsou řešeny prostřednictvím Ústavního soudu. Autonomní společenství zároveň vykazují prvky finanční autonomie a disponují statusy s legislativními pravomocemi. Moreno se kloní k myšlence, že španělské teritoriální uspořádání lze nazvat probíhající federalizací země.

Na straně druhé zde zcela chybí institucionální participace autonomních společenství v rozhodovacím procesu v centru. Dále a především, federativní uspořádání není explicitně definováno Ústavou⁴³ a Senát stále nezastává úlohu komory zastupující zájmy regionů. Rozdílnost přetrvává mezi jednotlivými regionálními celky jak na institucionální, tak finanční úrovni. Již od počátku demokratizačního procesu lze pozorovat jistá „privilegia“ historických regionů, jejich snahu tyto rozdílnosti udržet. Tyto rozdílnosti podporují však svým způsobem federalizující model španělského teritoriálního uspořádání.

⁴¹ Federace je definována následujícími prvky: 1) rozdělení pravomocí mezi centrum a vlády jednotlivých částí celku - jednotlivé části jsou si rovné a každá ze složek má právo vlastní kompetence a právo rozhodovat samostatně; 2) žádná z rovin není podřízena druhé; 3) prostorové rozdělení moci; 4) dvoukomorový parlament, kdy horní komora zastupuje zájmy federalizovaných jednotek; 5) právo konstitutivních jednotek podílet se na úpravách federální ústavy a 6) rozdělení moci mezi centrum a jednotlivé prvky federace.

⁴² Na instituční úrovni jsou celky reprezentovány autonomními parlamenty, kterým jsou svěřeny legislativní a jiné kompetence a které fungují nezávisle na státu. Dále je jim zaručena finanční autonomie, největších kompetencí v této oblasti dosáhlo Baskicko a Navarra. Jejich specifický status je zařazen i v přechodných ustanoveních Ústavy. Částka, kterou odvádí státu jako poplatek za vykonávání kompetencí státu v autonomním společenství (V případě Baskicka se jedná o 6,24 % příjmů společenství, v případě Navarry jen 1,6 %). Zbytek autonomní se řídí společným financováním ukotveným v zákoně 21/2001. I když autonomní společenství mají finanční autonomii, finance přicházející z Madridu také nejsou zanedbatelné.

⁴³ Článek 145 (paragraf 1) Ústavy 1978 dokonce tuto myšlenku zcela odmítá: „V žádném případě se nepřipouští federace autonomních společenství.“

Regionální asymetrie je zcela nepopřítelným fenoménem ve španělském systému. I přestože regiony požadují stále více autonomie, federací se tento systém vzhledem k výše uvedeným důvodům nedá nazývat. Ve skutečnosti je postupná federalizace autonomního modelu jen přirozenou cestou řešení problematiky etnoteritoriálních a mezivládních vztahů ve Španělsku. V rámci této práce bude tedy pro španělský stát použito označení federalizující regionální unitární stát.

2.3 Španělsko a Evropská unie

Španělsko je zároveň specifické tím, že proces demokratizace a evropské integrace zde probíhal současně. Evropská unie tak svými nastavenými regulujícími podmínkami pro případné členství svým dílem přispěla ke stabilizaci demokratizačního procesu. Současně s těmito dvěma procesy probíhal i proces regionalizace. Cílem této části práce je analyzovat vliv Evropské unie na formování regionů a jakou roli zastává unie nyní v soudobé struktuře autonomního státu.

Vstup do Evropské unie získal konsensus napříč politickým spektrem, ale také občanskou společností. Když Adolfo Suárez dne 26. července 1977 žádal Henryho Simoneta, tehdejšího předsedu Rady ministrů, o přijetí do Evropských společenství, zdůrazňoval především identifikaci španělské vlády s ideály, které inspirovaly zakládající smlouvy Evropských společenství⁴⁴. Zároveň jeho strana na svém II. kongresu plně podpořila tuto myšlenku: „UCD potvrzuje snahu udržet a rozvíjet pro Španělsko vnější politiku, která je spojena s trojí prioritou evropskou, demokratickou a západní⁴⁵“. Stejně tak PSOE se vyjádřila kladně: „Je třeba podtrhnout, že myšlenka Evropy byla spojena během desetiletí v naší zemi s myšlenkou svobody a demokracie. Proto evropský výběr PSOE je jedna ze základních politik inkorporace při vytváření jednotné, demokratické, pluralistické a progresivní Evropy⁴⁶“. Nakonec také PCE vyjádřila plnou podporu: „PCE se vyslovuje pro vstup Španělska do CEE především proto, že považuje za základní mít po svém boku dělnické a demokratické síly našeho kontinentu⁴⁷“.

⁴⁴ Boletín de Comunidades Europeas n 7/8, 1977, s. 6 Zdroj: MORENO, Antonio. *España y el proceso de construcción europea*. Barcelona: Ariel, 1998.

⁴⁵ Rezoluce II. kongresu UCD uskutečněného v Palma de Mallorca 6.- 8. února 1981. Zdroj: tamtéž.

⁴⁶ Rezoluce z 29. kongresu PSOE ze dne 21. - 24. října 198. Zdroj: tamtéž.

⁴⁷ Rezoluce o mezinárodní politice schválené na 10. kongresu PCE (roku 1981). Zdroj: tamtéž.

I dnes nelze najít mezi relativními politickými stranami zcela vyhraněného kritika evropské integrace, jak je známo v jiných členských státech. „Ironií zůstává, že proevropanství španělských politických stran je patrné i v případech nesouhlasu, kdy se jasné „ne“ ukrývá pod málo vypovídajícími hesly 'Více Evropy', 'Jiná Evropa' nebo 'Lepší Evropa'.“ [Traian, 2007: 215] Obě hlavní politické strany také zastávají souhlasné stanovisko v případě členství Španělska v Evropské unii, prosazují jen odlišné přístupy. Zatímco PSOE prosazuje spíše federalistický přístup, PP se kloní k mezivládnímu zastupování. Stejně tak regionální strany zůstávají nakloněny evropské integraci, předmětem jejich kritiky jsou jen dílčí politiky jako například BNG či ERC v případě reformy zemědělské politiky a institucionálního uspořádání.

Také občanská společnost se kontinuálně vyslovuje pro členství v EU, což dokazuje i studie Antonia Menéndeze – Alarcóna⁴⁸: Nejvyšší podpory dosáhlo na konci 80. let, což bylo spojeno s ekonomickým růstem díky unijním financím. V polovině 90. let bylo možné pozorovat mírný pokles, ale stále více jak 50 procent obyvatelstva se vyjadřovalo kladně. Tento pokles byl dáván do souvislostí s koncem rychlého ekonomického růstu, kritikou změn v zemědělské politice a rostoucími obavami ze ztráty národní identity s postupným institucionálním vývojem unie. V případě regionální otázky je možné vyzorovat také mírný pokles, neboť se lidé obávali potlačení regionální politiky a ztráty regionální identity na úkor posilování unie.

Členství v Evropské unii mělo a stále má pro regiony, jak příznivé, tak negativní důsledky. Na jedné straně je v tomto kontextu zmiňováno oslabení pravomocí v případě přenosu některých pravomocí na supranacionální instituce. Redistribuce unijních financí a vyjednávání s unijními institucemi stále probíhá z centra [Closa, 2001: 235] a toto exklusivní postavení centrální vlády zůstává i v některých politických oblastech⁴⁹. Na straně druhé, i když regiony nemohou působit na evropské instituce přímo (výjimku tvoří němečtí či belgičtí regionální zástupci přítomní v Radě Evropské unie) a musí agregovat své zájmy skrze centrální vládu, otvírají se jim i jiné možnosti, jak ovlivnit evropskou politiku mimo národní rámec. Dochází k etablování nových regionálních elit, které se zaměřují právě na evropskou tematiku a akcelerace Evropské unie za posledních 20 let plně podporuje jejich rozvoj. Regiony otvírají svá zastoupení v Bruselu, skrze než mohou příměji působit na evropské instituce a mají i možnost

⁴⁸ Více viz.vstudie: MENENDEZ-ALARCON, Antonio. Spain in the European Union : A qualitative study of national identity. *International Journal of Cultural Studies*. 2000, vol. 3, no. 3, s. 331 – 350. ISSN: 1367-8779.

⁴⁹ Jako například zemědělství, rybolov, životní prostředí, fiskální a finanční politika.

navázání užších vztahů s jinými evropskými regiony. I když regiony působí stále spíše v administrativní rovině, jejich pozice je postupně posilována jak na národní, tak na evropské úrovni [Closa, 2001: 256 – 258].

3. REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY V EVROPĚ

Jak již bylo zmíněno, fenomén regionalizace lze považovat za novodobý fenomén, který se promítá také do struktury Evropské unie. Zároveň je třeba za tímto jevem hledat aktéry, kteří tento proces podporují a agregují zájmy v jeho prospěch. Vedle občanských iniciativ či nevládních organizací jsou to právě politické strany, které se účastní prosazování zájmů společnosti. Politické strany na rozdíl od právě zmíněných aktérů sehrávají neopomenutelnou roli, neboť jejich důležitost při přenosu strukturálních faktorů do politického prostoru je vyšší díky jejich přímé participaci v systému. Politická strana je tak důležitým mediátorem mezi občany a institucemi a zároveň se podílí nejen na prosazování zájmů, ale také na podobě celého systému.

V rámci této kapitoly bude tedy pozornost věnována politickým stranám, respektive regionálním politickým stranám. Zaprvé, bude vymezena politická strana – důraz bude kladen na její definování, relevantnost a hlavní funkce v politickém systému. Zadruhé, bude součástí i definice regionální politické strany a její postavení v politickém a stranickém systému. Závěr této podkapitoly bude věnován španělským regionálním stranám, analýze jejich vývoje a cílů vybraných španělských regionálních stran na regionální, národní a evropské úrovni a jejich komparace.

3.1 Vymezení politické strany

Cílem následujícího textu je stručně analyzovat politickou stranu a její funkce, mimo jiné také v historické perspektivě. Její součástí bude i snaha o specifické vymezení regionální strany v této komplexní skupině a studován bude také, v českém prostředí ojedinělý, přístup ke vzniku regionálních stran dle Maxmiliána Strmisky. Zatřetí, bude věnován prostor problematice relevance regionálních stran ve stranickém systému.

3.1.1 Definice politické strany

Základem liberálně demokratických politických režimů jsou politické strany a snahu o jejich vymezení lze vysledovat již v době jejich vzniku⁵⁰, jako například Edmund Burke se je snažil definovat na základě pojmu blaha, když tvrdil, že „strana je seskupení lidí, kteří se spojují, aby společnými silami prosazovali národní zájem, a to na základě nějakého konkrétního principu, na němž se všichni shodují“ [Fiala, 1998: 18]. Je možné konstatovat, že pro období konce 19. století byla tato i jiné definice dostačující, nicméně z dnešního pohledu bychom jimi mohli označovat více formací jako například parlamentní kluby, politické ligy a jiné.

Za jednu ze základních definic je považováno vymezení Josepha La Palombara a Myrona Wenera [*Political Parties and Political Development*, 1966], kteří uvádějí tyto základní prvky politické strany „1. Trvalá organizace, tj. organizace, která pravděpodobně přežije své vůdce. 2. Dobře zařízená a zjevně trvalá místní organizace, udržující pravidelné a rozmanité vztahy na celostátním měřítku. 3. Rozhodná vůle celostátních a místních vůdců organizace dosáhnout a vykonávat moc, ať už sami nebo s jinými, a nikoliv pouze moc ovlivňovat. 4. Snaha vyhledávat lidovou podporu ve volbách nebo jiným způsobem“ [Novák 1997: 22].

Italský politolog Giovanni Sartori spojuje politickou stranu s pojmem voleb, když tvrdí: „strana je politická skupina, jež se účastní voleb, jež je schopna jejich prostřednictvím prosadit své kandidáty do veřejných úřadů“ [Fiala 1998: 29]. Volby jsou jedním z prvků, které odlišují strany od nátlakových skupin, neboť cílem nátlakových skupin není získat místo u moci v rámci politického systému, ale jen na ni působit⁵¹. Je nutné podotknout, že v tomto případě máme na mysli moc jako prosazení se na politických funkcích a ne pouze v sociálních vztazích. Nicméně stejně tak i Sartoriho definici lze označit za minimalistickou vytvářející základ pro pozdější hlubší podrobnější vymezení.

Český politolog Miroslav Novák tyto definice obohacuje o důležitý prvek, a to politický program. Polický program vytyčuje cíle, pro něž je voličstvo mobilizováno a

⁵⁰ Moderní politické strany vznikají až 19. století, konkrétně nejdříve v USA se formují od roku 1828, později na základě volebních reforem od roku 1832 ve Velké Británii a v dalších evropských zemích se objevují až po roce 1848. Jde o permanentní proces trvající dodnes.

⁵¹ Základními rozdíly mezi nátlakovými (zájmovými) skupinami a politickými stranami je v tom, že „politické strany se snaží ovlivnit lidi, kteří jsou u moci, nikoli však dostat k moci své vlastní lidi [Novák, 1997: 19]“. Pokud se jedná o politické ligy. Ty jsou sice také utvořené k politickým cílům, nicméně jsou „jsou silně protiparlamentní a nerespektují demokratická pravidla hry [Novák, 1997: 26]“. Tím také snadněji inklinují k přeměně v extremistické strany.

prostřednictvím voleb vybírá představitele daných programů. „Pokud přidáme ideologický projekt, můžeme na základě těchto kritérií definovat politickou stranu jako trvalou organizaci, uspořádanou od celostátní až k místní úrovni, která se ve jménu určitého ideologického programu (projektu) snaží sama, nebo v rámci koalice dobýt a vykonávat moc, a za tím účelem vyhledává lidovou podporu.“ [Novák, 1997: 23]

Stále však přetrvává hlavní problematický bod při snaze jakéhokoliv definování: čím více se bude definice zobecňovat, tím sice na jedné straně vytvoří větší prostor, ve kterém se zahrne daleko více specifických politických stran, na druhou stranu však vzniká riziko, že do této skupiny budou zařazeny i subjekty, které nelze za politické strany považovat. Recipročně tak při podrobnější specifikaci může dojít k tomu, že definice neakceptuje subjekt, který politickou stranou je.

Různé přístupy lze nalézt také v definování politických stran legislativou v jednotlivých státech. Většina států zachovává alespoň minimální definování ústavou. Dále už však nejde. Tak je tomu například ve Francii, kde bychom našli základní vymezení politických stran jen ve článku IV Ústavy⁵² a částečně v zákonech o financování stran⁵³. Druhou kategorii tvoří státy, které vedle vymezení stran ústavou disponují zákony definující podrobněji podmínky vzniku, působení, či také zrušení politických stran. Můžeme zmínit Německo či Španělsko.⁵⁴

Najít obecnou definici politické strany je tedy velmi komplikované. V této studii budeme považovat obecné definování politické strany Miroslava Nováka za základ, z něhož vzhledem k specifickému zaměření této práce budeme vycházet, avšak také částečně modifikovat podle daného reálného kontextu.

3. 1. 2 Funkce politické strany

V současné odborné literatuře lze nalézt nepřehledné množství definic funkce politické strany. Již v 80. letech vytvořil politolog Almar Wiesendahl na základě empirického výzkumu katalog 18 funkcí. Ty se však v mnohém rozcházejí a

⁵² Politické strany a politická uskupení soutěží ve volbách. Vytváří se svobodně a svou funkci plní svobodně. Musí respektovat principy národní suverenity a demokracie.

⁵³ Politické strany a politická uskupení soutěží ve volbách. Vytváří se svobodně a svou funkci plní svobodně. Musí respektovat principy národní suverenity a demokracie.

⁵⁴ Lze dodat, že každý stát prošel specifickým historickým vývojem a odlišným formováním politického systému. Proto i při analýze definování politických stran je nutné brát s ohledem na tato kritéria.

překrývaly. Bodo Zeuner tento katalog limitoval a mluvil o třech hlavních funkcích politické strany: 1) transmisi, 2) selekci a 3) integraci. Na jeho typologii navázal Ulrich von Aleman, který ji rozšířil o participaci, socializaci a legitimizaci. Mezi jednu z nejznámějších typologií patří kategorizace funkcí Klause von Beymeho, který definuje 4 základní funkce: „1. funkce vymezení (*ideologie a pragmatika*), 2. funkce artikulace a agregace společenských zájmů, 3. funkce mobilizace a socializace občanů v systému, především při volbách a 4. rekrutování elit a funkce vytváření vlády.“ [Strmiska, Fiala, 2009: 69] Beyme však připouští, že tento model v sobě explicitně obsahuje premisy jako například, že politické strany jsou reprezentativně demokratické a že jsou orientovány na účast ve vládě (protestní strany tak nejsou brány v potaz).

V dnešní době nelze ani tak mluvit o proměně katalogu funkcí jako spíše o posunu důležitosti mezi nimi. Oldřich Krpec [2006] ve své studii *Funkce politických stran v politickém a sociálním systému*⁵⁵ zdůrazňuje, že politické strany jen omezeně a nedůsledně artikulují své zájmy (nejatraktivnější parciální témata jsou potlačována ve prospěch těch méně kontroverzních s cílem oslovit co nejvíce voličů), dále neumožňují diferencovat mezi zájmy a mezi aktéry zájmových vztahů, v důsledku čehož jsou tyto zájmy znehodnocovány, skutečné zájmy se nerealizují a v důsledku toho se strany se odcizují občanům. Stejně tak Beyme zdůrazňuje, že funkce politických stran jsou podřízeny časovým, geografickým či politicko-kulturním determinantám. Nelze však mluvit o krizi politických stran, ale spíše o oslabování jejich pozice.

Při analýze příčin oslabení politických stran ve společnosti lze identifikovat hned několik faktorů. Zaprvé, lze vysledovat klesající schopnost politických stran vytvořit dostatečnou politickou reprezentaci, čímž zároveň dochází k poklesu schopnosti mobilizace voličů a tím se i oslabuje celková stranická identita. Výsledkem toho je postupná eroze pravo-levého štěpení. Příčiny je možné hledat mimo jiné v roztříštěnosti voličstva na širokém politickém spektru, a to i po obou jeho stranách, kde se od konce 80. let začínají objevovat takzvané protestní strany. Zadruhé, je s tím spojená i celková depolitizace politických stran vlivem oslabení schopnosti i vládní performace (myšleno: schopnosti analyzovat a vyřešit problém) a vlivem již zmíněné omezené programové nabídky.

⁵⁵ Tato práce byla zpracována v rámci Výzkumného záměru Politické strany a reprezentace zájmů v soudobých evropských demokraciích (MSM0021622407).

3.2 Vymezení regionální politické strany

Při definování regionální politické strany je možné vycházet z obecné definice a okleštit či upřesnit ji o kritéria specifická pro nižší územně-správní jednotky. Lze tak docílit specifické definice pro regionální strany. Je třeba tedy z této definice vyřadit tzv. substátní strany, tedy odnože celostátní stran. Další podobou politické strany, kterou z konkretizace regionální strany je třeba vyřadit, bude typ strany, který se sice prezentuje jako celostátní, přesto je ale zaměřen jen na určitá teritoria.

Zároveň je nutné vyrovnat s terminologickým a sémiotickým problémem, a to rozlišit mezi termíny regionální a regionalistický. Pojem regionalistický definuje Maximilán Strmiska jako „označení projektu teritoriálně-politické (re)organizace či teritoriální obrany, jehož je příslušná strana nositelem, a v této souvislosti určité pozice (či úseku) v kontinuu integrace-separace [Strmiska, 2005a: 8].“⁵⁶ Hlavním zájmem regionalistické strany tedy je přidružení či oddělení určitého území⁵⁷.

Pokud se pokusíme definovat regionální politickou stranu dle již výše zmíněných „okleštění“, je nutno zmínit hlavní definiční kritéria, tedy: teritoriální vymezení nižší než celostátní úroveň (nejčastěji regionální), regionální elektorát, regionální identita a legitimace a také regionální institucionálně správní úroveň. Jedná se tedy v první řadě o geograficky vymezený substátní charakter, kde se nachází voličstvo podporující tuto stranu, která své cíle profiluje na základě požadavků vycházejících ze specifík regionu. Samozřejmě by zde měl být přítomen i regionální instituční rámec (rozhodovací regionální legislativní a exekutivní orgány)⁵⁸.

3.2.1 Vznik regionálních politických stran dle Maxmiliána Strmisky

Nejpodrobnější typologii vzniku regionálních politických stran přináší v českém prostředí Maxmilián Strmiska ve své knize *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus* [2005]. Jeho šest základních modelů demonstruje spjatost mezi různorodostí regionálních stran vzhledem k jejich různorodým vlastnostem. Autor přiznává, že hlavní důraz klade především na odraz těchto vlastností

⁵⁶ Je možné dodat: v kontinuu integrace-separace daného regionu, neboť se mohou objevit politické strany s centralistickou orientací.

⁵⁷ Nicméně tohoto cíle se může snažit dosáhnout i celostátní politická strana.

⁵⁸ Tím jsou myšleny regionální instituce, na které byly převedeny kompetence z centra jako jsou regionální parlamenty, regionální rady a podobně.

s jejich ideově-programovým vymezením a také na vliv na jejich volebně-politický potenciál.

První skupinou jsou regionální strany, které vznikly v regionu jako „čisté, autentické, autonomistické“ s cílem teritoriální obrany. Právě tyto strany vzešly z Rokkanova zápasu centra a periferie. Strmiska uvádí ještě jednu podkategorii. V ní charakterizuje regionální stranu, která vznikla odštěpením od již zmíněného prvního příkladu, přičemž tato prvotní autonomistická strana zůstala zachována.

Druhým typem je vznik regionální strany z neúspěšné celonárodní strany, lépe řečeno z jejího jádra či dominantní frakce. Můžeme mluvit o stažení celostátní strany do regionu. Třetím, daleko více komplexnějším příkladem je regionální strana, která vznikla regionalizací celostátní strany. I tento příklad má několik možných kategorií, jak k takovému vzniku může dojít. Jde zaprvé o osamostatnění regionální pobočky, či frakce celostátní strany s regionálním voličským základem. V tomto případě mateřská strana a její pobočky zůstávají zachovány. Druhou subkategorii je příklad rozkladu celostátní strany a *regionalizace* jejich poboček. Poslední typ je částečně podobný prvnímu, avšak dochází k *regionalizaci* všech poboček. Mateřská celostátní strana je zachována pouze reprezentativně v neregionálních sférách.

V dalším modelu se dostáváme k daleko složitějšímu vzniku regionální strany, neboť je nutné brát v úvahu existenci takzvané multiregionální strany. Jak sám název napovídá, jde o stranu působící ve více regionech, nikoliv však na celostátní úrovni, tam stále působí mateřské strany. Regionální strana vzniká osamotněním se části, která představuje volebně vymezenou složku v daném regionu, od této multiregionální strany. Důležitou roli v diferenciaci strany pak, dle autora, hraje budoucí postavení mateřské strany v rámci celého systému. V prvním případě tato multiregionální strana zůstává zachována, stejně jako mateřská strana. V druhém případě už z politického prostředí zmizí mateřská strana. V poslední možnosti mateřská strana existuje dál, ale už jen pouze v neregionální sféře.

Pátým typem je pak sloučení menších místních jednotek v regionální stranu. Poslední příklad definuje vznik regionální strany v důsledku územní změny hranic. Tento vznik lze chápat oběma směry. Strana byla natolik malá, že v regionu představovala jen dílčí reprezentaci a plně neagregovala své zájmy, neboť předběžně věděla, že nemá dostatečnou voličskou podporu. Vhodným zmenšením územím tak může prosadit své zájmy. V opačném případě může voličskou základnou procházet hranice.

Vhodným gerrymanderingem⁵⁹ či sjednocením regionů může dát podnět ke vzniku nové regionální politické strany.

Jak autor tvrdí, jedná se prozatím o základní model, který však postačí pro deskripci vzniku španělských regionálních stran. Je třeba přidat, že se jedná o jednu z prvních knih v českém prostředí věnující se této části politických věd.

3.2.2 Relevance politické strany

Politické strany tvoří základní prvek všech stranických systémů. Nicméně je třeba vidět rozdíly mezi jednotlivými stranami. Proto daleko důležitějším ukazatelem je relevance politické strany. Ne všechny strany jsou v systému důležité, proto je třeba oddělit tzv. „plevu od zrn“. Nicméně zde vyvstává další otázka, kde se nachází onen práh relevance. Prvně tento prvek politické strany v politickém systému definoval italský politolog Giovanni Sartori, který na základě empirických výzkumů stanovil dvě kategorie, které určují relevanci stran v systému: koaliční a vyděračský potenciál.

Koaličního potenciálu dosahuje každá strana, pokud se někdy účastnila koalice, či aspoň byla chápána jako potenciální koaliční partner, a to bez ohledu na její velikost. V opačném případě je strana chápána jako irelevantní. Na druhou stranu ve stranickém světě existují strany, které stojí mimo systém, ale zároveň ovlivňují chování prosystémových stran. Těm Sartori přisoudil vyděračský potenciál.

Druhým faktorem, jak měřit důležitost stran v systému je dle jejich velikosti. Malým stranám nebyla zpočátku kladena důležitost, zájem o ně vzrostl až od 80. let 20. století, kdy začaly být považovány za nezbytnou součást systému. Za malé strany lze označit uskupení malé velikosti dle například volební podpory. „Malá strana je taková, která minimálně ve třech po sobě jdoucích volbách získává 1- 15 % hlasů.“ [Cabada, 2007: 234] Dalším kritériem je postavení v daném systému dle polohy. Strana může být marginální umístěná na okraji politického spektra či zcela odtržená (mimo hlavní témata, neboť se soustředí na okrajová témata společnosti).

Dva výše zmíněné faktory jsou důležité i v případě této analýzy, neboť regionální strany se nepočítají mezi početně největší, ale svou sílu ukazují především ve své relevanci, která však závisí na prostoru, který nabízí volební systém. Druhým faktorem je i jejich programové vymezení, neboť často hájí marginální témata.

⁵⁹ Záměrné manipulování hranic volebních obvodů s cílem favorizovat určitého kandidáta, stranu či skupinu.

4. ŠPANĚLSKÉ REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY

V následující části práce budou studovány primární faktory určující postavení politických stran, bude tedy analyzován španělský politický systém s důrazem na postavení regionálních stran v něm. Dále bude studován vývoj a relevance španělských regionálních stran. Zároveň budou vymezeny strany, které budou předmětem analýzy další kapitoly této práce.

4.1 Španělský politický systém

Aktuální politický systém je výsledkem konce frankistické diktatury a tranzice k demokracii (1975 – 1978), která probíhala na základě konsensů, aby „i při zásadních změnách nedošlo k bolestivým a sociálním otřesům [Dvořáková, Kunc 2007: 171].“ Přechod byl také spojen s otázkou formy státu. Socialisté dlouho trvali na republikánském zřízení, komunisté se klonili k myšlence monarchie. Ke konsensu, tedy na parlamentní monarchii, nakonec přispěl král Juan Carlos II, když řekl, že „hlava státu nemá moc zakladatelkou a ztělesňuje pouze symbolické hodnoty dějin.“ [Dvořáková, Kunc 2007: 174]

Král, hlava státu, i přes toto vymezení disponuje daleko více pravomocemi⁶⁰, především je však jeho role reprezentativní a je symbolem jednoty státu. Veškerá výkonná moc je de facto svěřena vládě a jejímu předsedovi vlády (*presidente*)⁶¹. Zákonodárná moc představuje nedokonalý bikameralismus, kdy Sněmovna poslanců (*Congreso de Diputados*) svými pravomocemi převahuje horní komoru Senát (*Senado*). Senát, který má legitimaci na regionálním základě, může být sněmovnou snadno přehlasován.

⁶⁰ Články 62 – 64 Ústavy mu určují tyto funkce: vyhlašuje zákony, velí ozbrojeným silám, jmenuje předsedu vlády a jeho ministry, rozpouští parlament a vypisuje nové volby, vyhlašuje referendum, uděluje milosti a přijímá a jmenuje velvyslance.

⁶¹ Ústava přikládá vládě následující funkce: vnitřní a zahraniční politika, civilní a vojenská správa, obrana státu, má výkonnou a nařizovací moc.

4.1.1 Volební a stranický systém

Všeobecně lze říci, že volební systém má dvě základní funkce: zaprvé, významně ovlivňuje počet stran, které jsou schopny dosáhnout parlamentní reprezentace a zadruhé, inklinuje ve prospěch zájmů některých stran na úkor druhých. Před politickými stranami stál roku 1977 nelehký úkol v ustanovení takového systému, který by co nejlépe vystihl různorodost země. V březnu 1977 byla schválena finální verze Organického zákona definující volební systém Španělska, platného dodnes.

Tři sta padesát poslanců je voleno na čtyři roky proporčním způsobem pomocí d'Hondtova dělitele v 50 volebních obvodech, které zároveň odpovídají 50 španělským provinciím. Velikost obvodů vede k odlišným tendencím: „proporční zastoupení funguje dobře pouze ve velkých obvodech (nad 11 zástupců), ve středních (6 – 10) už se ztrácejí hlasy a pro malé (pod 5 mandátů) se již projevuje jasný většinový efekt a tendence k uplatnění pouze dvou stran.“ [Dvořáková, Kunc 2007: 179] Malé volební obvody ve spojení s užitím d'Hondtova dělitele vytváří disproporcionalitu, která zvýhodňuje velké strany (v tomto případě národní strany Španělskou socialistickou dělnickou stranu PSOE (*Partido Socialista Obrero Español*) a Lidovou stranu PP (*Partido Popular*). Zároveň je užíváno uzavřených volebních listin, kdy jsou jednotliví kandidáti vybíráni stranickými úředníky, což může vést ke kritice z pohledu korupce a samotné politické neaktivity jednotlivých kandidátů.

Post senátora je možné získat dvojnásobným způsobem: 208 mandátů se rozděluje většinovým způsobem a zbylé jsou rozdány na regionální úrovni, kdy každá autonomní oblast vysílá jednoho zástupce a další zástupce za každý milion obyvatel⁶². Současný počet činí 264 senátorů. Při volbě do obecních a městských zastupitelstev se využívá proporčního systému s volební klauzulí 5 % (na rozdíl od celostátních, kde je 3 %).

Svobodné volby roku 1977 do Ústavodárného shromáždění byly charakteristické velkým zájmem podílet se na moci a prezentovalo se více než 150 politických uskupení. První svobodné volby vyhrála *catch-all* strana Adolfa Suaréze Svaz demokratického středu (*Union de Centro Democrático*). Těsně následovaná PSOE a již méně úspěšnou Španělskou komunistickou stranou a Lidovou aliancí. Tyto volby také plně ukázaly sílu regionálních hnutí, když se do Sněmovny poslanců dostaly také Baskická národní strana, Republikánská levice Katalánska či Demokratický pakt pro Katalánsko. Jejich voličská podpora i v následných letech rostla, což zaznamenaly i národní strany a

⁶² Počet senátorů se tedy může měnit v závislosti na demografických změnách.

rozhodly svým regionálním „větším“ (jako například katalánská větev PSOE: PSC-PSOE) poskytnout více autonomie.

I v národních volbách roku 1979 zvítězila UCD, ale vnitřní rozepře, které byly také ostře medializovány, způsobily rozpad této strany. Mnozí odborníci jako například Paul Heywood se přiklání k názoru, že UCD splnila svou historickou úlohu vytvoření Ústavodárného shromáždění, a tím vypršela i její legitimita. Období vlády UCD lze nazývat umírněným pluralismem, které však vystřídalo období PSOE v letech 1982 – 1993 jako doba predominantní strany, tedy strany, která ve třech po sobě jdoucích obdobích získá absolutní většinu mandátů. Toto období je charakteristické také posílením a rozšířením řad regionálních stran.

Ani PSOE se nevyhnula řadě korupčních afér na přelomu 90. let, což napomohlo k oslabení voličské podpory. Volby do Sněmovny poslanců roku 1993 vyhrála ještě PSOE a ustanovila menšinovou vládu, nicméně roku 1996 již došlo ke střídání moci a Lidová strana s podporou regionálních stran Kanárské koalice, Baskické národní strany a Konvergence a Unie vytvořila menšinou vládu, která se po volbách roku 2000 stala dokonce většinovou.

Volby roku 2004 byly specifické především značným pnutím ve společnosti, které vyvrcholilo madridskými atentáty pár dní před volbami a ne zcela duchapřítomnou reakcí Lidové strany na ně, když za jejich viníky označilo separatistickou skupinu ETA⁶³. Byly to právě atentáty, které způsobili masivní mobilizaci voličů, která podpořila PSOE. PSOE získala podporu také díky snaze o očištění v případě korupčních afér a do čela prosadila prozatím nepřiliš známou postavu José María Zapateru. Tomu se podařilo svůj mandát obhájit i v roce 2008. Podporu ve svém prvním volebním období našel Zapatero u IU a u regionální strany ERC, s nimiž vytvořil kabinet. V druhém volebním období již složil svou vládu bez podpory jakékoliv strany.

Během více než 30 let demokratického systému bylo možné vyzorovat etablování dvou hlavních pólů PSOE a PP, mezi nimiž dochází k alternaci, a které se opíraly především o zástupce regionálních uskupení, která tak dokázaly maximálně využít svého koaličního potenciálu. Nicméně je třeba poznamenat, že rostoucí voličská podpora regionálních politických stran z období 90. let postupně slábne (více viz příloha č. 4).

⁶³ Z následného vyšetřování však vyplynulo, že za tímto útokem stojí větev teroristické skupiny Al-Kaída.

4.1.2 Legislativní vymezení politické strany

Základní právní status španělských politických stran je vyjádřen články I, VI, XXII a XXIII Ústavy 1978, i když první zákon č. 2281, o regulaci k registraci politických sdružení, vstoupil v platnost již v roce 1976 (důvodem byly první demokratické volby roku 1977, ve kterých měly podle tohoto zákona být zastoupeny jen demokratické politické síly). Ústava je (dle článku VI) definuje následovně: „Politické strany vyjadřují politický pluralismus, účastní se vytváření a vyjádření vůle lidu a jsou základním nástrojem politické účasti. Jejich založení a působení musí být ve shodě s Ústavou a zákonem. Struktura a fungování politických stran musí ctít demokratické principy.“ V následujících zmíněných člancích se vymezuje zákaz ilegálních sdružení, především tajných spolků a paramilitaristických sdružení.

Španělsko disponuje ve své legislativě zákonem věnujícím se souhrnně politickým stranám, takzvaný organický zákon č. 6, o politických stranách⁶⁴, z 27. června 2002. Ten se odvolává na definici z Ústavy a určuje podmínky vzniku politických stran, jímž se strany stávají zapsáním do registru politických stran na ministerstvu vnitra právníckými osobami. Dále musí ctít veškeré demokratické principy a respektovat ústavní hodnoty.

Důležitým prvkem, které tento zákon nově přináší, je právní rozpuštění politických stran. K tomu dochází jen na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu v případě, že strana „systematicky narušuje svobody a základní práva, když ospravedlňuje atentáty proti životu a lidské společnosti“, „podporuje a legitimizuje násilí jako metodu k dosažení politických cílů“, „politicky podporuje akce teroristických organizací“ či „na své volební listiny umísťuje osoby spojené teroristickými delikty“. Soudním rozhodnutím jsou politické strany rozpuštěny a je jim zakázána jakákoliv politická aktivita. Tímto zákonem byla zakázána činnost například baskickým stranám Lidová jednota HB (*Herri Batasuna*), Baskičtí občané EH (*Euskal Heritarrok*) a Jednota (*Batasuna*), které měly úzké vztahy s teroristickou organizací ETA. Před obecními volbami roku 2007 se vedla obdobná diskuze o straně Národní baskická aliance ANV (*Acción Nacionalista Vasca*), která měla mít také kontakty na ETU. Nejvyšší soud návrh na zrušení zamítl a ANV se voleb účastnila. V koalici Akce Baskické solidarity – Národní baskická aliance EAE – ANV (*Acción Nacionalista Vasca - Eusko Abertzale Ekintza*) získala druhý největší počet zastupitelů. V případě

⁶⁴ Mimo něj existují další zákony upravující a upřesňující parciální části, jako např. zákon 1907/1995, o státních ročních příspěvcích či zákon 8/2007, o financování politických stran.

letošních voleb do parlamentů autonomních společenství se v Baskicku objevila strana *Bildu*, jejíž kandidátní listina byla Nejvyšším soudem zrušena právě kvůli vazbě na ETA. Ústavní soud však toto rozhodnutí zrušil a strana se účastní květnových voleb.

4.2 Španělské regionální strany

Voličská podpora španělských regionálních stran na národní i regionální úrovni v posledních 10 letech zaznamenává slabý pokles oproti období 2. poloviny 90. let, kdy regionální strany dokázaly přilákat až 10 % všech voličů⁶⁵ a kdy regionální strany jako PNV, CC či CiU dokázaly plně využít svého koaličního potenciálu.

V následujícím textu bude studovány především regionální strany a jejich relevance především ve třech historických regionech, a to tedy Katalánsku, Baskicku a Galicii. Tyto historické regiony byly vybrány hned z několika důvodů. Zaprvé, jde o historickou tradici regionálních stran v těchto autonomních společenstvích. Právě zde vznikala první politická hnutí prosazující zájmy regionů zhruba ve stejnou dobu, jako se formovaly národní španělské politické strany. Zadruhé, důležitým je také nacionálně-etnický prvek spojený v extrémních případech s iredentistickou snahou, který v těchto systémech dominuje již od konce 19. století (čímž se tedy odlišuje například od kanárské hnutí, které vzniká až v 80. letech 20. století s cílem prosadit kanárské zájmy na španělské úrovni). Zatřetí, právě v těchto regionech působí regionální uskupení s největší voličskou podporou, tím se tedy stávají důležitým aktérem nejen na regionální či národní úrovni, ale také na evropské úrovni, se kterými je třeba počítat.

V současnosti lze ve španělském stranickém systému nalézt 13 relevantních regionálních politických stran, které se účastní voleb do španělského parlamentu či mají zastoupení v regionálním parlamentu, z nichž 6 působí právě ve zmíněných regionech. S cílem zachování komplexnosti tématu vývoje regionálních politických stran bude tato studie rozdělena do 2 subsekcí. V první budou krátce představeny regionální strany v nehistorických regionech a jejich úloha jak na národní, tak i na regionální úrovni.

⁶⁵ Všechny volební výsledky jsou přebírány z oficiální stránky španělského ministerstva vnitra – *Ministerio del Interior – Resultados Electorales* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

V druhé už bude kladen zřetel pouze na historické regiony a budou identifikovány regionální politické strany pro další analýzu.

4.2.1 Nehistorické regiony

Kanárské ostrovy

V případě Kanárských ostrovů ustavení regionální strany představuje novodobý fenomén datující se do konce 80. let. Geografická roztržitost však byla i důsledkem roztržitosti voličské podpory regionálním uskupením, která byla sjednocena vznikem Kanárské koalice CC (*Coalición Canaria*)⁶⁶ roku 1993. Za vznikem CC stála především snaha řešit nahromaděné ostrovní problémy, jimiž se centrální, ani regionální vláda zastoupená celonárodními stranami nezabírala. „Kanárská koalice ovšem nepředstavovala projekt sjednocení všech politických stran a skupin, působících na Kanárských ostrovech, nýbrž právě anticentralistických či alespoň necentralistických sil autonomistického či nacionalistického charakteru.“ [Strmiska, 1996: 97]

Ihned po své konsolidaci dokázala CC navázat na předchozí úspěchy svých hlavních formací a ustavila roku 1993 historicky první kanárskou nacionalistickou vládu. Pozitivní výsledky konsolidace regionálního uspořádání se projeví i na celostátní úrovni, když se poprvé roku 1993 dostala CC do Sněmovny poslanců. Obdržela čtyři mandáty (stejný počet získala i následujícím volebním období) a stala se rozhodujícím „jazýčkem“ na vahách při spolupráci s PP ve sněmovně. Díky tomuto koaličnímu potenciálu došlo k nárůstu prestiže i na regionální úrovni. Při legislativních volbách 2000, 2004 a 2008 zaznamenala CC pokles (každý rok ztratila jeden mandát), stejně tak došlo i k oslabení dřívějšího koaličního partnera PP. Voličská podpora CC v období 2000 – 2008 se propadla téměř o polovinu.

Ve svém programu CC požaduje federativní uspořádání státu, v jehož rámci je třeba zaručit jednotu kanárské národnosti. Prostředkem k dosažení tohoto cíle je posílení vlastní vlády (CC se odvolává především na geografickou vzdálenost od kontinentálního Španělska a neschopnost centrální vlády ihned řešit nastalé problémy).

⁶⁶ Jednalo se o spojení pěti kanárských formací: Nezávislé sdružení Kanárských ostrovů, Iniciativa Kanárských ostrovů, Národní strana Kanárských ostrovů PNC (*Partido Nacionalista de Canarias*), Majorenského shromáždění AM (*Asamblea Majorera*) a regionální centristické formace Demokratického a sociálního středu.

Dalším krokem je reforma Senátu, který by se měl stát komorou hájící vícenárodnostní stát. Vedle politických požadavků vedoucích k větší autonomii autonomního společenstva se CC snaží aktivně řešit aktuální lokální problémy, když například požaduje legislativní rámec vedoucí k zamezení stoupající migrace⁶⁷.

Anadalusie

První regionální formací, která se v Andalusii obnovila byla Socialistická aliance Andalusie ASA (*Alianza Socialista de Andalucía*) vytvořená před pádem režimu, která se nakonec roku 1984 definitivně ustanovila coby regionální strana Andalusistická strana PA (*Partido Andalucista*) mající již zmíněné regionální znaky⁶⁸.

Strana poprvé získala posty ve Sněmovně poslanců již roku 1979 (ještě jako součást andaluské odnože PSOE). Pravidelně až do roku 1989 získávala své dva zástupce ve sněmovně. Dalšího a prozatím posledního úspěchu se dočkala ještě roku 2000 (zisk jednoho postu ve sněmovně). V mezidobí 90. let se její potenciál projevil na regionální úrovni. „Andaluská odnož PSOE sice dokázala vítězit v regionálních volbách v letech 1994, 1996 a 2000, ovšem nedosahovala absolutní většiny mandátů. Za dané situace PA získala koaliční potenciál a stala se vládním partnerem andaluských socialistů.“ [Strmiska, 2005a: 62] Od roku 2004 PSOE dosahuje v regionálním parlamentu absolutní většiny, koaliční potenciál PA se vytratil, což vedlo k tomu, že se při letošních regionálních volbách PA nedostala do regionálního parlamentu. I v místních volbách do obecných zastupitelstev představuje PA až čtvrtou formaci a dosahuje 1/8 pozic, co její dřívější mateřská strana PSA. Regionální strany postupně upadají z regionální politické scény a tvoří spíše relevantní lokální formace do obecných zastupitelstev.

Valencie a Baleárské ostrovy

Tyto autonomní oblasti jsou charakteristické dvěma regionalistickými tendencemi. Jedním je samostatná nacionalistická orientace k autonomii spojená především Valencijskou unií UV (*Unió Valenciana*) v případě Valencie a Mallorskou unií UM (*Unió Mallorquina*) u Baleárských ostrovů. Druhým nacionalistickým směrem,

⁶⁷: *Coalición Canaria: La Fuerza de Canarias* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <http://www.coalicioncanaria.org/web_2011/index.php>.

⁶⁸ Zdroj – oficiální internetová stránka strany: *Partido Andalucista* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.partidoandalucista.org/index-gen.htm>>.

již méně zastoupeným, je snaha Katalánska o sjednocení území do historického Velkého Katalánska.

Ve studovaném období došlo stejně jako na národní úrovni k utvoření bipolárního soupeření PSOE a PP, přičemž z výsledků na Baleárských ostrovech je jejich pozice vyrovnaná, ve Valencii mírně převyšuje levicověji orientovaná PSOE. Tato levicovost je zřetelná i z faktu, že do roku 2004 zde získávala pozice i Sjednocená levice. Jedinou regionalistickou stranou, která se dostala do sněmovny byla Valencijská unie, která zde působila v letech 1986 – 2000⁶⁹. Postupně začala slábnout i na lokální úrovni (ještě v obecních volbách roku 1999 byla třetí úspěšným uskupením za PP a PSOE, v následných volbách získala zhruba jen polovinu zastupitelů ve srovnání s předešlým územím a v obecních volbách roku 2007 utrpěla největší historický porážku během svého působení na politické scéně).

Naproti tomu Mallorská unie se nikdy neprosadila do sněmovny, avšak na lokální úrovni se její úspěchy projeví. Lze vysledovat postupné posilování pozice, až se stala třetí nejsilnější stranou. V těchto autonomních společenstvích lze vidět dvě protichůdné tendence regionálních stran. Zatímco ve Valencii je regionální směr oslabován. Baleáry zaznamenávají „probuzení“ regionálního nacionalistického citění.

Aragon

Aragon představuje oblast, kde dochází k souboji o voliče především mezi dvěma největšími národními stranami – PSOE, PP. Po přechodu k demokracii regionální zájmy hájila Aragonská strana PAR (*Partido Aragonés*). Ve sněmovně v letech 1979 – 1993 získávala 1 mandát. Na tradici jediné aragonské regionální strany se pokusila nenavázat Aragonská junta⁷⁰ CHA (*Chunta Aragonesista*), která využila své lokální podpory a vycházela z potřeby samostatného nacionalistického hnutí pro Aragon, neboť zde přetrvávala obava uzavřenosti mezi dvěma silnými politicko-nacionalistickými hnutími (katalánským a baskickým). Na účast PAR ve sněmovně navázala CHA, když roku 2000 i 2004 získala po jednom poslaneckém postu. CHA dnes operuje jen v rámci regionu a využívá svého středového postavení. Jejím cílem je

⁶⁹ Získala 1 mandát, v letech 1989 – 1993 dokonce tři. Zdroj: *Ministerio del Interior – Resultados Electorales* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

⁷⁰ Strana vznikla roku 1986 jako následovník aragonských regionálních organizací z počátku 20. století.

prosazení ještě větších kompetencí pro regionální orgány, spravedlivé rozdělování státních financí a také větší decentralizace v rámci aragonského společenstva⁷¹.

I když bylo dosaženo cíle etablovat vlastní regionální stranu, je nutné připustit, že volební výsledky jsou velmi slabé.

Navarrská rozpolcenost

Navarra představuje obdobný případ jako Valencie. Působí dvě větve regionálního nacionalismu, které se také odráží v uspořádání a orientaci stranického systému. V prvním případě se jedná o horizontální propojení s baskickými regionálními stranami, které přenáší svou působnost na navarrské území s cílem vytvoření historického Velkého Baskicka. Reprezentantem těchto tendencí je sjednocení uskupení Navarra ano Na Bai (*Nafarroa Bai*). Druhým trendem je nezávislost na baskickém systému a konsolidace vlastní regionální nacionalistické větve v rámci navarrského stranického systému. Zde jako přední představitel působí Unie navarrského lidu UPN (*Unión del Pueblo Navarro*).

Navarra získala své první zastoupení ve Sněmovně poslanců až s vytvořením nového regionálního levicového uskupení Na Bai, které nezastupuje navarrské regionální strany, ale jde o sjednocení baskických stran působících na navarrském území za účelem většího volebního zisku⁷². Svým sjednocením přispěla ke konsolidaci baskických regionálních stran v Navarre a se jako první navarrské regionální politické uskupení dostalo do parlamentu.. Dále zde na lokální úrovni působí strany EA, EH či PNV.

Navarrským „domácím“ zastupitelem je UNP, který lze charakterizovat jako „politické ztělesnění antibaskického navarrského regionalismu“ [Strmiska, 2005a: 53]. Ta sice nedosahuje zisků na celostátní úrovni, ale je hlavním hráčem v rámci autonomie. V letech 1997 – 2007 se stala dominantní stranou v regionálním parlamentu a v obecních volbách zaujímá mezi prezentovanými stranami první místo.

⁷¹ Zdroj: *Chunta Aragonesista* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.chunta.com/>>.

⁷² Na Bai vznikla roku 2003 sjednocením EAJ-PNV, EA, Aralar, a Batzarre. Více: *Nafarroa Bai* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <http://www.nafarroabai.org/es/actualidad/fr_inicial.htm>.

4.2.2 Historické regiony

Galicie

Po Frankově smrti a přechodu k demokracii byla galicijským regionálním stranám poskytnuta možnost znovu se etablovat na regionální i celostátní úrovni. Své místo si v galicijském stranickém systému snažily vydobýt strany jako Svaz galicijského lidu UPG (*Unión de Povo Galego*), Galicijská národní strana PNG (*Partido Nacionalista Gallego*) a jiné [Beramendi, 1997: 54]. To však vedlo k velké roztržičnosti a minoritní úspěchům oproti celonárodních stranám, přesněji PP. Bylo třeba vytvořit stabilní a silnou stranu, která by zahrnovala regionální požadavky. Tou se roku 1982 stal Galicijský národní blok BNG (*Bloque Nacionalista Galego*) spojením s Galicijskou stranou PG (*Partido Galeguista*).

Postupem času je mu podařilo připojit zbylé regionální formace a stal se nejsilnějším regionálním politickým subjektem Galicie. S tím byla spojena i heterogenost celého uskupení. „Tato nestejnorodost představovala zároveň předpoklad a důsledek pronikání BNG do prostoru levého středu a středu stranicko-politického spektra v letech 1989 – 1994, předtím obsazeného a kontrolovaného PSG-PSOE.“ [Strmiska, 2005a: 66] Do parlamentu se prosadila poprvé v roce 1996 se ziskem dvou poslaneckých křesel⁷³. Od té doby si tento počet udržuje (roku 2003 získala tři křesla). Na regionální úrovni tvoří třetí hlavní pól, vedle PP a PSOE. Tím potvrzuje španělský specifismus, ve kterém se vedle osy socio-ekonomického štěpení (tedy pravo-levého kontinua) objevuje další linie, a to nacionalistická. V galicijském regionálním parlamentu mají zastoupení PP, PSOE a BNG, přičemž dominantní postavení zaujímá PP, i když v posledních osmi letech její pozice je oslabována. BNG ve svém programu prosazuje především vytvoření samostatného státu, samostatné zastoupení Galicie v Evropské unii, větší důraz a prosazení galicijského jazyky ve školství a galicijského kulturního dědictví a v oblasti fiskální politiky žádá větší autonomii⁷⁴.

V galicijském stranickém prostředí dnes zaujímá středové postavení s inklinací k levému středu. I když právě levý střed v posledních čtyřech letech více inklinuje k posilující galicijské odnoži PSOE, což vedlo i k oslabení pozic BNG v regionálním

⁷³ První galicijskou regionální stranou, která získala mandát ve sněmovně byla Galicijská koalice CG (*Coalición Gallega*) roku 1986.

⁷⁴ *Bloque Nacionalista Galego* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.bng-galiza.org/opencms/opencms/BNG/global/seccions/portada/>>.

parlamentu, kde ze 17 zástupců roku 2001 poklesl počet na 13 ve volbách roku 2007. Mezi regionálními stranami v Galicii nemá protivníka. Ve volbách do obecních a městských zastupitelstev se sice objevují formace regionálního či lokálního charakteru jako (Galicijská koalice CG *Coalición Galega*, Galicijská demokracie DG *Democracia Galega*, Galicijská země TG *Terra Galega* a jiné), nicméně ty získají jen zanedbatelný počet zástupců. Cílem BNG je stálá snaha vytvořit alternativu k vládě PP a překonat volební výsledky PSOE, i když poslední výsledky voleb do sněmovny, obecních zastupitelstev i do regionálního parlamentu ukazují, že voličská podpora oslabuje na úkor PSOE a dochází k odklonu od nacionalistických tendencí.

Katalánsko

Proces utvoření regionálního systému a přístup samotných katalánských regionálních stran se stávají „vzorem pro jiná etnicko-regionalistická hnutí ve Španělsku i mimo něj“ [Strmiska, 1996: 91]. Katalánské regionální strany se již od samotné počátku demokratizace projevovaly jako silný, ambiciózní hráč. Své požadavky byly založeny na ekonomickém potenciálu regionu, který byl největší v celém Španělsku (a stále zůstává). Centrální moc se obávala z její ztráty⁷⁵ a snažila se jejich působení oslabit. Svého úspěchů katalánské regionální strany dosáhly v parlamentních volbách roku 1979, kdy se Konvergence a jednota stala dominantní regionální stranou a tento post si udržuje dodneška.

Důležitý mezník představují první volby do katalánského parlamentu roku 1980, ve kterých CiU⁷⁶ zvítězila, stala se nejsilnější regionální formací. S tím se zvedl její potenciál i na národní úrovni. Své vítězství potvrdila i ziskem absolutní parlamentní většiny v katalánském parlamentu v letech 1984, 1988 a 1992⁷⁷. Pokles preferencí přišel s rokem 1995, kdy CiU ztratila absolutní většinu, nicméně stále zastávala post první

⁷⁵ „V této souvislosti je třeba poukázat na výchozí poměr sil mezi španělskými a *katalanistickými* formacemi v letech 1977 – 1979, tedy v období před ustanovením (obnovením) katalánského parlamentu a vlády. V této fázi dominovaly politickému životu v Katalánsku spíše španělské (PSOE a rovněž UCD), než katalanistické formace.“ [Strmiska, 1996: 91]

⁷⁶ V letech 1978 – 1979 se Demokratická strana Katalánska ještě pod taktovkou Jordi Pujola vyhraňovala jako nacionalistická a pokroková. Roku 1978 došlo ke sloučení s Demokratickou jednotou Katalánska do formace CiU.

⁷⁷ Toto silné postavení regionálních formací vedlo k *regionalizaci* i stran. Především Strana socialistů Katalánska PSC (*Partit dels Socialistes de Catalunya*) a Iniciativa pro Katalánsko – Zelení ICV (*Iniciativa per Catalunya Verds*) si touto regionální orientací svých zájmů získávají významné voličské zdroje, například na rozdíl od PP, které se tento krok nezdařil.

formace autonomního společenstva. Charakterizuje se jako nacionalistická-katalanistická reformistická strana, která se identifikuje s levým i pravým středem.

V posledním desetiletí však CiU zaznamenává silný propad i ve volbách do Sněmovny poslanců⁷⁸, i když mezi regionálními stranami zde přítomnými patří mezi lídry. Na druhou stranu, na regionální úrovni byla permanentním vítězem. I když i zde lze pozorovat trend snížení počtu zvolených zastupitelů za CiU⁷⁹. Výrazný prvek představovalo posílení levicových formací PSC a ERC.

Po úspěších ve volbách do regionálního parlamentu (*Generalitat*) z 80. a počátku 90. let přišlo období voličské recese, i když v letech 1995 – 2003 CiU zaujala pozici dominantní strany. V prvním volebním období se spojila s celošpanělskou PP. Ve druhém hledala podporu i „sílicí“ ERC. Nicméně volební rok 2003 pro ni přinesl výraznou ztrátu (získala 46 zástupců v *Generalitat* oproti 56 z předchozího volebního období). ERC využila svého posílení (obdržela 23 mandátů oproti předchozím 12) a zvolila strategické spojení s levicovými kolegy – PSC a IC/*Verds*. Při posledních volbách do katalánského parlamentu roku 2007 nedošlo k tak výraznému přeskupení hlasů, takže regionální vláda zůstala ve stejném uskupení politických stran⁸⁰.

Druhým výrazným hráčem mezi katalánskými regionálními formacemi je ERC, která až v posledních osmi letech zaznamenává výraznějšího nárůstu voličské podpory. Jde o formaci, která vznikla už v 30. letech 20. století spojením stran Katalánská republikánská strana a Katalánský stát. Od roku 1936 působila v exilu. S procesem demokratizace opustila levicový reformismus a populismus. Došlo k radikální demokratizaci a roku 1980 využila svého potenciálu a podpořila regionální vládu vedenou CiU. Její koaliční potenciál se opět projevil roku 2003, od kdy se stala regionální vládní stranou. Na konci 80. let došlo k příklonu k nacionalistickým pozicím a novými členy se staly příznivci ozbrojené organizace Svobodná země. Roku 1997 se toto radikální křídlo oddělilo a ERC získala charakter „nedogmatické levice a

⁷⁸ Největší podpory dosahovala v letech 1986 – 1993 se ziskem osmnácti poslaneckých křesel, postupným odlivem voličské podpory především k posilujícím socialistům počet mandátů do sněmovny klesl na jedenáct (to odpovídá počtu z roku 1982, kdy teprve docházelo ke konsolidaci katalánského i španělského stranického systému).

⁷⁹ V obecních volbách je celkem roku 1999 získala CiU 4 089 postů, tedy více jak polovinu (celkový počet byl 8 497). O čtyři roky později její počet klesl na 3 687 a ztratila absolutní postavení (z celkového počtu 8 690). Při posledních obecních volbách roku 2007 došlo k dalšímu oslabení na 3 387 (z 8 892). Zdroj: *Ministerio del Interior –Resultados Electorales*. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

⁸⁰ Více viz: *CiU* [online]. [cit. 2011-01-31]. Dostupné z: <<http://www.ciu.info/>>.

nacionalistické strany spojující národotvorný projekt se sociálním obsahem“ [Strmiska, 2003: 43].

Ve sněmovně je permanentně přítomna od roku 1989. Počet jejích členů není příliš vysoký (historického úspěchu dosáhla strana roku 2004 ziskem osmi poslanců), nicméně může využít současného levicové orientace voličů a svého koaličního potenciálu. Na regionální úrovni v posledním desetiletí soustavně posiluje⁸¹ a udržuje si třetí místo za CiU a PSC.

Zajímavým regionálním představitelem je *Iniciativa per Catalunya Verds* (Iniciativa pro Katalánsko – Zelení). Kořeny této strany je možné nalézt v roce 1987, kdy došlo ke spojení katalánských levicových nacionalistů, komunistů a části socialistů. Specifikum této strany zůstává ve faktu, že již od svých počátků je silně napojena na národní stranu *Izquierda Unida*. Jejich spolupráce spočívá i ve faktu, že veškerá svá volební a parlamentní rozhodnutí činí v souladu s rozhodnutí IU. Na národní úrovni se prezentuje jako část IU. Z těchto výše jmenovaných důvodů nebude tato strana zařazena do podrobnější analýzy následující kapitoly.

Baskické země

Baskickému regionálnímu stranickému prostoru začala po Francově smrti dominovat Baskická národní strana a etablování probíhalo daleko rychleji než v případě Katalánska. „Perifernost Baskicka spolu s dalšími momenty, zejména specifickými procesy polarizace, jejichž hlavní zdroj se nacházel v nejméně vlastenecké části místního stranického spektra (Lidová jednota), významně napomohly kontrastnímu profilování se tohoto regionálního stranického systému na španělském politickém pozadí.“ [Strmiska 1999: 18]

Tato zvláštní konstelace faktorů působila příznivě především na pozici nacionalistických stran v rámci celošpanělského systému. V letech 1977 – 1986 nejvíce postů v tomto autonomním společenství získávala PNV. K ní se přidaly další regionální strany a Baskická levice EE (*Eskadiko Ezkerra*)⁸². Počet získaných poslaneckých křesel osciloval mezi osmi až dvanácti. Zlom přišel v roce 1986, kdy PNV na druhé místo odsunula PSOE. Oslabením PNV byl i fakt, že se od ní roku 1986 odštěpila Baskická

⁸¹ V tomto období počet jejích obecních zastupitelů stoupl trojnásobně (z 525 na 1 581 zastupitelů).

⁸² Baskické regionální strany ve svých programech prosazují především daleko větší autonomii, než je současná, která by měla vyústit ve sjednocení baskických zemí do jednotného státu.

solidarita, která vystupovala jako samostatná strana, nicméně bez parlamentního zastoupení⁸³. Další oslabení baskických regionálních stran v dolní komoře přišlo roku 2008, kdy EA ztratila své zastoupení a PNV se stala jedinou regionální baskickou stranou zastoupenou ve sněmovně s počtem šesti poslanců (což představuje poloviční ztrátu oproti létům 90.).

V regionálním parlamentu, vyjma roku 1986, permanentně vítězí. PNV se stala hlavním a také jediným pólem stranického regionálního systému. Tato pozice je dána především díky „strategicky výhodnému středovému postavení a dostatečné taktické flexibilitě“ [Strmiska, 2005a: 50]. Stabilní vedlejší pól představuje baskická odnož PSOE. Její postavení se však posiluje na všech úrovních územní správy a je doprovázena vzestupem baskické odnože PP. Zbylým regionálním formacím (jmenovitě EA), zůstává role koaličního partnera PNV⁸⁴.

Na základě této studie je možné rozdělit španělské regionální strany do 3 kategorií. První představují hlavní regionální strany. Zde je možné zařadit regionální strany, které byli či stále jsou součástí, ať už regionálních vlád či španělského parlamentu či dokonce měli či mají své zástupce v EP. Mezi tyto strany lze zařadit katalánské CiU, ERC, baskické PNV, EA či HB/EH, galicijské BNG, aragonská CHA či kanárská CC. Právě tyto regionální strany z historických společenství (Katalánsko, Baskicko a Galicie) budou předmětem další analýzy.

Druhou skupinu představují regionální strany střední velikosti. Pro ně je specifické, že byly, či jsou součástí regionálních parlamentů, nikdy však nedosáhly národní ani evropské reprezentace jako například UV, UM, PNG či PA.

Třetí kategorii pak představují malé regionální strany, které působí, nebo působili na místní úrovni (jako PANCAL či PDS). Těchto stran je nespočet, ale jejich relevance nejen pro španělský stranický systém, ale také pro následující studii je velmi malá.

Jak vyplývá z předchozí studie pozice regionálních stran na národní úrovni je na jedné straně silně determinována volebním systémem, který zvýhodňuje celostátní

⁸³ Toho strana dosáhla roku 1993 ještě v koalici s EE. Jako samostatná strana se do parlamentu prosadila až roku 1996 (v obou komorách dosáhla jednoho postu).

⁸⁴ Zároveň je ale jejich působení na politické scéně velmi nejisté. Strana HB byla spojována s teroristickou organizací ETA a stejně jako její nástupce *Batasuna* byla zákonem číslo 6 z 27. června 2002, o politických stranách, zakázána. Nástupce *Aralai* je pokračovatelem jejich politiky a i voliči HB mu na lokální úrovni zachovávají přízeň.

strany jako PP a PSOE. Tím se snižuje i jejich podíl v účasti na rozhodovacím procesu v oblastech pro voliče atraktivní jako ekonomická a sociální témata. Právě tyto oblasti mohou být pro voliče na pozadí ekonomické krize velmi důležité a regionální tematika se stává okrajovou, tím pádem i úloha regionálních stran slábne.

Na stranu druhou regionální politické strany disponují vyděračským, ale také koaličním potenciálem a mohou tak právě španělskou politickou agendu výrazně ovlivnit. Navíc jejich úloha je klíčová na regionální úrovni, kde představují významné hráče a jejich úloha posiluje i díky pozvolnému přesunu centrální pravomocí na regiony spojeného s regionalizací Španělska. Tím se i mnohá regionální témata znovu dostávají do pozornosti na národní úrovni.

ČÁST DRUHÁ: ŠPANĚLSKÉ REGIONÁLNÍ STRANY A JEJICH ZÁSTUPCI V EVROPSKÉM PARLAMENTU

Evropský parlament a role politických stran byly dlouhou dobu jen okrajovým tématem politických věd. Již od samého vzniku se zájem odborníků upíral na instituci Evropské komise, tedy na, některými nazývaný, „hybridní“ orgán mající jak funkce legislativní, tak kontrolní a spojující v sobě jak mezivládní, tak nadstátní charakter. Z dnešního pohledu je třeba říci, že je to stále instituce Evropské komise, která vzbuzuje největší zájem odborníků. Na konci 70. let se do popředí dostal také Evropský soud, a to především díky svému aktivnímu působení a formování evropského práva. Postupně se odborníci zaměřovali i na jiné instituce jako například Evropskou centrální banku.

Evropský parlament a jeho představitelé získali na oblibě odborníků až na konci 80. let, které jsou spojeny s první přímou volbou poslanců do Evropského parlamentu a také postupným posilováním jeho pravomocí. První studie se zaměřovaly na přímé volby do Evropské parlamentu a jejich důsledky [Reif a Schmitt, 1984]. Předmětem dalších studií se staly analýzy posilování jeho funkcí [Tsebellis, 1994; Judge and Earnshaw, 1994]. Až teprve v posledních dvou desetiletích stoupl zájem o úlohu samotných aktérů, tedy poslanců v Evropském parlamentu, a jejich aktivní působení.

Právě tyto posledně zmíněné analýzy se zaměřují na národní politické strany, skupiny v Evropském parlamentu a eurostrany jako hlavní aktéry, zkoumají vztahy mezi nimi a možnosti jejich podílu na ovlivnění formování evropské *agendy setting*. Lord a Hix ve své práci *Political Parties in the European Union* [1997] upozorňují na důležitost politických stran ve všech sektorech politického prostoru při fungování Evropské unie. Zaměřují se na proces výběru kandidátů národními stranami, jejich adaptaci na evropské prostředí, fungování a práci v Evropském parlamentu. David Hanley se oproti tomu ve svém knize *Beyond the Nation State: Parties in the Era of Integration* [2008] specializuje na politické rodiny v evropském prostoru, jejich transnacionální spolupráci a vývoj v historické perspektivě. Robert Ladrech se ve svých pracích [*The Europeanisation of national political parties*, 2002; *Europeanization and Political Parties: Towards a Framework for Analysis*, 2002] zaměřuje na proměnu národních stran vlivem Evropské unie – analyzuje vliv na proměnu politických programů, vnitřní organizace či na samotné soupeření.

Francouzsky píšící autoři představují druhou velkou skupinu zabývající se vývojem politických stran na evropské úrovni. Skupina odborníků sdružená kolem Pascala Delwita se zaměřila především na organizaci a vliv evropských federací, jejich postupné posilování. Své poznatky publikovali v knize *Les fédérations européennes de partis, Organisation et influence* [2001]. I ve svém dalším kolektivním díle *Les partis régionalistes en Europe: Des acteurs en développement?* [2005] se jako jedni z mála věnují otázce regionálních stran, jejich vývoji a upevňování jejich pozice v národním a evropském kontextu. Dále se zaměřují na vztah evropských politických stran s národními politickými stranami a evropskými institucemi a samotnou analýzu existujících evropských federací a jejich vlivu. Přínosnou se také stala kniha Oliviera Costy *Le Parlement européen, assemblée délibérante* [2001], ve které se autor podrobněji zaměřuje na pozici a její posilování tohoto orgánu v celém institucionálním systému či jeho vnitřní organizaci a fungování.

I přes postupný nárůst zájmu odborníků lze konstatovat, že v oblasti politických stran, především regionálních politických stran, není stále dostatek literatury mapující roli jednotlivých politických představitelů, jejich vztah k národním i evropským institucím. Stejnému problému čelíme i v českém prostředí. Prozatím podrobnější analýza vztahů evropských politických stran s národními politickými stranami a evropskými institucemi stále v českém prostředí chybí. Problematice evropských politických stran věnují například odborníci z Masarykovy univerzity [Petr Fiala, Miroslav Mareš, Petr Sokol], kteří vydali publikaci *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni* [2007], čímž navázali na svou dřívější dílo *Politické strany v Evropském parlamentu* [1998]. Dále se problematice věnují i odborníci z Karlovy univerzity a své poznatky publikovali například v knize *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu* [2005] či *Evropská unie v členských státech a členské státy v Evropské unii* [2007].

5. POLITICKÉ STRANY NA EVROPSKÉ ÚROVNI A ŠPANĚLSKÉ REGIONÁLNÍ POLITICKÉ STRANY

Cílem následující kapitoly je zdůraznit příležitosti, které nabízí evropský stranický prostor španělským regionálním stranám. Evropský parlament v tomto prostředí představuje velmi dynamický prvek institucionální struktury Unie, který přitahuje také menší regionální uspořádání díky možnostem, které jim nabízí nejen v rozhodovacím procesu.

V následující části práce bude analyzován právě tento v českém prostředí ne zcela definovaný prostor, tedy vztah regionálních stran, evropských federací a samotné chování jednotlivých zvolených poslanců v Evropském parlamentu. Zprvce, bude věnován prostor studii Evropského parlamentu, jako rychle rozvíjejícímu prvku evropské institucionální struktury, a budou načrtnuty příležitosti, která tato instituce nabízí zvoleným představitelům. Dále bude podrobně analyzována pozice evropských politických stran v souvislosti s národními stranami a politickými skupinami v EP. Následně bude věnován prostor studii španělským regionálním stranám při volbách do EP v letech 1987 – 2009. Závěr této kapitoly bude určen programové analýze daných španělských regionálních stran při volbách do Evropského parlamentu roku 2009.

5.1 *Evropský parlament a jeho dynamika*

V evropské tradici je parlament považován za hlavní instituci politické legitimacy. V případě jejich srovnání s Evropským parlamentem reprezentuje posledně zmíněný jen velmi omezeně své tradiční vzory. Nicméně, jak záhy uvidíme, jeho role v průběhu posledních dvou desetiletí postupně sílila a tím se i otvíral samotný prostor pro zvolené zástupce. V této části tak bude analyzován jeho historický vývoj a stejně tak i jeho pravomoci. Budou zdůrazněny také zásadní změny, které přinesla Lisabonská smlouva v souvislosti EP a na závěr bude analyzován náhled na možné budoucí posílení.

5.1.1 Historický vývoj Evropského parlamentu

Na počátku evropské integrace měl Evropský parlament, tehdy nazývaný Parlamentním shromážděním, především kontrolní funkci vzhledem k Vysokému úřadu (dnes nazývaným Evropskou komisí). K jeho založení dle Oliviera Costy [2005] vedlo otce zakladatele hned několik důvodů. Zaprvé, to byla symbolická hodnota této instituce. Cílem bylo vytvořit orgán, který by zastupoval zájmy občanů a vyvažoval tak zájmy států. Zadruhé, tu byla otázka tzv. „mimesis“ (nebo-li nápodoby). V období konce 40. let a počátku 50. let, kdy vznikaly významné organizace jako například NATO či OSN, byly všechny vystavěny na podobném základě, ve které nechybělo shromáždění reprezentující širší zájmy. Zatřetí, pak bylo Shromáždění myšleno především jako nástroj kontroly Vysokého úřadu⁸⁵. Shromáždění však po celá 60. – 70. léta nezaznamenalo příliš velký posun ve svých pravomocích, jak tomu bylo u jiných institucí, a zůstal tak zakořeněn jeho „bezmocný“ status. Prvním náznakem budoucích změn se stal rok 1966, kdy byly Evropskému parlamentu⁸⁶ přiděleny rozpočtové pravomoci.

Větší aktivitu i posílení pravomocí Evropského parlamentu lze sledovat až se zavedením jeho přímé volby. I když tento záměr se objevil v Římských smlouvách v článku 139 obsahující výzvu k vypracování návrhu přímých voleb, k jeho uskutečnění došlo až roku 1979. Tuto myšlenku podporoval například Pierre Pescatore, respektovaný člen Evropského soudního dvora, či Walter Hallstein, dlouhodobý předseda Evropské komise, když řekl: „Skutečný problém je v tom, že nedostatečně široké pravomoci a nedostatečný mandát obsahuje kapacitu parlamentu, a te tím pádem nemůže plnit důležitou roli popularizátora velkých otázek, které stojí před Evropou, takovou měrou, jakou by mohl. Tato skutečnost neohrožuje vývoj Společenství, ale hrozí kvůli ní naprostá izolace orgánů Společenství a nepochopení *raison d'être* ze strany občanů.“ [Magnet, 2005: 32] Rozhodnutí o přímé volbě padlo na summitu roku 1974, nicméně první volba proběhla až v červnu roku 1979⁸⁷.

⁸⁵ Vazba mezi Vysokým úřadem a Shromážděním byla omezena na hodnocení výroční zprávy, která jako jediná mohla být impulsem k odvolání nadnárodního úřadu. Dále byla tato pravomoc rozšířena o možnost klást Vysokému úřadu otázky. Závazkem Vysokého úřadu bylo naopak zodpovídat dotazy a v případě potřeby se se Shromážděním radit. [Pitrová – Fiala, 1999: 53].

⁸⁶ Od roku 1962 byl používán nový název pro Shromáždění, a to Evropský parlament. Oficiálně byl tento název zanesen až v Jednotném evropském aktu z roku 1986.

⁸⁷ První volby se měly konat již roku 1978, Velká Británie však nestihla ratifikovat dohodu, a tak se volby konaly až o rok později.

Zároveň s tím postupně Parlament získal více pravomocí a stal se tak „rovnocenným partnerem“ zbylým institucím. Pravomoci Evropského parlamentu lze shrnout do 6 velkých skupin. Tou první je možnost hlasování nad nelegislativními rezolucemi, při nichž parlament vyjadřuje svůj vlastní názor nad danou otázkou. Tato pravomoc byla velmi důležitá již před schválení Jednotného evropského aktu a napomáhala Shromáždění/Parlamentu se zapojovat do diskuze a aspoň mírně ji ovlivňovat. Ačkoliv tato pravomoc byla postupem času jinými zastíněna, Evropský parlament ji stále využívá v případě vnitřních otázek, rozhodování o pozici v mezinárodních otázkách, při návrzích legislativních textů pro Komisi a podobně.

Druhou skupinu tvoří kontrolní pravomoc. Již od roku 1957 může Evropský parlament využívat pravomoci vyjádření nedůvěry Evropské komisy (a to 2/3 hlasů a 1/2 členů)⁸⁸. Dále má právo interpelací ve formě parlamentních otázek Komise i Rady, vytváření vyšetřovacích komisí či organizace slyšení. Právě tato skupina pravomocí je Evropským parlamentem chápána jako jedna z klíčových v institucionálním fungování Unie.

Třetí skupinu tvoří legislativní pravomoci. I ty prošly velkým vývojem a i zde je zřetelně vidět postupnou silící důležitost této instituce. Do poloviny 80. let byla Parlamentu dána jen symbolická konzultační role, kdy mohl vyjadřovat své názory k určité otázce. Tato procedura byla Lisabonskou smlouvou nahrazena v mnohých případech procedurou spolurozhodování. První změnu a posílení pravomocí Evropského parlamentu v legislativních otázkách přinesl Jednotný evropský akt, a to proceduru spolupráce, kdy byl Parlament zařazen do systému dvou čtení spolu s Radou. I tato rozhodovací procedura byla postupně nahrazována procedurou spolurozhodování a Lisabonskou smlouvou zcela zmizela. Stejně tak Jednotný evropský akt zavedl proces souhlasu, jímž Evropský parlament získal právo veta. Tento proces se uplatňuje především při ratifikaci dohod vyjednaných Evropskou unií. Velkou změnu v legislativním procesu přinesla Maastrichtská smlouva, když přidělila Parlamentu stejnou pozici jako Radě v tomto procesu, a to zavedením spolurozhodování⁸⁹. Lisabonská smlouva článkem 289 označila tento proces jako standardní legislativní procedurou a rozšířila její působnost. Poslední výraznějším posílením parlamentu byl

⁸⁸ V tomto bodě se velmi podobá národním parlamentům.

⁸⁹ Tento postup spočívá ve snaze dosáhnout dohody mezi Evropským parlamentem a Radou, která umožní úspěšně zakončit legislativní proces. Více viz: *Řádný legislativní postup* [online]. [cit.2011-04-03]. Dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?id=46&pageRank=4&language=CS>>

postup posílené spolupráce⁹⁰ v otázkách Společenství zavedený Amsterdamskou smlouvou.

Čtvrtou skupinu pak tvoří rozpočtové pravomoci. Evropský parlament sdílí tyto pravomoci s Radou. Lisabonská smlouva ruší limitování pravomocí na povinné a nepovinné výdaje, Parlament tak rozšířil své pravomoci⁹¹. Další skupinu tvoří tzv. jmenovací pravomoci. Maastrichtskou smlouvou získal Parlament roli při jmenování Komise, guvernérů Centrální evropské banky, ombudsmana atd. Lisabonská smlouva rozšířila tuto skupinu o post Vysokého představitele EU.

Poslední skupinou jsou pravomoci v oblasti Společné zahraniční a bezpečnosti politiky a Spravedlnosti a vnitra. Zde byly Maastrichtskou smlouvou přiděleny parlamentu pouze konzultační či informační pravomoci. Lisabonská smlouva však přinesla významnou změnu a otázky Spravedlnosti a vnitra jsou řízeny spolurozhodovacím procesem a parlament je konsultován v případě témat, které se váží k SZBP.

Ve zkratce lze konstatovat, že Lisabonská smlouva znovu velmi rozšířila pravomoci Evropského parlamentu v několika bodech: přesunula proces spolurozhodování na dalších 40 témat, rozšířila rozpočtové pravomoci Evropského parlamentu či mimo jiné také právně zakotvila volbu předsedy Evropské komise Evropským parlamentem a výběr tohoto kandidáta na základě výsledků evropských voleb. Nicméně stále zde zůstává prostor, kde by bylo možné EP ještě posílit, a to především jeho legitimitu. Odborníci jako Lukáš Macek a Thierry Chopin vidí možnost posunu v uniformitě voleb do EP, urychlení ustavování politických stran na evropské úrovni a především v posílení jejich funkcí coby politických stran či také politizaci evropských voleb [Macek – Chopin, 2010: 29 – 32].

⁹⁰ Posílená spolupráce, o níž požádají členské státy Unie může být zavedena pouze se souhlasem Komise. Pokud se Komise rozhodne nepředložit návrh, sdělí své důvody příslušným členským státům. Pokud se posílená spolupráce týká oblasti, která podléhá postupu spolurozhodování (článek 251 Smlouvy o ES), Niceská smlouva vyžaduje souhlas Parlamentu, čímž je zaručeno dodržení práv Parlamentu. V ostatních případech je žádost také předložena Evropskému parlamentu, který má pouze konzultativní pravomoc.

⁹¹ Více viz: *Rozpočtové postupy* [online]. [cit. 2011-04-03]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?id=55&pageRank=6&language=CS>>

5.1.2 Příčiny posílení pravomocí Evropského parlamentu

Evropský parlament ve své historické perspektivě zažil neočekávaný vývoj a posílení pravomocí během relativně krátkého času. Otázkou však zůstává, koho hledat za touto změnou. Teorie evropské integrace k této otázce přistupují různými způsoby. Následující text přiblíží přístup dvou z nich: intergovernmentalistického a institucionálního přístupu.

Intergovernmentalistický přístup předpokládá dominantní roli států, kteří určují vývoj evropské integrace. Stejně tak jsou státy touto teorií chápány jako hlavní aktéři, kteří umožnili posílení Evropskému parlamentu. Za tímto krokem je možné hledat několik důvodů. Zaprvé, to byla původní myšlenka, že Evropský parlament vzhledem k různorodému složení poslanců nebude akceschopný a instituce tak bude dlouhodobě neutralizovaná [Costa, 2003]. Zadruhé, to byla idea oslabení Komise skrze další instituci a posílení tak role Rady ve vzájemném vztahu Rada – Komise. Zatřetí, to mohla být strategická snaha mnoha vlád při výkonu předsednictví Unie a využití Evropského parlamentu jako legislativní podpory v případě, že by bylo obtížné nalézt podporu přímo v Radě.

Naproti tomu historický institucionalismus klade důraz na instituce jako hlavní aktéry. Zdůrazňuje roli Evropského soudního dvora, který svými rozhodnutími napomáhal upevnění pozice Evropského parlamentu. Soudci tak svými rozhodnutími podporovali politizaci Unie. Dále to byla Evropská komise, která měla nepřímý zájem na posílení role parlamentu s cílem oslabení úlohy Rady.

Evropský parlament je v dnešní době mnohem silnější než kdykoliv dříve, nicméně stále ještě nedosahuje takové autonomie a pravomocí jako parlamenty národní. Především oblasti politiky, kde může EU působit, jsou stále velmi omezené, což jej také oslabuje nejen při komparaci s ostatními unijními orgány v pomyslném „mocenském“ trojúhelníku, ale také v očích občanů Unie. Dále je třeba připomenout, že pravomoci Parlamentu jsou úzce spojeny se schopností europoslanců vytvářet široké většiny a že to jsou právě europoslanci, kteří určují efektivitu této instituce. Následující text bude podrobněji analyzovat proces výběru španělských regionálních zástupců do EP s důrazem na studii role relativně nového stranického aktéra na unijní úrovni, a to tzv. eurostran, a také na španělská specifika volebních podmínek při přidělování mandátů.

5.2 Politické strany na evropské úrovni a španělské regionální strany

Eurostrany (také jinak nazývané federace evropských stran) je nejběžnějším označením pro politické strany na evropské úrovni, jak zní oficiální název uváděný v unijních textech. Politologové je definují různě, nicméně se shodují na faktu, že jde o specifické uskupení odlišné od klasického pojetí politické strany. Pro Daniela - Luise Seilera to jsou místa setkávání a výměn, malé politické kluby, malá fóra mající aspekt cestovní agentury, které není možné opomíjet [Déloye, 2005: 23]. Paul Magnette zase upřesňuje, že komunitární model ve svých nejhlubších charakteristikách odmítá formu klasické politické strany [Delwit, 2001: 43]. Simon Hix je definuje jako mimoparlamentní skupiny zajišťující koordinaci voličských platform národních stran v evropských volbách a zviditelnění stranických lídrů [Hix, 1997: 2]. Stručně je lze tedy definovat jako asociace či federace národních stran, které jednají mimo evropský parlamentární rámec, jejichž hlavním úkolem je koordinace národních stran s cílem úzké spolupráce na unijní úrovni.

I když se evropské federace národních stran začaly v evropském prostoru formovat již v samotném počátku evropské integrace, oficiální právní zakotvení našly až roku 1992 v článku 191 Maastrichtské smlouvy: „Politické strany na evropské úrovni jsou důležitým faktorem integrace uvnitř Unie. Přispívají k formování evropského povědomí a jsou výrazem politické vůle občanů Unie.“ Podrobnější vymezení eurostran přineslo až Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2004/2003 ze dne 4. listopadu 2003 o statusu a financování politických stran na evropské úrovni. Toto nařízení bylo specifikováno Smlouvou z Nice, která upřesnila i vymezení politické strany na evropské úrovni⁹². Vznik a oficiální ustanovení eurostran je spojováno

⁹² NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (ES) č. 2004/2003 ze dne 4. listopadu 2003 o statusu a financování politických stran na evropské úrovni. Zdroj:[cit. 2011-04-04]. Dostupné z:<
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:01:04:32003R2004:CS:PDF>>.

1. „politickou stranou“ sdružení občanů,

— které sleduje politické cíle a

— které je buď uznáváno, nebo zřízeno v souladu s právním řádem alespoň jednoho členského státu;

2. „svazkem politických stran“ strukturovaná spolupráce mezi alespoň dvěma politickými stranami;

3. „politickou stranou na evropské úrovni“ politická strana nebo

svazek politických stran, které splňují podmínky uvedené

v článku 3.

a) má právní subjektivitu v členském státě, v němž se nachází její sídlo;

b) je alespoň v jedné čtvrtině členských států zastoupena členy Evropského parlamentu nebo

v celostátních parlamentech či regionálních parlamentech nebo v regionálních shromážděních; nebo

obdržela alespoň v jedné čtvrtině členských států alespoň tři procenta hlasů odevzdaných v každém z nich při posledních volbách do Evropského parlamentu;

s myšlenkou posílení demokratizace celého systému. Nicméně na druhou stranu je možné konstatovat, že jejich pozice není natolik silná jako při srovnání s národními stranami a jejich postavením v národních systémech.

5.2.1 Vývoj politických stran na evropské úrovni

Přítomnost transnacionálních politických uskupení na evropské i mezinárodní úrovni lze vysledovat již před ustanovením Evropského společenství⁹³. Národní strany se začaly seskupovat do provizorních národních stran již ke konci 50. let (Kancelář socialistických stran Evropské společenství založená roku 1957). Za průlomový bod lze považovat konec 70. let a rozhodnutí o přímé volbě Evropského parlamentu na základě Aktu o přímých a všeobecných volbách poslanců Shromáždění z 20. září 1976. Již během 70. let se začaly formovat transnacionální federace politických stran ES: Unie socialistických stran Evropského společenství (1974), Federace liberálních a demokratických stran Evropského společenství (1976) či Evropská lidová strana (1976), která jako první nesla v názvu označení evropská strana. Tím odkazovala na více centralizovanou vnitřní strukturu.

Druhou významnou etapu vývoje politických stran na evropské úrovni je možné zasadit do období 1991 – 1992, tedy do doby vzniku Maastrichtské smlouvy, které oficiálně vnesla do evropské tematiky pojem „evropské strany na evropské úrovni“⁹⁴. Jde o první právní uznání transnacionálních evropských politických stran. Tento fakt měl za následek, že v názvech stran se začal objevovat výraz evropská politická strana a toto právní upevnění se stalo podnětem ke vzniku dalších stran jako Evropská federace stran zelených (1993) či Demokratická strana národů Evropy – Evropská svobodná aliance (1998). Jednotlivé ideologické tábory tak reagovaly na institucionální a legislativní vývoj uvnitř Unie.

Další, prozatím poslední, etapa vzniku nových evropských federací je charakteristická pro léta 2000 – 2007 s důrazem na rok 2003, kdy vešlo v platnost

c) dodržuje zejména ve svém programu a při svých činnostech zásady, na kterých je založena Evropská unie, tj. zásadu svobody, demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod a právního státu;
d) účastnila se voleb do Evropského parlamentu nebo vyjádřila úmysl se jich zúčastnit.

⁹³ Socialistická internacionála (1951, Londýn), Liberální internacionála (1947, Oxford) či Světová křesťansko-demokratická unie (1961, Santiago de Chile).

⁹⁴ Článek 191 Maastrichtské smlouvy: Politické strany na evropské úrovni jsou důležitým faktorem integrace v Unii. Přispívají k vytváření evropského povědomí a k vyjadřování politické vůle občanů Evropy.

nařízení Evropského parlamentu a Rady o financování politických stran na evropské úrovni, a rok 2007, kdy bylo umožněno vytváření politických nadací nařízením 1524/2007 Nařízení o financování, které jsou hlavním impulsem k fungování stran. Každá změna je vázána na novou institucionální etapu, strany se tak plně přizpůsobují evropskému systému a možnostem, které nabízí. V současné době existuje celkem 10 politických stran na evropské úrovni⁹⁵ oficiálně registrovaných a uznaných. Mezi hlavní funkce těchto eurostran lze zahrnout 4 hlavní úlohy: koordinace národních stran, příprava programů pro evropské volby, udržení trvalých struktur a spolupráce jednotlivých členů a organizace konference národních stranických lídrů.

5.2.2 Hlavní funkce evropských politických stran

Hlavní úlohou eurostran je snaha o koordinaci stranických aktivit na evropské úrovni. Stávají se tak důležitým referenčním bodem pro národní strany v oblasti koordinace evropských témat v rámci dané stranické rodiny, snaží se vychovávat národní strany a propagovat důležitá evropská témata do programů a pozic národních stran, a to především při volbách do EP. Tím se tedy snaží přispívat k většímu unijní povědomí, jak definovala Maastrichtská smlouva. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že jejich vliv na definování agendy Evropské unie je velmi omezený. I když mají možnost ovlivnit programy jednotlivých stran, stále jde jen o deklaratorní charakter daných programů. Navíc eurostrany nejsou schopny zastupovat reprezentační funkci klasické politické strany. Jsou to právě národní strany, které ovlivňují výběr kandidátů. Navíc eurostrany nedisponují ani žádnými sankčními mechanismy vůči ať už národním stranám či zvoleným zástupcům. Aktivita evropských politických stran tak není příliš viditelná a navíc zůstává velmi omezená.

Dále jsou hlavními organizátory pravidelných konferencí stranických lídrů. Jsou to právě tyto události, které přitahují média (obzvláště pokud stranický lídr je zároveň členem vlády či jinak vysoce postavený politik dané země) a nabízí tak zviditelnění pro

⁹⁵ Evropská lidová strana, Strana Evropských socialistů, Evropská liberální, demokratická a reformní strana, Evropská strana zelených, Strana evropské levice, Evropská demokratická strana, Evropská svobodná aliance, Evropská demokratická a Aliance evropských reformistů a demokratů. Těchto 10 evropských politických stran bylo oficiálně uznáno, avšak v evropském prostoru existují další strany, které mají charakter eurostrany, nicméně nebyly oficiálně uznány. Více viz.: *Europe Politique* [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://www.europe-politique.eu>>.

jednotlivé strany. Nicméně, jak uvádí Stehen Day [2005], charakter těchto setkání zůstává stále na úrovni intergovernmentalistického přístupu.

Je možné říci, že jde o struktury, ve kterých lze vyzorovat efektivní kooperaci na evropské úrovni, především v rámci konzultací, výměny informací, koordinace společných pozic a akcí národních stran. Postupem času tak eurostrany získávají na větší důležitosti. Dále aktivně podporují důslednější semknutosti v rámci evropských stranických rodin. Navíc se tak jednotliví představitelé socializují a pocíťují sounáležitost pro stejný transnacionální proud v rámci evropského prostoru.

Nicméně ve srovnání s národními stranami či skupinami v EP evropské politické strany představují velmi slabé hráče. Jejich role je dána především specifickým institucionálním rámcem Evropské unie, který je silně limituje. Zaprvé, výkonná moc je roztržena mezi Komisí, Radu či Evropskou Radu a kromě EK zbylé dvě instituce nejsou příliš nakloněny nadnárodním strukturám jako eurostrany. Právě v těchto dvou institucích stále převládá zájem národních stran, respektive národních představitelů. Zadruhé, výsledkem evropských voleb není ustanoven vládní mandát pro vítězné strany jako je tomu v členských státech. Strany tak bojují pouze o legislativní mandát, který je přitom jen částečný, neboť je sdílen s Radou. Dále, Evropský parlament nedisponuje dostatečnými kompetencemi v oblastech, které jsou pro voliče zajímavé jako sociální či fiskální politika, čímž také ztrácí na atraktivitě.

Mohlo by se tedy zdát, že institucionální rámec zcela nefavorizuje politické strany na evropské úrovni, avšak je třeba zdůraznit, že zde existuje prostor, který jim nabízí jiné možnosti a vnitřně je posiluje. Rozhodování uvnitř eurostran homogenizuje vnitřní rozhodování a postupně se tak oslabuje závislost na národních stranách a posiluje se tak operační schopnost eurostran. Dále se projevuje schopnost eurostran produkovat koherenci mezi vlastními elitami, čímž je i utužován „evropský duch stranictví“.

Lze tedy říci, že evropské politické strany stále vykazují velmi slabou organizační strukturu, jejíž zakořenění ve společnosti je téměř nulové a jsou silně elitistické. Přesun pravomocí národních stran na evropské pole je stále velmi omezený, nicméně v dnešní době mnohem větší než v minulosti. Dále je možné vyzorovat postupné posilování, i když eurostrany musí čelit dvojímu tlaku, a to jak ze strany národních politických stran, tak i ze strany evropských institucí.

5.2.3 Postavení evropských politických stran v institucionálním systému

Evropské politické strany mají organizační strukturu, která je blízká klasickému modelu politické strany⁹⁶. Postupně dochází k větší koordinaci a upevnování stranické rodiny na evropské úrovni, čímž se i více evropeizují národní strany a dochází k posilování evropského podvědomí. Svým způsobem by se dalo i říci, že národní strany jsou tak i mírně limitovány, i když stále zachovávají svou roli centrální aktéra nejen na národní, ale také na evropské úrovni. Eurostrany stále postrádají jednu z hlavních funkcí politických stran, a to funkci politické reprezentace, vládnutí i sankcionání.

Na druhou stranu je třeba připustit, že evropský prostor nabízí eurostranám stále více míst, kde se mohou realizovat a posilovat tak svoji pozici ať už vůči národním stranám či politickým skupinám v Evropském parlamentu. Jak již bylo zmíněno, jedním z faktorů je dynamický vývoj Evropského parlamentu, který tak nabízí zvoleným poslancům být daleko více součástí unijního rozhodovacího procesu, než kdykoliv předtím. Tento trend byl podpořen i Lisabonskou smlouvou, když byl přidán důraz na to, že sestavování Evropské komise musí reflektovat výsledky evropských voleb. V případě regionálních stran jde jen o malý počet zástupců, který si nikterak neklade ambice být hlavním aktérem v EP či mít přímý vliv na sestavování Komise. Na druhou stranu regionální strany mohou hrát roli „jazýčku vah“ v tomto procesu.

Zároveň vzhledem k financování a institucionalizaci evropských politických stran došlo i k jejich větší viditelnosti pro obecnou veřejnost a přitahují i tak větší zájem médií. Eurostrany tak působí na dvou polích, a to jak na poli národním, kde se snaží koordinovat a „usměrňovat“ domácí politické strany, tak i na poli evropském, kde se snaží působit skrze jednotlivé evropské poslance. V současné době jsou regionální zájmy hájeny především Evropskou svobodnou aliancí, která jako jediná explicitně vymezuje svůj hlavní cíl větší decentralizaci členských států a žádá větší prostor pro tyto substanciální jednotky v Evropské unii. Právě na tuto eurostranu se podrobněji zaměří následující část.

⁹⁶ I když v jednotlivých federacích existují různé názvy pro jednotlivé součásti, velmi se podobají modelům klasických politických stran. Je možné zde nalézt předsednictvo, sekretariát, shromáždění či radu a kongres.

5.3 **Evropská svobodná aliance (EFA)**

Cílem následujícího textu je přiblížit charakter a vývoj této specifické stranické rodiny. Její funkce, ale také překážky, se kterými se dnes a denně setkává a které jí brání plně se prosadit. Na druhou stranu budou také představeny prvky, které napomáhají udržovat její pozici.

Ve srovnání s jinými eurostranami EFA zaznamenává opoždění vývoj. Zatímco strany vymezující se na štěpné linii pravice – levice navázaly úzké vztahy na evropské úrovni v rámci například Evropské křesťanskodemokratické unie, Kanceláře socialistických stran Evropských společenství či Skupiny liberálů a spojenců na konci 50. let. Regionální strany spolupracovaly jen na základě bilaterálních vztahů, a to až na konci 70. let. Za prapočátek EFA lze považovat vznik *Evropského výboru pro národy bez státu*, jímž započala užší spolupráce etnicko-regionálních stran v rámci evropské integrace. Velkým impulsem pro užší spolupráci pak byly první přímé evropské volby roku 1979, kdy regionální strany mnohdy dosáhly daleko lepších výsledků než při volbách do národních parlamentů [De Winter – Gomez-Reino, 2002: 439]. Evropské volby tak vytvořily politickou příležitost, k formování aliancí mezi regionálními stranami z různých regionů a států.

Iniciativu v tomto směru převzala vlámská Lidová unie (VU), když roku 1979 začala seskupovat a blíže spolupracovat v malými rozdílně orientovanými stranami na půdě Evropského parlamentu. Byla to také VU, která uspořádala v Bruselu konferenci, která svolala regionální strany a na jejímž základě byla zde založena EFA. Výsledkem tohoto sjezdu bylo několik bodů, v nichž si EFA stanovila priority dalšího vývoje [Fiala, Mareš, Sokol, 2007: 133]:

- zvýšit počet regionálních stran v EP, aby mohly vytvořit samostatnou frakci;
- zvýšit počet členských stran;
- přijímat společné pozice
- rozvíjet myšlenku „Evropa lidí a národů“.

Některé z cílů se postupem času podařilo naplnit. Počet členů se rozrostl, především i v souvislosti s jižním a východním rozšířením. Ještě po druhých evropských volbách roku 1984 vytvořily regionalistické strany skupinu zvanou Duha (*Rainbow group*), ve které se sešly různorodé formace, mezi nimiž dominovaly především strany zelených. O pět let později se zelení odtrhli a etnicko-regionální strany

tak vytvořily vlastní skupinu. Vlivem institucionálního vývoje se roku 1994 EFA transformovala na evropskou politickou stranu, která však byla oficiálně uznána až v říjnu 2004.

Samotné volby 1994 se pro regionální strany staly neúspěchem a EFA se tak navrátila na půdě Evropského parlamentu ke spolupráci se zelenými, což nadále trvá. V této formaci však tvořila a stále tvoří minoritního hráče, a to jak kvantitativně, tak kvalitativně. V listopadu 2000 byla přijata tzv. Bruselská deklarace⁹⁷ a EFA tak definovala svůj další vývoj. V ní zdůraznila, že ne všechny současné evropské státy jsou i uniformními národy, a klade důraz na stále vyvíjející se nacionalismus. Ten definuje především jako demokratický a universalistický (všichni mají nárok na sebeurčení). Deklarace dále potvrzuje podporu evropské integrace coby procesu, který posiluje uznání národů a nacionalismů. Požaduje dostatečnou reprezentaci tzv. „národů bez státu“ v unijních institucích, mezi které počítá například evropského komisaře pro každou národnost, v duchu myšlenky politického pluralismu požaduje nárůst europoslanců s cílem reprezentace i regionálních zástupců či povinné rozdělení volebních obvodů na menší části.

Roku 2004 měla Svobodná evropská aliance poprvé možnost představit svůj první evropský program. V něm shrnula své základní cíle. Jako hlavní cíl na evropské úrovni definovala svůj post obhájce lidu, regionů a národů bez vlastního státu a požadovala jejich uznání. Na základě této myšlenky EFA požaduje institucionální reformu s cílem vytvoření perfektní bikameralismu Evropského parlamentu a Rady EU. V rámci evropských politik mezi hlavní cíle náležela reforma společné zemědělské politiky a posílení spolupráce v oblasti energetiky, především udržitelných zdrojů. Jedním z dalších hlavních požadavků je snaha o přenos přerozdělování financí ze strukturálních fondů z národních států na regionální, popřípadě lokální celky. Mimo jiné také byl podtržena snaha o zachování a větší kooperaci v sociální otázce.

Volební program z roku 2009 na tyto myšlenky navazuje a rozvíjí je. Zároveň reaguje na aktuální situaci a vývoj nejen na vývoj uvnitř členských států, na unijní úrovni, ale také na mezinárodní poli. Tím se do vedle hlavní myšlenky reprezentace evropských národů bez státu, regionů či lidu objevuje myšlenka udržitelného rozvoje a progresivního posunu v sociální otázce. Z výše zmíněných priorit dostala svůj prostor otázka životního prostředí a energetiky, ale také vzdělání, inovace či mobility. Dále byla

⁹⁷ *European Free Alliance* [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://www.e-f-a.org/efaactive.php?id=43>>.

podrobněji nastíněna politika imigrace, kde EFA žádá užší spolupráci a inkorporaci daných osob do evropské společnosti. Samotná kapitola je věnována Společné zahraniční a bezpečnostní politice, ve které EFA zdůrazňuje nutnost hledání kompromisů a celkové demilitarizace. Nicméně navzdory tomu se příliš nevěnuje otázce ekonomické krize. Ani volby roku 2004 a 2009 nelze považovat za velký úspěch. Strana získala 4, respektive 7 poslanců, z toho jeden z katalánské politické strany ERC.

5.3.1 Charakter Svobodné evropské aliance

Charakter EFA je velmi specifický. Podle Simona Hixe [1997] je to různorodá směs etnických, lingvistických, substátně-nacionalistických, autonomistických, separatistických a iredentistických skupin. U této stranické rodiny lze vyzorovat jistou unikátnost, a to, že na rozdíl od jiných evropských rodin jsou regionální uskupení méně koherentní na ose pravice – levice, zato jsou více soudržné na linii evropské integrace. Příkladem této různorodosti může velšská Plaid Cymru, která je orientovaná socialisticky a vedle ní Strana Bavorska, která je spíše pravicově orientovaná. Takovýchto příkladů bychom uvnitř EFA našli daleko více. Tento fakt má však za následek, že ideologické rozdíly mohou brzdit kolektivní jednání a spolupráci. Hlavní společnou proměnnou tak zůstává požadavek teritoriální reformy států, ve kterých působí ať už jednotliví členové, či se zde vyskytují tzv. „národy bez vlastního státu“.

Heterogenita této stranické rodiny má tedy dva hlavní následky. Zaprvé, regionální strany díky svému „vedlejšímu“ ideologickému zaměření (myšleno na pravo-levé štěpné linii) mají možnost volit mezi různými evropskými federacemi. Proto mnohdy významné regionální politické strany volí účast v některých z hlavních historicky etablovanějších eurostran jako například Lega Nord či PNV. Zadruhé, federace je touto konstelací velmi omezena při definování vlastní identity, de facto je limitovaná pouze na decentralizační tematiku. Svobodná aliance tak v sobě spojuje jak kvalitativní, tak kvalitativní slabosti.

Podíváme-li se blíže na kvantitativní hledisko, je třeba konstatovat, že vzhledem k vnitřním stanovám a také vlastní vůli jednotlivých regionálních uskupení nesdružuje EFA všechna regionální evropská hnutí. Vnitřní předpisy⁹⁸ stanovují, že národ či region

⁹⁸ Současné stanovby EFA byly schválené v květnu 2005. Více: *European Free Alliance* [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://www.e-f-a.org/efaactive.php?id=12>>.

mohou být reprezentovány pouze jednou politickou stranou. Tím se na jedné straně snaží, aby národní problémy nebyly přenášeny na federální úroveň, ale zároveň tak automaticky vylučují některé regionální strany. Jako příklad je možné užit Katalánsko, ve kterém operuje více regionální stran (CiU, ERC a menší regionální hnutí). V EFA je však Katalánsko zastoupeno pouze ERC. Druhým fenomén je pak kvalitativní dimenze, neboť mnohé regionální strany raději participují ve významnějších evropských federacích. Významné formace v minulosti EFA opustily jako Lega Nord (1994) či PNV (2004).

Regionální strany jsou často charakterizovány jako velmi pro-evropské ve srovnání se stranami na národní úrovni. Této problematice se věnuje i Seth Kincaid Jolly ve své práci *The Europhile Fringe?: Regionalist Party Support for European Integration* [2007] podrobně analyzuje pro či antievropský přístup regionálních stran. Dochází k závěru, že regionální strany podporují proces evropské integrace, i když většina z nich představuje jen velmi okrajovou záležitost na evropské úrovni. Dokonce z výsledků analýzy vyplývá, že regionální strany jsou v průměru více nakloněny Evropské unii než celostátní strany. Samotné národní strany začaly chápat jejich důležitost a mnohé z nich začlenily evropské poslance do interních rozhodovacích struktur [De Winter – Gomez – Reino, 2002: 499]. Výjimku však v regionální stranické rodině představují extrémní regionální strany jako *Herri Batasuna*, *Sinn Fein* či *Vlaams Blok*.

EFA v dnešní době sdružuje čtyři desítky regionálních politických stran, ale mnoho z nich je politicky irelevantních, neboť jejich zástupci jsou přítomni jen ojediněle v místních zastupitelstvech. Ani s východním rozšířením nebyla strana významněji posilněna. EFA tak zůstává slabým představitelem evropského stranického systému. Její potenciál je prozatím velmi omezený. Mezi příčinami lze zmínit například volební systém, kterému bude věnován prostor v další části práce či systém financování, který nefavorizuje menší uskupení. Na druhou stranu její úloha je především v koordinační a informační funkci mezi regionální uskupeními.

5.3.2 Současná reprezentace španělských regionálních stran na evropské úrovni

Co do počtu členů španělských regionálních stran v evropských federacích v současné době jasně převládá Evropská svobodná aliance, ve které je seskupeno celkem 6 španělských regionálních stran (BNG, CHA, ERC, EA, PA, PSM-Entesa Nacionalista), avšak mají jen 1 zástupce v Evropském parlamentu, a to zástupce ERC. Jejich vývoj v této federaci nebyl stejný. Jediným členem, který součástí této euroskupiny od úplného začátku byla EA, která vstoupila do EFA již roku 1986. O tři roky později se k ní přidala i ERC. Obě tyto strany mají jedno specifikum, a to že v duchu svých ideových cílů zastupují zájmy nejen svých regionů na území Španělska, ale také Francie. Dlouho dobu zůstávaly tyto strany jedinými španělskými zástupci, tedy až do roku 1999, kdy se k nim coby regulární člen přidala PA. Strana BNG byla od roku 1994 pouhým pozorovatelem, pro plnohodnotné členství se rozhodla až roku 2000. Stejně tak CHA a PSM-Entesa Nacionalista byly zprvu pozorovali a připojili se až roku 2004, respektive 2008.

Významné regionální strany naproti tomu preferují větší strany. PNV již posla několika eurostranami. Za zmínku stojí, že PNV byla zakládajícím členem Křesťansko demokratické internacionály roku 1947. Svou pomyslnou evropskou stranickou dráhu začala v EPP, kterou nicméně na popud Partido Popular roku 1990 opustila. Jedním z důvodů byla nevole PNV obměnit stranický status na požadavek EPP a dřívější kontakty na ETA. Do roku 2004 byla členem Evropské svobodné aliance, v současné době působí v Evropské demokratické straně.

Další regionální strana, která sklízí úspěch na španělské národní i regionální úrovni, je koalice CiU. Ta je rozdělena hned do 2 evropských federací, a to na dle jednotlivých částí strany: UDC je spolu s Navarskou unií zastoupena v Evropské lidové straně již od roku 1986 a CDC zase spolu s UM hájí své evropské zájmy skrze Evropské liberální, demokratické a reformní straně.

Španělské regionální strany na evropské úrovni představují velmi heterogenní kategorii. Specifické pro ně zůstává, že se odlišně stavěli ke členství v eurostranách: někteří se staly jejich členy již se vstupem Španělska do Evropských společenství, ostatní vyčkávali mající status pozorovatele. Na volební úspěchy či neúspěchy regionálních stran tří historických regionů, které se účastnily voleb do Evropského parlamentu se podíváme blíže v další části práce.

6. Evropské volby ve Španělsku 1987 – 2009

Od roku 1979 jsou evropské volby prvkem rekrutování národních zastupitelů do Evropského parlamentu. Dle Richarda Katze a Bernharda Wesseise [1999] jsou to právě europoslanci, kteří zaručují efektivnost politických institucí. Proto se blížeji zaměříme právě na jejich rekrutování a i podmínky, za kterých jsou tito národní reprezentanti vybíráni. Zaprvé, bude pozornost věnována evropským volbám a analýze jejich vlivu na národní volební systémy a důsledky vlivu volených zástupců. Dále budou v souvislosti s nimi analyzovány výsledky voleb do Evropského parlamentu v letech 1987 – 2009. Poslední část této podkapitoly se bude věnovat obsahové kvalitativní analýze volebních programů již definovaných regionálních stran zastoupených v historických regionech.

6.1 Volební řád do Evropského parlamentu a jeho vývoj

Až teprve téměř 20 let po založení Evropských společenství se konaly první přímé volby do Evropské parlamentu, i když myšlenka přímé volby byla diskutována prakticky od začátku založení ESUO. Problematickou se ukázala snaha o uniformitu volebního řádu, která byla mnohými členskými státy shledána jako nevhodná, a tak žádný z návrhů neprošel Radou. Prvním pokusem o prosazení přímých voleb byla tzv. Dehousseho zpráva ze 17. května 1960, která navrhovala přímou volbu 2/3 poslanců (a zbylá 1/3 by byla nadále jmenována národními parlamenty) a prosazení jednotného volebního systému. Návrh však nezískal potřebný souhlas v Radě především „pro odpor Francie, která v přímé volby chápala jako posílení nadnárodního směřování Společenství“ [Fiala – Pitrová, 2009: 324]. Další snahou o zavedení přímé volby byla tzv. Patijnova zpráva z ledna roku 1975, která opět otevírala otázku přímých voleb.

Tentokrát již Rada podpořila tento návrh, nicméně s jistými omezeními. Výsledkem byl Akt o přímých a všeobecných volbách poslanců Shromáždění z 20. září 1976. Tento dokument definoval jen omezeně některé společné prvky těchto voleb jako datum, trvání mandátu a jeho neslučitelnost s dalšími funkcemi [Fiala – Mareš, 2001: 147]. Volba volebního systému zůstala v režii členských států. Nicméně představitelé Evropského parlamentu stále trvali na myšlence potřeby uniformity evropských voleb, a

tak se v následujícím desetiletí objevily další návrhy [Fiala – Pitrová, 2009: 325 – 327]. prosazující různou formou společný volební systém.

Ani v průběhu 90. let nikterak neslábl tlak na prosazení společného volebního systému. Po opakovaných neúspěších však bylo zcela zřejmé, jak je těžké harmonizovat rozdílné národní tradice a Evropský parlament upustil od myšlenky společné volební procedury, kterou nahradil ideou společných principů, které byly revidovány Amsterdamskou smlouvou. Výsledkem dlouholetých debat pro volby do Evropského parlamentu se pak stalo Rozhodnutí rady 2002/772/EC⁹⁹, kterým bylo stanoveno několik společných principů volební procedury voleb do Evropského parlamentu: volby jsou organizovány na základě poměrného mechanismu (případně podle principu jednojmenného přenosného hlasování), je definována neslučitelnost funkcí (článek 6 Rozhodnutí Rady 2002/772/EC), státy mají možnost vytvořit více volebních obvodů u země s více než 20 miliony obyvatel a je stanoven práh 5 %, který mohou členské státy stanovit jako maximální hranici pro přidělení mandátů. Na druhou stranu však toto Rozhodnutí nechává velký prostor pro přizpůsobení dle národních specifik a dle zájmu politiků. Zaprvé, je to tedy velikost obvodů. I když většina členských zemí akceptovala 1 volební obvod, země jako Belgie, Francie, Irsko a Velká Británie se rozhodly pro velikost volebních obvodů rovných regionům. Dále „v rukou“ národních států zůstalo rozhodnutí o užití volební matematické metody, i když ve většině případů je užitá metoda d'Hondtova dělitele jsou i země, které používají jiné metody jako neobvyklá Droopova kvóta (Řecko a Slovensko), Saint-Lagueho dělitele (Lotyšsko a v upravené formě i Švédsko) či Hare-Niemeyerovu metodu (Německo, Itálie, Litva a Kypr). Mimo jiné státy určují typ volební listiny, užití preferenčního hlasování a vybírají i například den samotných voleb¹⁰⁰.

I když je primárně definován poměrný volební systém s cílem zachování co největší proporcionality, spojením s prvky jedno volebního obvodu a vyšší uzavírací klauzule je především ve státech s vyšším počtem obyvatelstva dosaženo efektu omezení dané proporcionality. „Právě pro reprezentaci regionálních zájmů se zdá výhodnější rozdělení zemí do více volebních obvodů ... Regionální zájmy hájí tedy ve většině zemí pouze jednotliví zvolení členové EP, ovšem bez závazného dopadu, který

⁹⁹ Celým názvem: *ROZHODNUTÍ RADY ze dne 25. června 2002 a ze dne 23. září 2002*, kterým se mění Akt o volbě zastupitelů v Evropském parlamentu ve všeobecných a přímých volbách, jenž je připojen k rozhodnutí 76/787/ESUO, EHS, Euratom Zdroj: [cit. 2011-04-06]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:01:04:32002D0772:CS:PDF>>.

¹⁰⁰ Rozhodnutí Rady 2002/772/EC jen vyhrazuje první a poslední den voleb (od čtvrtka do neděle).

by jim dával mandát za určitý obvod.“ [Rovná, 2005: 28] Dalším nepřehlédnutelným nedostatkem je poměr počtu samotných poslanců Evropského parlamentu jednotlivých států v přepočtu na obyvatele, který vyvolává zřetelné disproporce. Lze například učinit srovnání, kdy německý europoslanec zastupuje více než 800 000 obyvatel, zatímco zástupce Malty jen 80 000 obyvatel.

6.2 Volby druhého řádu

Dalším přízviskem voleb do Evropského parlamentu je jejich označení jako voleb druhého řádu (*second order elections*). Poprvé tento termín ve spojitosti s evropskými volbami použili Karlheinz Reif a Hermann Schmidt ve svém článku *Nine Second-Order National Elections – A Conceptual Framework For the Analysis of European Elections Results* [1980]. Již ze samotného názvu vyplývá, že stojí v důležitosti až za volbami tzv. prvního řádu, těmi jsou nazývány volby při nichž je volena exekutiva státu (za daných podmínek to tedy mohou být například volby prezidentské či volby do dolních komor parlamentu). Na druhou stranu do druhé kategorie pak patří volby regionální, senátní, místní či volby do Evropského parlamentu. Volby do Evropského parlamentu se však odlišují jedním specifickým, a to že překračují národní hranice.

Mezi hlavní charakteristiky voleb druhého řádu lze zmínit následující prvky:

- Je zde charakteristická nižší volební účast.
- Malé, nové či protestní strany získávají větší podporu než ve volbách prvního řádu.
- Vládní strany ztrácejí podporu.
- Voliči se nerozhodují strategicky, ale volí dle sympatií.
- Kampaně voleb obsahují témata identická volbám prvního řádu.

Dle empirických výsledků¹⁰¹ účast ve volbách do Evropského parlamentu je nižší [Reif – Schmidt, 1980: 9] než při volbách prvního řádu. Navíc je možné vysledovat jejich permanentní pokles (viz příloha č. 5). Tento trend je možné pozorovat i v případě

¹⁰¹ Více viz.: Účast ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 [online]. [cit. 2011-04-06]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=CS&id=211>>.

španělských voleb do Evropského parlamentu. Reif a Schmitt upozorňují na nedůležitost těchto voleb z pohledu voliče, protože exekutivní moc zde není dominantní proměnnou. Voliče zajímá, zda-li mají možnost ovlivnit rozhodování na národní úrovni o záležitostech, které se jich dotýkají v každodenním životě jako daňová či sociální politika. Dále jejich volbu ovlivňují i další faktory¹⁰².

Další charakteristikou zůstává, že v případě voleb do Evropského parlamentu voliči opouští svá strategická hlasování a „mnozí voliči v nich vidí příležitost identifikovat se s názorově nejbližší stranou, čímž vyjadřují hlasováním svou skutečnou orientaci“ [Šaradín, 2007: 15], a tak se menším politickým hnutím dostává daleko větší podpory než při volbách prvního řádu. Na základě volebních cyklů vládní strany často v těchto volbách ztrácejí hlasy svých voličů. Dle Michaela Marse jsou volby do EP příkladem anti-vládní manifestace. Největšího propadu pak zaznamenávají vládní strany uprostřed volebního období a výsledky evropských voleb jsou pak ukazatelem pro výsledky příštích národních voleb. Nesouhlas s vládními strany je možné vysledovat i ve zvýšeném množství prázdných lístků.

Odborníci (např. Reif či Rovná) se též shodují, že hlavními body programů politických stran při evropských volbách jsou především domácí témata, neboť společná evropská témata jsou národním elektorátům stále vzdálena a nedotýkají se tak přímo jejich běžného života. Strany také často do čela svých kandidátek staví „známou“ osobnost, čímž se snaží přitáhnout pozornost médií, která také o volby druhého řádu projevují nižší zájem.

6.3 Volby do Evropské parlamentu ve Španělsku v letech 1987 – 2009

Volby do Evropského parlamentu ve Španělsku se, stejně jako v ostatních členských státech, odlišují od voleb do národních shromáždění. Na rozdíl od 52 volebních obvodů při volbách do Sněmovny poslanců je celé Španělsko spojeno do

¹⁰² Více: STEINBRECHTER, Markus – HUBER, Sandra. European Elections' Turnout from 1979 to 2004. In: MAIR, Michela. *Campaigning in Europe – Campaigning for Europe*. Münster: LIT, 2006, s. 15 – 30. ISBN: 3-8258-9322-7.

jednoho volebního obvodu a proporčním volebním systémem je voleno 50 zástupců¹⁰³ Evropského parlamentu, což je téměř šest krát méně než národních poslanců. Zástupci jsou vybíráni z uzavřených, kompletních listin a na rozdíl od všeobecných voleb zde není definován volební práh. Hlasy jsou rozdělovány dle d'Hondtovy volební formule. Mnozí odborníci jako např. Rosa Mari Roig I Berenguer [2005] tento volební systém odmítají a tvrdí, že Španělsko je natolik specifická země a je tudíž třeba mít na zřeteli multinárodnost této země, která je vázána na historické tradice.

Myšlenka jediného volebního obvodu vzešla z debat o volebním zákonu LOREG (Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General). Spojení do 1 volebního obvodu s poměrným systémem a užitím d'Hondtovy volební formule přispívá k zachování vyšší proporcionality, nicméně i v případě použití těchto proměnných, systém vykazuje majoritní prvky a ve volbách tak s přehledem dominují dvě hlavní politické strany PP a PSOE. Regionální strany, které jsou důležitou součástí španělského systému, jsou tak nadále penalizovány. Zvýšením velikosti volebního obvodu zřetelně ztrácejí a jsou donuceny utvářet strategické koalice. Národní strany však odmítly je s nimi formovat [Mótero – Cordero, 2009: 2], a tak jsou nuceny vyhledávat koalice u jiných regionálních uskupení či menších politických stran. Ze strategických důvodů tak nejsou koalice zakládány na teritoriálním základu, nýbrž na ideologickém s cílem teritoriálně obsáhnout co možná největší území.

Objevují se výtky proti těmto volebním podmínkám. Především malé regionální strany se cítí být jimi znevýhodněny. Permanentně se objevují myšlenky, jak tuto situaci změnit. Mezi nimi lze zmínit například návrh rozdělit Španělsko na volební obvody dle autonomních společenství či na 4 volební obvody. Jedním z dalších návrhů bylo použít model užívaný při volbách do Senátu, kdy by každému autonomnímu společenství byl přidělena volba 1- 2 zástupců a další zástupci by záleželi na počtu obyvatelstva daného společenství. Dle stimulací studie José Ramóna Montera a Guillerma Cordera [2009] je zřejmé, že při navýšení volebních obvodů by regionální strany byly daleko ještě více poškozeny a jejich podrepresentativnost by byla ještě markantnější, než je tomu při užití současného systému.

V případě výběru kandidátů pro volby do EP mají stranické elity daleko větší vliv při této selekci než při volbách národních, a to hned z několika důvodů. Zaprvé, je to dáno existencí jediného volebního obvodu, který posiluje centralizované strany oproti

¹⁰³ Počet zástupců se mnohokrát měnil. V současné době je Španělsko v EP zastoupeno 50 europoslanci, nicméně se vstupem v platnost Lisabonské smlouvy je tento počet navýšen na 54.

volbám ve více volebních obvodech, ve kterých jsou jednotliví kandidáti více negociováni (to platí především pro centralizované národní strany). Zadruhé, je to samotný charakter voleb druhého řádu, který nepřitahuje zájem voličů, médií i samotných potencionálních kandidátů. Zatřetí, pravomoci Evropského parlamentu jsou stále shledávány jako velmi omezené a vzdálené od důležitých exekutivních pravomocí. V případě regionálních stran se k tomuto výčtu přidává i další proměnná. Svým způsobem jsou nuceny vytvářet strategické koalice, kde se snižuje možnost vybrat více kandidátů s vysokou možností na úspěch (dle současných výsledků lze vyvodit, že post v EP obsazují v průměru 4 zástupci regionálních stran).

V případě analyzovaných regionálních stran (CiU, ERC, PNV, EA, BNG) je volba jednotlivých kandidátů v rukou nejvyššího (velmi úzkého) vedení strany. Statusy stran PNV, BNG a CiU (CDC a UDC) stanovují Národní Radu (Národní shromáždění v případě PNV) jako orgány odpovědné za schválení kandidátních listin¹⁰⁴. Více decentralizovaný přístup výběru kandidátů má ERC, která klade důraz také na konzultaci s regionálními a místními organizacemi, nicméně závěrečné rozhodnutí je dáno Stálým výborem ERC. Analyzované statusy regionálních stran tak dokazují centralizovaný výběr kandidátů úzkou skupinou nejvyššího vedení.

6.3.1 Volby do Evropského parlamentu 1987

Při prvních volbách do EP se prezentovalo rekordních 35 kandidátních listin¹⁰⁵ a bylo vybíráno 60 zástupců proporcionalně mezi senátory a poslanci. Většina regionálních uskupení se reprezentovala separátně. Vznikly prozatím jen 2 koalice spojením regionálních uskupení, a to Koalice pro Evropu národů (*Coalición por la Europa de los Pueblos/CEP*). V ní centrální roli prezentovala baskická EA a katalánská ERC a k nim se připojila menší galicijská PNG (*Partido Nacionalista Galego*). Druhou koalici byla Koalice evropeistické unie (*Coalicion Union Europeista*), které dominovala PNV. Ta však na rozdíl od předchozích legislativních voleb nezískala žádného zástupce v EP. Stejně tak BNG, která se prezentovala samostatně, vyšla „naprázdno“.

¹⁰⁴ A to nejen pro volby do EP, ale také do národního parlamentu, regionálních a místních voleb.

¹⁰⁵ Veškeré volební výsledky byly použity z údajů Ministerstva vnitra Španělského království. Zdroj: *Consulta de los resultados electorales. Ministerio del Interior* [online]. [cit. 2011-04-11]. Dostupné z: <<http://www.infoelectoral.mir.es/min/>>.

Z regionálních uskupení byly tyto volby úspěšné především pro CiU, která získala 4,43 % hlasů, což představovalo celkem 3 zastupitele (2 pro liberálně orientovanou CDC a 1 pro křesťansky orientovanou UDC). Velkým překvapením se stal také úspěch HB, která v národním volebním obvodu získala 1,87 % hlasů¹⁰⁶, a tak i 1 zástupce v EP. Poslední úspěšnou regionální stranou se stala EA z koalice CEP, která obsadila poslední místo v EP svým zástupcem, když jako koalice získala podporu 1,7 % voličů. Obě poslední jmenované strany reprezentují spíše menší, v případě HB antisystémovou, strany, které tímto výsledkem potvrzují charakter voleb druhé řádu. Volby tak byly úspěchem především pro regionální strany Katalánska a Baskicka, i když strana jako PNV, která v předchozích legislativních volbách získala 6 zástupců, tentokrát neobsadila žádný post. Zároveň tyto volby ukázaly, že pozice regionálních stran ve stranickém systému byla etablována a stejně tak ustanoveny relevantní regionální strany.

6.3.2 Volby do Evropského parlamentu 1989

Ve druhých volbách do EP, které se konaly již v „řádném evropském termínu“, regionální strany navýšili počet svých zástupců o 2 zástupce oproti předchozím volbách (z 5 na 7). Dalším fenoménem těchto voleb z pohledu regionálních stran byla jejich snaha utvářet koalice, které, jak třeba poznamenat, byly úspěšné. Nicméně tzv. regionální „matadoři“ jako CiU a HB představili vlastní kandidátky. CiU obhájila téměř stejnou procentuelní voličkou podporu (4,2 %), nicméně ztratila 1 zástupce, a tak si obě části CiU rozdělily spravedlivě 2 křesla. HB, která také postavila samostatnou kandidátku, obhájila svůj post (se ziskem 1,7 % hlasů), a stejně tak i EA, která tvořila součást koalice Pro Evropu národů (1,51 %), tedy bývalé CEP.

Zástupci Baskicka byli posíleni o další 2 zástupce, a to z PNV, která změnila koalici a vstoupila do Nacionalistická koalice (*Coalición Nacionalista*), vedle níž se objevila menší uskupení jako *Coalición Galega* či *Agrupaciones Independientes de Canarias* (zisk 1,91 %). Dalším baskickým zástupcem byla EE, která vzešla z koalice Levice národů (1,83 %) sdružující levicově orientované regionální strany mezi nimi i

¹⁰⁶ Což bylo celkem 360 952 hlasů. Strana získala dokonce téměř o 130 tisíc hlasů více než při legislativních volbách roku 1986.

Unitat del Poble Valencia. Svého zástupce získala i Andalusie, a to z PA (1, 86 %), která tento úspěch potvrdila i v říjnových legislativních volbách.

Tyto evropské volby lze nazvat celkovým úspěchem regionálních hnutí, který byl potvrzen i v legislativních volbách. Baskicko navíc získalo nadpoloviční většinu všech regionálních zástupců. Volby byly také specifické, že zastoupení získalo 11 kandidátních listin, což bylo 2 více než 2 roky předtím. Jediným z historických regionů, kterému se nepodařilo získat ani jeden post, byla znovu Galicie.

6.3.3 Volby do Evropského parlamentu 1994

I když volby roku 1994 znamenaly navýšení španělských zástupců v EP na 64, tato změna neměla zvláštní vliv na zastoupení regionálních stran, dokonce došlo k jejich oslabení oproti předchozím volbám. Tentokrát své reprezentanty dokázaly prosadit pouze 3 strany, které obsadily celkem 5 „evropských křesel“. Volby se konaly pouze rok po legislativních volbách a potvrdily tak na jedné straně trend nastupující španělské pravice, ale zároveň i pozici CiU coby jedné z nejsilnějších regionálních stran 90. let nejen na národní, ale také na evropské úrovni.

CiU¹⁰⁷ tak v těchto volbách dokonce posílila na 4, 66 % a získala 3 zástupce (2 pro CDC a 1 za UDC). Úspěch sklídila taktéž Nacionalistická koalice¹⁰⁸ se svými 2, 77 % hlasů, když její dvě hlavní složky PNV a nově též CC získaly po 1 mandátu. Naprázdno tentokrát vyšla koalice Pro Evropu národů¹⁰⁹ s vedoucími stranami EA a ERC. Stejně tak ani galicijská BNG, která opět kandidovala samostatně, neobsadila žádný post.

6.3.4 Volby do Evropského parlamentu 1999

Volby roku 1999 přinesly vznik nových koalic, regionalisté byly tentokrát roztržštěni daleko více než kdykoliv předtím. Na druhou stranu získaly historický počet zástupců, a to 9. Tento počet představoval rekordní úspěch regionálních stran (společně

¹⁰⁷ Podporována stranou *Unitat del Poble Valencia* a *Partit Socialista de Mallorca-Nacionalistes de Mallorca*.

¹⁰⁸ Součástí koalice byly PNV, CC, UV, PAR, CG, PAR a UM)

¹⁰⁹ EA, ERC, ACC, ENE, TC, PNC

získaly 13, 6 % hlasů) a zároveň tak potvrzoval i jejich budoucí úspěch v národním parlamentu v nadcházejících legislativních volbách.

Některé strany stále vydržely v trendu samostatných volebních kandidátek. Příkladem je CiU, která opět získala 3 europoslance díky volební úspěchu 4, 43 % hlasů. Významným mezníkem na evropském poli se tato volby staly také pro galicijskou BNG, která poprvé překročila 1 % hranici odevzdaných hlasů a prosadila tak svého jednoho zástupce. Stejně tak se na evropskou úroveň vrátila baskická HB (spojována velmi často s teroristickou separatistickou stranou ETA), tentokrát pod novým jménem EH, když také získala 1 mandát.

Koalice Pro Evropu národů, která v předchozích volbách sklídila velký neúspěch se rozpadla do 2 nových koalic: Evropská koalice a Nacionalistická koalice - Evropa národů. Vůdčími představiteli Evropské koalice se stala CC a PA, které také získaly po 1 mandátu, když na společné kandidátce obdrželi 3, 2 % hlasů (kandidátka byla doplněna stranami UV a PAR). V druhém případě v čele stály baskické strany PNV a EA, které také obdržely po 1 zástupci. Nacionalistická koalice – Evropa národů byla podporována UM a ERC.

6.3.5 Volby do Evropského parlamentu 2004

Smlouvou z Nice byl znovu regulován počet poslanců Evropského parlamentu, pro Španělsko to znamenalo ztrátu 10 zástupců a jejich celkový počet tak klesl na 54 a následně na 50. Regionální strany se bez výjimky sjednotily do strategických koalic, nicméně i přesto nezabránilly ztrátám oproti předchozím volbám.

Nejvýznamnější regionální strany historických autonomních společenství (CiU, PNV a BNG, doplněné o *Bloc Nacionalista Valencià*, *Partit Socialista de Mallorca - Entesa Nacionalista* a *Partido Nacionalista Canario*) se sdružily do koalice nazvané *Galeusca*. Tento název je spojeným názvu těchto tří historických regionů (Gal – Galicie, Eus- Euskerra/Baskicko, Ca – Katalánsko) a byl používán v průběhu 20. století pro dohody uzavírané mezi nacionalistickými hnutími těchto regionů. Koalice vznikla na základě Barcelonské deklarace z roku 1998¹¹⁰, která jako hlavní myšlenku zdůrazňovala španělskou multinárodnost a různorodost Evropské unie. Zároveň se tak stavěla proti

¹¹⁰ PNV, CiU, BNG / *Declaración de Barcelona / 16 de junio de 1998* [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z: <<http://www.filosofia.org/his/h1998bar.htm>>.

soudobé antinacionalistické politice předsedy vlády José Maríi Aznara. Galeusca se s 5, 15 % hlasů stala 3. nejúspěšnějším politickým uskupením v těchto volbách. Předstihly ji pouze PP a PSOE. Kandidáti na společné listině byly obsazováni dle následujícího klíče: 1. CDC, 2. PNV, 3. BNG a 4. UDC. Původně byli Galeusce přiděleni 3 zástupci, nicméně po přezkoumání voleb na základě žádosti PP, Ústavní soud uznal pochybení volební komise a Galeusca tak získala pouze 2 poslance, po jednom z CDC a PNV.

Nacionalistická koalice - Evropa národů se rozdělila. Úspěšnou však tentokrát byla pouze Evropa národů, která reprezentovala levicový periferní nacionalismus a v jejímž čele stála ERC a EA. Koalice dosáhla na 2, 45 % hlasů a ERC tímto získala 1 zástupce. Evropská koalice tentokrát vyšla naprázdno. Pro tyto volby bylo charakteristické posílení španělského bipartismu, když strany PP a PSOE spolu dosáhly více jak 84 % hlasů. Volby též potvrdily trend ústupu „slávy“ regionálních uskupení jak na evropské, tak i na národní úrovni, což ukázaly i legislativní volby konané o 4 měsíce dříve. Svého zástupce získala i IVC, která vždy na kandidátní listině vystupuje s IU, a jinak tomu nebylo ani tak tentokrát. Poprvé tak prosadila svého zástupce. Regionální strany získali tak celkem 4 zástupce.

6.3.6 Volby do Evropského parlamentu 2009

Prozatím poslední evropské volby se vyznačovaly historicky nejnižší volební účastí, která dosáhla 44, 9 %. Španělé tentokrát vybírali 50 svých zástupců do EP, nicméně vstoupením v platnost Lisabonské smlouvy tento počet stoupl na úplně původních 54.

K významným přeskupením došlo na poli regionálních koalic. Galeusca se proměnila v Koalici pro Evropu *Coalición por Europa*. Lídry nadále zůstala CiU a PNV, naproti tomu BNG se rozhodla tuto koalici opustit a Galicie tak zde nebyla zastoupena. Na druhou stranu se připojili další menší formace¹¹¹. Koalice pro Evropu obhájila ziskem 5, 1 % hlasů své 3. místo i 2 zástupce (po 1 z CDC a PNV) z předchozích voleb.

BNG se rozhodla spojit s ERC a EA a posílit tak jejich koalici Evropa národů prosazující levicový independalistický nacionalismus, ke které se připojili ještě zelení.

¹¹¹ Jmenovitě: BNV, UM, UMe, CC a PA.

Společně pak získali 1 mandát (2, 49 %) a přinesli také nový způsob jeho přidělení. Koalice ustanovila poměrnou rotaci mezi prvními 4 kandidáty (ERC, BNG, Aralar a Zelení)¹¹², kteří jsou členy stran, které přesáhly 40. 000 hlasů ve svém autonomním společenství. Svého jednoho europoslance obhájila i ICV, která kandidovala pod hlavičkou levice.

Zajímavým uskupením těchto voleb se stala strana Iniciativa Internacionalista, která byla od počátku své kandidatury spojována se separatistickou skupinou ETA. Nakonec jí bylo dovoleno účastnit se voleb, ve kterých získala 1, 12 % hlasů.

Španělské volby do Evropského parlamentu lze shrnout do několika bodů. Zaprvé, specifickým prvkem se stalo utváření strategických koalic. Nakonec se všechny významné regionální strany seskupily do koalic, dokonce i ty, které se dlouho presentovaly samostatně jako BNG a CiU. V průběhu posledních dvou desetiletí je tak možné pozorovat postupnou redukci fragmentace regionálních uskupení. Stejně tak došlo k ustavení spojení 3 historických regionů, i když BNG jej opustila při posledních volbách. Dalším prvkem je úspěch malých protestních stran jako HB. Regionální uskupení sice dosahují procentuálně daleko lepších výsledků než při legislativních volbách, nicméně celému systému dominuje PSOE s PP, které tak téměř dosahují charakteristiky bipartismu. Za úspěšné roky pro regionální uskupení lze považovat léta 1989 až 1999, kdy regionální strany společně dosahovaly více než 10% podpory. Právě rok 1999 a 9 španělských regionálních zástupců je možné vidět jako pomyslný vyvrchol těchto úspěchů. Od té doby dochází k postupnému oslabování regionální podpory, což také kopíruje současný trend na národní úrovni. Z pohledu historických regionů je to právě Katalánsko s CiU a ERC, které vykazují permanentně stabilní výsledky. V posledním desetiletí je k nim možné i přiřadit baskickou PNV. Na druhou stranu galicijská uskupení včetně nejsilnější BNG zůstávají značně pozadu.

¹¹² Strany se dohodly, že Oriol Junqueras (ERC) bude zástupcem po dobu prvních 2,5 let, Ana Miranda (BNG) a Inaki Irazabalbeitia (Aralar) si rozdělí následující 2 roky a Pura Peris (Zelení) bude zástupcem posledních 6 měsíců.

6.4 Analýza volebních programů španělských regionálních stran

Následující text si klade za cíl zkoumat vztah španělských regionálních stran a jejich protějšků na evropské úrovni, tedy eurostran. Na základě kvalitativní obsahové analýzy volebních programů regionálních stran (BNG, ERC, EA, CiU, PNV) a volebních programů eurostran, jejichž jsou členy, pro evropské volby 2009 bude studován vztah a rozmezí oboustranného vlivu.

Prvně bude věnován prostor definování obsahové analýze, tedy klíčovému přístupu užitému v této části. Následně budou analyzovány volební programy. Jednotlivé regionální strany budou přiřazeny k odpovídajícím eurostranám a ty pak budou reprezentovat jednotlivé body v další struktuře práce.

Ještě před samotným představením metodologického přístupu této části práce je třeba zmínit dva fenomény úzce s ním spojené, a to problematika práce s cizojazyčným textem, neboť „zamyšlení nad problémy překladu nás může učinit citlivějšími ke skutečnému smyslu výpovědi“ [Disman, 2002: 327] a charakter studovaných dokumentů, tedy politických programů. Prvním ze zmiňovaných překážek je samotný překlad cizojazyčného textu. V něm se ukrývají různé sociální vzorce charakteristické pro daný národ, ale komplikovanost lze vidět i na úrovni jazyka. Celkově lze tedy vyzdvihnout hlavní problematické roviny, a to rozdíly v kulturním kontextu a gramatice/slovníku. Dle Miroslava Dismana je to právě kvalitativní výzkum, který „je svojí podstatou imunní proti chybné interpretaci při konfrontaci odlišných kultur v rámci překladu.“ [Disman, 2002: 359] I právě proto byla vybrána kvalitativní obsahová analýza s cílem zachování co nejuvěrnější interpretace.

Druhým zmíněným problémem je pak samotný charakter studovaných dokumentů. Volební programy lze zařadit do skupiny tzv. deklarativních a advokačních veřejněpolitických dokumentů, které „vymezují určité priority, závazky nebo pravidla [Hendl: 56]“. Od ostatních veřejnoprávních dokumentů se odlišují silnou přítomností politických a ideologických aspektů. Dalším charakterem takového typu dokumentu, že na sebe většinou vážou další typy veřejnoprávních dokumentů (jako například programová prohlášení vlády).

Samotná kvalitativní analýza je některými odborníky [Strauss, 1999] považována jen jako doplněk kvantitativních metod. Na druhé straně stojí odborníci, kteří ji považují jako plnohodnotnou součást jakéhokoliv výzkumu. Metodolog Creswell

[1998, cit. in Hendl, 2005: 50] ji definuje jako proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů. Snahou je tak odkrýt daný problém v celého jeho šíři a ve všech možných dimenzích. „Výzkumník se snaží získat integrovaný pohled na předmět studie, na jeho kontextovou logiku, na explicitní a implicitní pravidla, která fungují v dané oblasti.“ [Hendl, 2005: 52] Snaží se jej objasnit, nalézt „struktury, pravidelnosti, které v nich existují“ [Disman, 2002: 287]. Hlavní výhodou toho přístupu je snaha o hloubkovou analýzu relativně malého vzorku případu a poukázat tak na celkový charakter problematiky.

V případě následující analýzy je třeba poznamenat, že nejprve byly kvalitativní obsahovou analýzou studovány volební programy jednotlivě a na základě zjištění pak komparativně analyzovány. Jak již bylo zmíněno, následující struktura je rozdělena do sekcí dle daných eurostran a jejich programů, k spolu s nimi jsou srovnávány programy příslušných regionálních stran.

6.4.1 Svobodná evropská aliance a BNG, ERC a EA

Vzhledem k rozdílnému charakteru jednotlivých členů této evropské frakce je práce na volebním programu komplikovanější. Proto se strana soustřeďuje na společné prvky, kterými je obrana evropského regionalismus a etnické a jazykové různorodosti. Dále je možné do hlavních společných bodů zařadit také podporu myšlenky subsidiarity, trvale udržitelného rozvoje, uznání práva na sebeurčení národů či sociální Evropy. Zřejmá je také centristicko-levicová linie stranické orientace.

6.4.2.1 Volební program BNG 2009

Bloque Nacionalista Galego je galicijským zástupcem v eurostraně EFA, zároveň je nejvýznamnějším politickým představitelem tohoto regionu. Jak již bylo analyzováno, tato strana se v evropských volbách dlouho dobu prezentovalo samostatně. Zlom přišel až roku 2004, kdy se poprvé uvolila participovat v koalici Galeusca. I v posledních volbách udržela tento trend, nicméně tentokrát se spojila do koalice Evropa národů s levicovými ERC a EA. Proevropskou orientaci potvrdila BNG již v úvodu svého volebního programu, „rozhodli jsme se projít tímto volebním procesem

v koalici s dalšími politickými silami, se kterými sdílíme některé společné principy a hodnoty; zároveň rádi navážeme spolupráci s jinými ať už státními, evropskými či světovými politickými silami.“

Podíváme-li se detailně na volební program BNG pro evropské volby 2009, je možné po formální stránce vysledovat mnoho podobností – problematika je řazena dle stejného klíče: volební program je otvírán myšlenkou institucionální změny Evropské unie, dále navazuje analýza důsledků ekonomické krize a potřebných reforem, následně se problematika obrací na potřebnou změnu různých politik a program uzavírá otázka společné bezpečnosti a zahraniční politika. Dalo by se tedy říct, že v hlavních myšlenkách jsou oba programy velmi podobné, nicméně, jak záhy uvidíme, BNG importovalo i nové body.

Oba programy se shodují ve 3 hlavních myšlenkách, a to prosazení konceptu Evropa národů, posílení sociální koheze a zachování udržitelného rozvoje. Společným je i kritika Evropské unie, která neudrzuje „různorodost“: „EU musí uznat a přenést do praxe *jednotu v mnohosti*, přičemž bude respektovat různé národy“ [EFA] či „Lisabonská smlouva neuznává národní, jazykovou a kulturní různorodost EU“ [BNG], čímž také nastiňuje hlavní myšlenku celého programu, a to uznání národů s cílem vytvořit „Evropu národů“ (*Europe of the People*), která je explicitně vyjádřena v obou programech. K dosažení tohoto cíle je třeba institucionální reformy. V této otázce BNG zcela kopíruje ideje své mateřské evropské strany. Požadují posílení EP a vyrovnání jeho legislativní pravomoci s Radou. Zadruhé, Výbor regionů by měl získat nové pravomoci a měl by být reformován na Senát regionů. Zatřetí, lokální a regionální parlamenty by měly získat formu konzultací evropské legislativy, která se jich přímo dotýká. Zatímco EFA vyjadřuje své myšlenky velice všeobecně, BNG na ně navazuje s přímou implikací pro galicijský region. „Požadujeme politické a institucionální uznání Galicie coby národa, stejně tak i galicijštiny jako oficiálního jazyka EU“ [BNG]. Galicijština má stejně jako katalánština a baskičtina status ko-oficiálního jazyka EU¹¹³.

Druhým všeobecným bodem jsou pak ekonomické a sociální otázky. Zde se projevuje levicová orientace obou stran. Hlavním cílem na evropské úrovni je tzv. „welfare state“: „pracuje na zlepšení sociálních podmínek, kvality života a spravedlivém rozdělení bohatství... Evropský sociální model musí být posílen základní kámen evropského modelu společnosti založeném ba solidaritě.“ [EFA] či „je třeba ,

¹¹³ Za ko-oficiální jazyk je považován jazyk, který není uznán jako oficiální (např. katalánština, velština), nicméně občané hovořící tímto jazykem se v něm mohou obracet na instituce Evropské unie.

dnes více než dříve, posílit sociální stát jako identifikující prvek EU a zaručit alespoň minimální sociální spravedlnost.“ [BNG]. Zatímco EFA jen okrajově zmiňuje nutnost zemědělské reformy, Galicie coby velmi rurálně zaměřený region této tématice věnuje velkou pozornost. Zmiňuje požadavek reformy zemědělské reformy, ale zároveň proklamuje, že jejím cílem je bránit mléčný sektor Galicie¹¹⁴ a rybářský sektor¹¹⁵, které jsou pro ni krucióální. Pro obě je důležité ochrana životního prostředí.

V otázce zahraniční politiky EFA zmiňuje snahu omezení konfliktu ve světě jako příklad uvádí Blízký východ. BNG je v tomto směru radikálnější, když tvrdí, že „je třeba podpořit palestinský lid proti pokračující izraelským útokům a je třeba postupně dosáhnout Palestinského státu“.

Je tedy možné vypořádat, že programy těchto stran jsou si velmi blízké, a to jak po formální, tak obsahové stránce. Nicméně nelze hovořit o identických volebních programech, neboť BNG tyto myšlenky poněkud obohacuje a implikuje přímo na požadavku galicijského regionu. K výše zmíněným požadavkům lze přidat i návrh na rozdělení Španělska na více volebních obvodů při volbách do Evropského parlamentu směřující přímo na španělskou administrativu.

6.4.1.2 Volební program EA 2009

EA je jedinou španělskou regionální stranou, která přímo přejala volební program své eurostrany v takovém znění, jak byla prezentována.

6.4.1.3 Volební program ERC 2009

I když na rozdíl od předchozího případu ERC volební program své mateřské evropské strany nepřebrala, přinejmenším lze konstatovat, že byl aspoň velkou inspirací. Po formální stránce lze vysledovat stejné řazení témat. V otázce národního pluralismu ERC kopíruje myšlenky své eurostrany, když tvrdí, že „je třeba propagovat vizi pluralismu a různorodosti, které podporují hodnoty demokratického spoluzití“. Zároveň v této první sekci dává velký prostor kulturní otázce a nutnosti kolaborace a propagace kultur jednotlivých národů, přičemž uvádí příklad Katalánska. Dále je třeba

¹¹⁴ Hlavním požadavkem je liberalizace mléčných kvót ještě před rokem 2015, neboť současná situace je nevyhovující a diskriminující.

¹¹⁵ Cílem je revize společné rybářské politiky.

poznámenat, že na rozdíl od programu EFA i jiných stran se ERC podrobně věnuje i problematice imigrace a několikrát upozorňuje na nutnost integrace a koordinace imigrantských vln v Evropě.

V samotné ekonomické sekci stejně jako jiné strany reaguje na aktuální ekonomickou krizi a požaduje větší kontrolu financí nejen na úrovni Unie, ale především na úrovni členských států. Přináší myšlenku zavedení institutu Evropské fiskality. Stejně tak jako EFA klade důraz na problematiku životního prostředí nutnost reformy společné zemědělské politiky, především rybářství. Na druhou stranu přináší nová témata jako otázku rozvoje katalánské dopravní infrastruktury v souvislosti se zbytkem Evropy, ale také požadavek podnícení rozvoje internetu.

V otázce institucionálních reforem kopíruje ERC svou mateřskou evropskou stranu, když požaduje posílení pravomocí Evropského parlamentu, reformu Rady a větší zapojení regionálních vlád. V poslední části programu se ERC nevěnuje toliko otázce společné zahraniční a bezpečnostní politiky jako EFA, ale důraz je kladen na posílení demokratických hodnot ve společnosti a dalo by se říct, že toto téma se táhne jako červená nit celým programem.

6.4.2 CiU a Evropská lidová strana a Evropská liberální, demokratická a reformní strana

EPP a ELDR jsou specifické tím, že mezi jejími členy jsou zastoupeni i dvě sekce CiU (DCD je členem v ELDR a UDC v EPP). CiU nicméně na domácí scéně od spojení těchto stran vystupuje jako jeden celek. Z tohoto důvodu byly také tyto dvě eurostrany spojeny pro tuto analýzu s cílem zachování kompletnosti a ucelenosti celé studie. Obě eurostrany v sobě sdružují i další španělské regionální strany (např. ELDR Malorskou unií), nicméně ty nedosahují takého významu jako právě CiU. Také mají společných několik prvků ve svých programech jako například silnou proevropskou orientaci (EPP lze dokonce nazvat silně proevropskou stranou), posílení EP či ochranu životního prostředí. Na druhou stranu jsou zde sféry, ve kterých mají lehce odlišný přístup. Takovýmto případem může být orientace zahraniční politiky. Zatímco ELDR prosazuje proatlanticky směřovanou politiku, tak EPP ji naopak směřuje na instituci OSN. V oblasti ekonomické se EPP zcela staví proti socialistickým představám

společnosti, ELDR naopak kombinuje pravo-levý přístup. Výstáním příkladem kombinace obou přístupů je pak volební program CiU.

Co se týče formální stránky volebního programu CiU pro evropské volby 2009, lze jej nazvat velmi obsáhlým. Ve srovnání s ostatními regionálními (výše či níže zmíněnými) stranami přesahuje jejich objem 2 – 6krát, tím dosahuje objemu běžného pro legislativní volby. To také dokazuje, že CiU nepodceňuje důležitost těchto voleb a soustředí se na ně stejnou měrou. Tato katalánska strana prezentovala své evropské cíle ve 4 velkých tématech, ve kterých spojila, jak název Evropy, tak i Katalánska¹¹⁶, čímž znovu nepřímo poukazuje na jejich propojenost a proevropskou orientaci.

Celkově lze říci, že CiU nekopíruje nikterak programy daných eurostran, přebírá některé jejich myšlenky, přináší nové a některé upozaduje¹¹⁷. Stejně jako u zbylých regionálních stran lze vysledovat, že své programové ideje dává do souvislosti s vlastním regionem. V ekonomické otázce se CiU přiklání k hlavním myšlenkám v programu ELDR, a tím je boj proti ekonomické krizi s cílem podpory firem a pracovníků, dalším společným požadavkem je regulace trhů a liberalizace mezinárodního obchodu. V části ekonomických témat přebírá i programové body EPP jako například potřebu důslednější monetární a fiskální politiky. Dalším velkým tématem, které je propagováno především ELDR a objevuje se i u CiU, je otázka udržitelného rozvoje.

Naproti tomu hlavním tématem, kterému CiU věnuje velkou pozornost je myšlenka „Sociální Evropy“. Právě zde lze spatřovat levicovou orientaci, která propojuje sociální prvky z programu EPP: upozorňuje na následky demografického vývoje, potřebu pobožovat proti chudobě a sociální exkluzi a do popředí se dostávají i body ryze křesťanskodemokratické, když jako základ rodiny CiU vidí rodinu a děti. V oblasti mezinárodních vztahů CiU zdůrazňuje především demokratické hodnoty evropské společnosti a nutnost kooperace, dodržování lidských práv ve spolupráci jak na poli OSN, tak i v transatlantských vztazích. Zde je zcela zřejmé spojení bodů obou programů eurostran.

Na druhou stranu v oblasti evropských politik už si CiU nechává vlastní prostor. Po vzoru ELDR požaduje reformu SZP, dále také rozpracovává vlastní témata jako

¹¹⁶ Názvy kapitol: 1) Světová Evropa: Katalánsko, dveře Evropy; 2) Sociální Evropa: Sociální stát,; 3) Udržitelná Evropa: Katalánsko, udržitelné místo Evropy a 4) Demokratická Evropa, Katalánsko – Evropský lid

¹¹⁷ Některé body eurostran nebyly vůbec zmíněny jako blue card system (ELDR) či politika sousedství (EPP).

otázku reformy rybářské politiky či dopravy (rozvoj infrastruktury, kde uvádí přesné změny a plány do budoucna). Zcela nezávisle pak CiU otvírá nové kapitoly, které nejsou zmíněny danými eurostranami jako regionální politika a politika regionální koheze. S tím je i úzce spojen důraz na jazykové a kulturní rozdíly Katalánska a prosazení konceptu *Europa de los pueblos*, čímž se velmi blíží AFE. Dále prosazuje myšlenky, které souvisí přímo se španělským systémem jako rozdělení Španělska na více volebních obvodů a větší transparentnost ve španělské administrativě.

6.4.3 Evropská demokratická strana a PNV

Baskická regionální strana za své působení na evropské úrovni vystřídala mnoho eurofrakcí a mohlo by se zdát, že vzhledem k své volalitě svými ideály příliš nepřilnula ani k jedné z nich. Stejně tak ani volební program PNV se ve srovnání s ostatními španělskými regionálními stranami příliš nenachází mnoho společného s volebním programem své mateřské Evropské demokratické strany. EUD v sobě spojuje dva proudy, a to liberální a křesťanskodemokratický. Často je nazývána stranou seskupující centristické strany. Její program se opírá o dva základní prvky, a to myšlenku federálního uspořádání Unie a propagaci sociální tržního hospodářství. Jejím vzorem je americká Demokratická strana.

Volební program PNV je příkladem dokumentu, který se na základě analýzy nejméně podobá své evropské mateřské straně. Nicméně je třeba podotknout, že i přesto se zde objevuje několik společných myšlenek, jako například potřeba posílení integrace a uniformita vystupování, větší kooperace, které by směřovaly k federalistickému uspořádání. PNV využívá tohoto cíle jako argument k podložení vlastního požadavku, a to uznání rovnocenné identity všech národů: „osou našeho diskurzu byla teze federální Evropy, politicky strukturovanou ... a druhým pilířem naší evropské politiky bylo utvrzení našeho lidu coby národa, kterému odpovídá vlastní politický prostor [PNV].“

Stejně jako u předchozích případů, i na program PNV měla velký vliv soudobá situace, a to přesněji probíhající ekonomická krize. PNV přichází s myšlenkou potřeby větší harmonizace trhu a kontroly financí, EUD jde dokonce ještě dále, když žádá posílení eurozóny a sociální koheze. Oblast sociální politiky je velmi podobná a ve svých programech obě strany upozorňují na potřebu vytvoření sociální Evropy, ve které je třeba zaručit vyšší úroveň *welfare state*.

Mezi hlavní politiky, které kladou do popředí je životní prostředí, udržitelný rozvoj a energetika, u kterých požadují posílení jejich pozice v unijní agendě. Důležitou je i oblast společné zemědělské politiky, kde stejně jako BNG upozorňuje na nutnost reformy rybářské politiky. Pro oblast společné zahraniční a bezpečnostní politiky vidí klíčovou spolupráci s OSN. Vzhledem ke své perifernosti PNV také otevírá myšlenku dopravních komunikací tohoto okrajového regionu s Evropou (železniční síť a posílení atlantického prostoru i v námořnické oblasti). EUD například prosazuje posílení politiky sousedství vzhledem k Rusku a východnímu Balkánu. Tento prvek však PNV do svého programu už nezakomponovala.

Prioritní pro obě strany zůstávají evropské hodnoty, které lze nicméně nazývat universalistickými jako mír, svoboda, dodržování lidských práv či demokratické hodnoty. V této souvislosti PNV požaduje i politickou podporu EU v případě, jak jej sama nazývá „vyřešení konfliktu v Baskicku“¹¹⁸ Na tomto případě lze charakterizovat celou strukturu programu PNV, kdy rozvíjí všeobecnou myšlenku, ale uvádí jej do přímých souvislostí právě s regionem Baskicka. Samozřejmě důležitými body zůstává utužení otázky kultury a vícejazyčnosti, myšlenky evropská různorodosti, uznání baskičtiny jako úředního jazyka, přímé zastoupení v Radě ministrů a adekvátní zastoupení v EP a myšlenka subsidiarity.

Na volebním programu pro evropské volby 2009 lze vidět, že PNV přijala hlavní myšlenky své mateřské evropské frakce, ale vždy je dokázala využít v souvislostech s případy Baskicka. Zároveň prosadila mnoho vlastních myšlenek – požadavek uznání Baskicka coby národu, uznání baskičtiny jako oficiálního jazyk Evropské unie či také požadavek rozdělení jediného volebního obvodu pro volby do EP na více částí.

¹¹⁸ Dochází ke srovnání se Severním Irskem, kde byla poskytnuta finanční pomoc ze strany EU.

7. FRAKCE EVROPSKÉHO PARLAMENTU A ŠPANĚLŠTÍ REGIONÁLNÍ EUROPOSLANCI

Následující část práce se detailně zaměří na práci zástupců španělských regionálních stran na evropské úrovni: bude analyzována jejich legislativní aktivita nejen ve vztahu k politickým frakcím, nýbrž také ve vztahu k regionálním stranám s důrazem na regionální tematiku, přesněji přenesení jejich témat na evropskou úroveň. Tato kapitola nejdříve stručně prostuduje charakter parlamentních skupin EP. Zároveň bude analyzován vztah europoslanců k nim, ale také k vlastním národním stranám. A závěr bude věnován analýze práce španělských regionálních poslanců v 7. legislativním období na základě jejich práce v parlamentních výborech, vystoupení v plénu a také v porovnání s volebními programy, které prezentovali při evropských volbách roku 2009.

7.1 Politické skupiny Evropského parlamentu

Politické skupiny reprezentují neopominutelnou součást současných demokracií a pomáhají koordinovat práci svých zástupců v parlamentech. Politickou skupinu v parlamentu lze všeobecně charakterizovat jako organizovanou skupinu členů, kteří vystupují pod hlavičkou stejné strany nebo jiných stran, které však proti sobě nestály ve volebním klání. Na základě této všeobecné definice lze pomocí několika specifikací nalézt i definici pro politické skupiny Evropského parlamentu, někdy také nazývané evropskou frakcí.

Politické skupiny EP seskupují europoslance z politických stran členských států, na rozdíl od národních parlamentních skupin je pro ně příznačná velká heterogenita, avšak hlavním cílem stejně tak zůstává snaha koordinovat a unifikovat hlasování svých členů. Dále je třeba zdůraznit, že evropské frakce nejsou tak úzce navázány na své eurostrany, jak je tomu v případě národních parlamentních skupin a národních politických stran. Dále, vztah politických frakcí k Evropské komisi je v případě

komparace s politickými stranami a vládou¹¹⁹ v členských státech daleko vzdálenější, což plyne ze specifické struktury EU.

Jednací řád Evropského parlamentu¹²⁰ ve své 4. kapitole jen předkládá formální parametry politické skupiny EP¹²¹, nicméně blíže už nespecifikuje její charakter. Evropské frakce působí spíše jako samostatné jednotky, čímž potvrzují i specifický charakter Unie. Celkově lze evropské politické frakce definovat jako „agregátor národních politických stran, které se v ní sdružují na základě sdílené ideové profilace a vidiny získání materiálních, finančních a politických výhod“ [Dočkal, Kaniok, Závěšický: 2007, 65]. Brněnští politologové [Dočkal, Kaniok, Závěšický, 2007: 64] tvrdí, že politické skupiny v EP představují nejfunkčnější a nejstabilnější součást stranické struktury politického systému EU.

7.1.1 Politické skupiny EP v historické perspektivě

Politické skupiny se začaly ustavovat již se samotným založením Shromáždění. Na místo alfabetského či národního ražení¹²² začaly vznikat transnacionální skupiny

¹¹⁹ Za specifických podmínek bychom je možno EK nazývat hlavním exekutivním orgánem EU. Nicméně v jejím případě nelze užít pojmu „vláda“ jako v případě členských států.

¹²⁰ Euroskop.cz – Info Eurocentra – Jednací řád Evropského parlamentu pro 7. volební období [online]. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/56/16867-jednaci_rad_qare09001csc_002.pdf>.

¹²¹ Článek 30 Jednacího řádu EP:

Vytváření politických skupin

1. Poslanci se mohou sdružovat ve skupinách podle své politické příslušnosti.

Parlament obvykle neposuzuje politickou příslušnost členů skupiny. Vytvořením skupiny v souladu s tímto článkem se dotyční poslanci automaticky hlásí k politické příslušnosti. Parlament posuzuje, zda byla skupina vytvořena v souladu s jednacím řádem, pouze pokud to dotyční poslanci popírají.

2. Politická skupina je tvořena poslanci zvolenými nejméně v jedné čtvrtině členských států.

Nejnižší počet poslanců nutný k vytvoření politické skupiny je dvacet pět.

3. Pokud skupina přestane splňovat požadovanou minimální hranici, může předseda se souhlasem Konference předsedů povolit pokračování její existence do následujícího ustavujícího zasedání Parlamentu, pokud jsou splněny tyto podmínky:

- poslanci i nadále zastupují nejméně jednu pětinu členských států;
- skupina existuje déle než jeden rok.

Předseda tuto výjimku neuplatní v případě, že má dostatečné důvody domnívat se, že dochází k jejímu zneužití.

4. Poslanec nemůže patřit k více než jedné skupině.

5. Vytvoření politické skupiny je oznámeno předsedovi Parlamentu formou prohlášení.

Prohlášení musí obsahovat název skupiny, jména jejích členů a jména členů jejího předsednictva.

6. Prohlášení o vytvoření politické skupiny se zveřejní v *Úředním věstníku Evropské unie*.

¹²² „První zasedání Společného shromáždění se uskutečnilo 10. září 1952 a tehdy poslanci zasedali dle alfabetského pořádku, stejně tak jako tomu bylo v jiných mezinárodních shromáždění jako například u Konzultativního shromáždění Rady Evropy.“ [Hix – Kreppel – Noury, 2003: 311]

dle ideologických sympatií. První skupiny byly ustanoveny roku 1953¹²³ na popud samotných europoslanců, vznikla tak křesťansko-demokratická, socialistická a liberální frakce. Na rozdíl od postupně formujících se eurostran se evropským frakcím dostalo finanční podpory z unijního rozpočtu již v samotném počátku.

V období konce 60. a po dobu 70. let lze vysledovat novou dynamiku v prostoru evropských skupin. K třem prvně jmenovaným skupinám se přidaly další: gaullistická skupina Evropští demokraté (1965) či levicoví Evropští progresivní demokratů (1974). Důležitým mezníkem se pak staly i přímé volby do EP, kterými byly do parlamentu vybráni i zástupci různých ideologických proudů, což bylo příčinou i vzniku nových skupin jako například Zelení.

Touto fragmentací nejvíce ztratila především liberální ELDR, která přišla o svou výlučnou pivotální roli mezi dominantními frakcemi EPP a PES. Naproti tomu to byla skupina Zelných spolu s regionálními zástupci, kteří na její úkor naopak posílili a dalo by se říct, že se staly oním důležitým druhým významným koaličním hráčem. Po posledních evropských volbách 2009 bylo v Evropském parlamentu ustanoveno celkem 6 politických frakcí (Evropská lidová strana – EPP, Progresivní aliance socialistů a demokratů v Evropském – S&D, Aliance liberálů a demokratů pro Evropu – ALDE, Zelení/Evropská svobodná aliance – Greens/EFA, Evropští konzervativci a reformisté – ERC, Evropská sjednocená levice a Severská zelená levice – GUE/NGL a Evropa svobody a demokracie – EFD) a 1 skupina nezařazených poslanců.

7.1.2 Vnitřní koheze parlamentních skupin

I přes zmíněnou rozdílnost jednotlivých parlamentní skupin, nedávné studie poukazují na konzistentnost rozhodnutí při hlasování. Koheze zaručuje stabilitu a efektivitu fungování parlamentní skupiny, s čímž se spojeno i snazší dosahování daných cílů i vnitřní posilování a zachování obrazu hodnověrného hráče. Této problematice se podrobně věnuje například Simon Hix, Abdul Noury, Gérard Roland a mnoho dalších. Při svých studiích soudržnosti jednotlivých evropských frakcí užívají tzv. „*Agreement*

¹²³ K prvnímu oficiálnímu uznání došlo v lednu 1953 při projednávání Jednacího řádu Shromáždění, když bylo dohodnuto, že jmenování zástupců do jednotlivých výborů se uskuteční na základě reprezentace různých členských států a různých politických tradic.

*Index (AI)*¹²⁴, kterým měří, do jaké míry zástupci hlasují dle vůle frakce. Dochází k závěru, že za posledních 20 let „stranická koheze vzrostla na úkor té národní, tedy EP se stal více stranický a méně nacionalistický“ [Hix, 2003: 54]. Zároveň je však třeba poznamenat, že tato soudržnost je velmi variabilní: v závislosti na kontroverznosti tématu z pohledu zástupců jak z národního, tak ideologického úhlu.

Z výsledku hlasování¹²⁵ v 6. a současném 7. legislativním období lze vysledovat, že vnitřní koheze jednotlivých frakcí roste. Na pomyslném čele nejvíce soudržných skupin se drží Zelení/EFA, PES, EPP a ALDE, když dosahují více jak 0,9 AI. Naproti tomu skupiny jako ERC, GUE – NL či EFD jsou více roztrženy při jednotlivých hlasováních. Nicméně všeobecně lze shrnout, že strany dosahují a stále zvyšují svou vnitřní soudržnost, která je rovna té v americkém Kongresu [Hix, 2003].

V prvních legislativních obdobích docházelo k úzké spolupráci především dvou hlavních frakcí EPP a PES, neboť bylo třeba prosadit zájmy EP oproti jiným institucím a to by nebylo možné bez jednotného postoje této instituce. Takzvaná „Velké koalice“ byla pro první léta velmi příznačná. Nicméně s postupným boomem nových politických skupin od poloviny 70. let se stal evropský stranický systém v EP daleko více soutěživý. Dnes už EPP a PES už tolik nezávisí jeden na druhém, ale snaží se vytvářet koalice s partnery na svém okraji [Hix, 2003: 54].

7.1.3 Obraz štěpných skupin Evropského parlamentu

V současném EP lze nalézt hned několik štěpení. Ty je možné rozdělit do dvou hlavních skupin, a to na politická a národní. Přičemž je třeba zdůraznit, že právě prvně zmíněná kategorie získala dominantní pozici, čímž se blíží chování v národních parlamentech svých členských států. Kaniok [2007] dokonce tvrdí, že politická struktura a životaschopnost poukazují na klasické parlamentní těleso.

V politické rovině lze identifikovat trend posilování štěpení EP dle klasického pravo-levého dělení, které je charakteristické i pro parlamenty členských států. Tento trend také podporuje fakt, že největší politické skupiny EPP a PES reprezentují společně

¹²⁴ AI je roven 1, když všichni členové jedné skupiny volí stejně a je roven 0, když jsou členové skupiny rovnoměrně rozděleni mezi 3 volební možnosti (ano, ne, nezúčastněn). Více viz: HIX, Simon. A Supranational Party System and EU Legitimacy. *The International Spectator*. 2002, vol. 37, no. 4, s. 49 – 59. ISSN: 0393-2729.

¹²⁵ Zdroj výsledků: *Vote.Watch.eu European Parliament* [online]. [cit. 2011-04-29]. Dostupné z: <<http://www.votewatch.eu/>>.

téměř 60 % všech europoslanců. Navíc další skupiny, i když jako své hlavní definují jiná témata, nevyhnou se ani oni diferenciaci na pravo-levé škále.

Jako další významné štěpení, které se formuje v EP od 70. let, i když s menší amplitudou než pravo-levé, je proevropský vs. euroskeptický proud, a to především se vznikem gaullistické či komunistické frakce. V posledních letech se však objevila nové dělení, které to posledně zmíněné zastihuje, a to proenviromentální vs. proindustriální směr, neboť otázka životního prostředí se stala centrálním bodem práce EP. Na druhou stranu jiná dělení typická pro členské státy jako například centrum-periferie jsou na unijní úrovni upozadována.

Druhou, méně zmiňovanou, linií pak zůstává národní. Stejně jako v Radě, tak je i v EP možné vysledovat dělení na malé a velké státy, bohaté a chudé státy, nové a staré členské státy. Olivier Costa [2005] upozorňuje, že mnoho odborníků odmítá tuto národní linii, ale dodává, že tato linie je velmi důležitá právě uvnitř politických skupin. Politická skupina se tak stává místem, kde jednotliví zástupci mohou obhajovat své národní zájmy. Zároveň je ale třeba zdůraznit, že všechny štěpné linie nezůstávají permanentně zakonzervované, ale pozice jednotlivých zástupců se mění v závislosti na tématu či politickém kontextu.

7.1.3.1 Práce evropských politických skupin a úloha národních delegací

Stejně jako byla analyzována práce eurostran a vliv národních stran v nich, stejně tak je třeba studovat institucionální prostředí evropských frakcí a jaký je jejich vztah k oboum „stranickým“ aktérům, tedy eurostranám a národním stranám. EP čelí názorovým rozkolům mezi politickými stranami a národními delegacemi, na druhou stranu se musí vymezovat vůči další institucím a vystupovat jako jednotný celek. EP užívá specifické mechanismy k dosažení tohoto cíle, což často vede k jejímu označení jako deliberativní demokracii¹²⁶. Tento konsensus je dán politickou kohezí jednotlivých frakcí, ale také jejich spolupráci v rámci parlamentních výborů, kde dochází k propojení politické a odborné stránky. Převážná část práce se odehrává právě ve výborech¹²⁷.

¹²⁶ Jde o systém politického rozhodování založený na veřejné konzultaci. Více viz: COSTA, Olivier. *Le parlement européen, assemblée délibérante*. Bruxelles: 2005, Editions de l'Université de Bruxelles. ISBN: 2-8004-1250-X.

¹²⁷ Podrobněji k práci v parlamentních výborech a legislativnímu procesu viz: Party Groups in the European Parliament in: JUDGE, David – EARNSHAW, David. *The European Parliament*. London: Palgrave Macmillan, 2008, s. 113 - 147. ISBN: 978-0-230-00142-8.

Důležitá je i vnitřní organizace a koordinace při výběru zpravodajů (*rapporteurs*), kdy uvnitř strany dochází k transnacionálním dohodám.

Produkce legislativních zpráv (reportů) je jeden z nejdůležitějších prvků práce parlamentních výborů. Benedetto připouští, že právě distribuce reportů mezi europoslance umožňuje určit, které politické strany a kteří poslanci mají vliv na obsah evropské legislativy [Benedetto, 2005: 67]. Reporty jsou rozdělovány proporčně mezi jednotlivé politické skupiny na základě velikosti jejich delegace. Další přerozdělení probíhá na úrovni politické skupiny, kdy zástupci národních delegací a koordinátoři politické skupiny udělují reporty stranickým liniím. Hausemer [2006: 523] podtrhuje, že zákonodárci z malých stranických skupin (jako např. Zelení), kteří zaměřují své aktivity na omezený počet politických oblastí, jsou daleko úspěšnější v získávání funkce zpravodaje, které jsou pro ně charakteristické, než zástupci z hlavních politických skupin. Dále také připomíná, že europoslanci, kteří mají právní základ, také snadněji získají funkci zpravodaje než jejich kolegové bez této zkušenosti. Právě zde se tedy vyskytuje velký prostor pro ovlivnění agendy z pohledu regionálních zástupců v návaznosti na důležitosti daného návrhu, počtu jeho sympatizantů a vhodných přesvědčovacích dovedností.

Jako v případě eurostran, stejně tak i u evropských skupin lze vysledovat silný vliv národních stran, a to jak na samotnou *agenda-setting*, tak i „tlakem“ na samotné europoslance. Zaprvé, národní delegáti jsou přítomni během tzv. „group weeks“ a během plenárních zasedání, tedy při dvou nejdůležitějších fázích celého legislativního procesu: formování legislativních dokumentů a hlasování o nich. Zadruhé, europoslanci stále udržují úzký vztah se svými mateřskými stranami, neboť jsou to právě oni, kteří disponují oním sankčním mechanismem volby kandidátů na volební listiny. Pokud se tedy poslanec chce ucházet o znovuzvolení, první překážkou se může jevit samotná mateřská strana. Na druhou stranu je třeba zmínit, že i samotné skupiny disponují, i když menší sankční zbraní, a to je jmenování členů frakce do výborů atd. Posty jsou rozdělovány pomocí d'Hondtovy metody, tudíž v případě znovuzvolení velmi záleží na velikosti strany, ale také na odbornosti a oddanosti k politické skupině daného europoslance. Proto europoslanci musí hledat jistou vyváženost mezi oběma póly.

7.2 Zástupci španělských regionálních stran v Evropském parlamentu

7.2.1 Poslanci Evropského parlamentu

Europoslanci představují základní jednotka EP a zároveň jsou důležitým elementem legislativního procesu. První zástupci byli Evropského parlamentu (dříve Shromáždění) byli jmenováni národními vládami členských států, nejčastěji z řad svých členů. Většinou šlo tedy o uniformní podobu europoslance – osoba mající zkušenost z veřejné politiky a národní sféry, u níž post europoslance byl chápán jako ocenění za své služby či snaha o odstranění nepříjemného politika. „Stereotypní profil představitele EP byl muž, středního věku, profesionální politik pocházející ze střední třídy, mající vysokoškolský titul a důležitou politickou zkušenost a pravděpodobnost rozšířit parlamentní služby.“ [Judge, Earnshaw, 2008: 92]

Se zavedením přímých voleb došlo i ke změně všeobecného profilu poslance. Zavedením přímé volby ne jenomže klesl počet zástupců mající zkušenosti z veřejného sektoru a zároveň došlo i ke snížení průměrného věku poslanců. Dnes je parlament tvořen celkem 736 zástupci členských států a je pro ně charakteristická velká diverzita, což je dáno charakterem voleb. Změna profilu europoslance, coby základní jednotky EP, má také vliv na jeho celkový charakter, neboť právě sociální zázemí členů má sílu ovlivnit politické priority, nahlížení na roli poslance i legislativní postoje.

7.2.2 Profil zástupce španělských regionálních stran v Evropském parlamentu

Následující text si klade za cíl na základě sociologických kritérií definovat všeobecný profil španělského regionálního politika. Tato analýza je založena na komparaci životopisů všech 22 španělských zástupců zvolených za regionální strany, kteří dosud prošli, či stále zasedají v Evropském parlamentu (jmenný seznam viz příloha č. 7). Tato data byla sbírána na stránkách Evropského i španělského parlamentu, jednotlivých regionálních parlamentů, ale také z různých tiskovin jako například *El*

País. Mezi studovaná kritéria bude patřit věk, pohlaví, vzdělání, profese a následná profese po ukončení svého působení v Evropském parlamentu.

V případě věkového průměru lze potvrdit, že španělští regionální zástupci nikterak nevybočují ze stávajícího profilu zástupce evropského Parlamentu, když v celkovém průměru dosahovali v době svého nástupu do funkce europoslance věku 47,4 let¹²⁸. Nicméně, jak ukazuje příloha č. 8, lze zde vidět jistý nekompaktní vývoj. Největší věkové průměrné věkové hranice bylo dosaženo roku 1999, kdy 9 španělským regionální zástupcům bylo v průměru 54,8 let. To bylo mimo jiné také dáno, že v této skupině byli přítomni i tzv. „evropští matadoři“ jako Carles Alfred Gasoliba i Bohm či Concepcio Ferrer i Casals, kteří permanentně obhájovali svoje posty již od svého prvního zvolení roku 1987, tedy úctihodných 17 let. V posledních letech je možné vyzorovat postupné snižování věkové hranice zvolených regionálních zástupců na současných 44 let.

Tabulka č. 9 nám přináší další údaj, a to data o opětovném zvolení zástupců. Jak již bylo zmíněno nejvícekrát, přesněji čtyřikrát, se to podařilo obhájit post pouze již zmíněným Gasolibovi a Ferrerové z CiU. Za zmínku stojí i opětovné zvolení zástupců spojených s teroristickou skupinou ETA José Marii Montera Zabaly (HB) a Juana Carlose Garaikoetxea Ureázu (EA) v letech 1987 a 1989¹²⁹. V posledním desetiletí lze vysledovat trend volby nových a mladých tváří. Podíváme-li se podrobněji na poměr žen a mužů mezi regionální zástupci, zcela nekompromisně lze dodat, že tento politický prostor je ovládán především muži. Ze všech dosavadních 22 regionálních zástupců EP jich pouze 2 byly ženy, a to již zmíněná „matadorka“ Concepcio Ferrer a v současném parlamentu sedící Izaskun Bilbao Barandika a tím i zaostávají za evropským i španělským průměrem.

Co se týče kritéria vzdělání, všichni dosavadní zástupci regionálních stran EP dosáhli vysokoškolského vzdělání. Převažují především právníci¹³⁰ (31,8 %), ekonomové (27,2 %) či inženýři (22,8 %). Další dvě minoritní skupiny reprezentují filologové (13, 7 %) a pouze jeden regionální zástupce je původním povoláním lékařem. Většina zástupců měla za sebou dlouhou politickou dráhu v jedné, někteří i ve více

¹²⁸ Nejmladším byl Josu Jon Imaz San Miguel, kterému v době svého zvolení roku 1994 bylo pouhých 31 let. Zatímco nejstarším zástupcem byla Concepcio Ferrer Casals, které v době jejího čtvrtého zvolení roku 1999 bylo 61 let.

¹²⁹ Čímž svým způsobem potvrzují charakter voleb druhého řádu.

¹³⁰ Za zmínku stojí i připomínka profesní kariéry dvou baskických zástupců, právníku José Marii Montera Zabaly (HB) a Juana Maríi Bandrése Moleta (EA), kteří byli obhájci členů skupiny ETA obviněných z teroristických útoků v 60. a 70. letech.

stranách. Nicméně po skončení politického mandátu v Evropském parlamentu se zpět do politických řad uchýlila jen menšina. Někteří z nich přešli rovnou do zasloužilého důchodu (např. Carles Alfred Gasoliva Bohm), jiní se rozhodli pokračovat buď v akademické dráze (např. Bernat Joan i Marí – profesor lingvistiky) či v soukromém sektoru (např. Ignasi Guardans Cambó – ředitel španělské kinematografie, Josu Jon Imaz Sanchez – výkonný ředitel společnosti Petronar v USA, či Juan Antonio Gangoiti Laguno – ředitel Bilbao Air). Vyšší věková hranice i následný návrat na domácí scénu a výběr další profesní dráhy naznačuje, že v mnohých případech byli na kandidátní listiny vybráni zástupci, které toto mělo sloužit jako poděkování za dosavadní činy. Nešlo o přední politiky, proto lze hovořit o poděkování za podporu a sympatie straně.

Shrňeme-li a generalizujeme-li tyto výsledky, je možné charakterizovat španělského regionálního zástupce jako muže středního věku, který má dlouhodobější zkušenosti z regionální politiky a pro kterého je přední místo na kandidátce poděkováním za jeho služby straně. Je třeba studovat vnější schránku čili sociální charakter a dispozice pro práci v EP, ale také pracovní stránku europoslanců. Následně bude podrobněji analyzováno chování poslanců v posledním legislativním období.

7.2.3 Současní zástupci španělských regionálních stran v EP

V následující části práce bude analyzováno poslední období (tedy 7. legislativní období) a legislativní práce a chování 3 současných španělských zástupců regionálních stran: Izaskum Bilbao Barandica (PNV), Ramon Tremosa i Balcells (CDC) a Oriol Junquera Vies (ERC). Toto období bylo vybráno hned z několika důvodů. Zaprvé, jde o období, kdy vzešla v planost Lisabonská smlouva, která opět posílila EP vůči dalším unijním institucím, tedy i důležitost samotných poslanců. S tím je i spojen druhý bod; na národní úrovni dochází (jak již bylo analyzováno dříve) k volebnímu úpadku španělských regionálních stran. Zadruhé, bude tedy analyzováno, zda-li jsou regionální poslanci schopni kompenzovat své neúspěchy aspoň na evropské úrovni. Zatřetí, bude kladen důraz na studii jejich aktivity ve spojitosti s regionální politikou a cílů, které si stanovili ve volebních programech při volbách do EP roku 2009. Zároveň je třeba ještě zmínit, že se v současné době nacházíme v polovině legislativního období, tudíž jde o velmi aktuální studii.

7.2.3.1 Hlasování

Na základě hodnot poskytnutých portálem „VoteWatch.eu European Parliament¹³¹“ a informací na stránkách Evropského parlamentu je možné studovat nakolik dochází k ustavení kompaktního evropského stranického systému či zda-li poslanci stále volí dle požadavků národních delegací. Portál „VoteWatch“ poskytuje detailní informace o hlasování všech poslanců ve srovnání s přáním politických skupin či většiny vlastní země a také přináší informace o jejich legislativní aktivitě.

Co se týče loajality s vlastní skupinou těchto 3 zástupců španělských regionálních stran, lze hovořit o velmi vysokém procentu souhlasu s politickou skupinou. Ve srovnání s zbylými zástupci EP však Izaskum Bilbao dosahuje relativně malé podpory (ALDE, 93, 14 %), Ramon Tremosa se umísťuje zhruba na průměru (ALDE, 95,87 %) a Oriol Junqueras se řadí mezi nadprůměr (Zelení/EFA, 97,3 %). Za zmínku též stojí, že skupina Zelení/EFA je v tomto legislativním období nejvíce kohezní stranou (96 %), drobné rozdíly jejich členů oproti skupinového proudu se objevují jen minimálně v otázkách soudnictví, vnitřní regulaci EP a zemědělství. Liberálové se při srovnání vnitřní koheze zařazují za EPP a PES (obě 93 %) na čtvrté místo, nicméně jejich výsledkem je také velmi vysoký (90 %). Rozdílné názory sdílí její členové v oblasti zemědělství, kultury, životního prostředí, vnitřní regulaci EP či soudnictví.

Dalším měřítkem legislativního chování je analýza vztahu k hlasování k národní většině¹³². Zatímco průměrný výsledek pro zástupce PSOE je velmi vysoký (97 %), pro zástupce PP jako opozice naopak velmi nízký (75 %). Regionální zástupci se nachází někde mezi oběma prahy a spíše inklinují k opozici.

7.2.3.2 Legislativní činnost v Evropském parlamentu

Legislativní činnost je jedna z hlavních funkcí EP a tato *agenda-setting* se odehrává především na úrovni parlamentních výborů. Jak již bylo zmíněno největší podíl na finální verzi legislativního aktu mají zpravodajové, kteří jsou vybíráni na základě odbornosti a politické příslušnosti. Hausemer [2006] specifikuje, že malé skupiny jsou v tomto procesu zvýhodňovány, neboť oproti *mainstreamovým* skupinám

¹³¹ Stránka *Vote.Watch.eu European Parliament* je společný projekt odborníků Simona Hixe, Sary Hagemann, Abdula Nouryho a Dory Frantescu s cílem větší transparentnosti hlasování jednotlivých představitelů Evropského Parlamentu.

¹³² Jak často hlasuje europoslanec s většinou poslanců ze stejné země.

jsou specializované na určité otázky (jako např. zelení) a jsou bráni za odborníky v dané problematice. Vedle vypracovávání reportů k daným legislativním i nelegislativním aktům disponuje europoslanec dalšími významnými nástroji, kterými může ovlivnit finální podobu těchto aktů, popřípadě upozornit na určité téma. Těmito nástroji jsou politické projevy na plenárních zasedání, připomínky k reportům či parlamentní otázky¹³³ a tím také mohou upozornit či bránit témata pro ně zajímavé. Právě tyto mechanismy budou studovány u současných zástupců španělských regionálních stran: jejich frekvence, témata, která se v nich objevují (a to nejen ve vztahu k členství v daných výborech, ale také ve vztahu k regionálnímu volebnímu programu).

Izaskum Bilbao Barandika

Jako jediná je povoláním právníčka, čímž by podle Hausemera [2006] měla zvýhodněna při výběru zpravodajů. Zasedá ve Výboru pro dopravu a cestovní ruch, je součástí Delegace v Parlamentním shromáždění EU-Latinská Amerika a náhradnicí ve Výboru pro rybolov a Výboru pro práva žen a rovnost pohlaví. Především problematika rybolovu, dopravy a sociálních otázek jsou oblasti, ve kterých se nejvíce realizuje.

Je autorkou jedné zprávy věnující se problematice rybolovu ve spojení s baskickým regionem: Zpráva o návrhu nařízení EP a Rady na ustavení dlouhodobého plánu pro skladování sardelí v Biskajském zálivu. Při studii její legislativní aktivity bylo analyzováno 11 připomínek k parlamentním aktům, 85 projevů a 143 parlamentních otázek¹³⁴. Co se týče projevů převažuje zemědělská a rybářská politika (např. *Green paper o reformě společné rybářské politiky*, *Integrovaná námořnická politika*), dále z oblasti dopravy (např. *Práva cestujících v autobusové dopravě*), ale některé ze svých projevů věnovali i všeobecným tématům jako sociální otázka s důrazem na generovou problematiku či aktuální témata ze společné zahraniční a bezpečnostní politiky.

Naproti tomu v případě připomínek k reportům již zcela dominuje tematika rybářství a společné zemědělské politiky a tím jsou upozadována zbylá témata. V parlamentních otázkách, které často navazují na projevy či připomínky, ale se

¹³³ Jsou to otázky, které evropští poslanci kladou Komisi nebo Radě. Po nich může nebo nemusí následovat rozprava.

¹³⁴ Všechna tato data jsou dostupná jak na webové stránce této europoslankyně na stránkách Evropského parlamentu *Vaši poslanci: Izaskun BILBAO BARANDICA* [online]. [cit. 2011-04-29]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/members/public/geoSearch/view.do;jsessionid=EDA444D31B52B8B311223913DB1837A3.node2?language=CS&id=96922>>.

objevují i nová, především regionální, témata, které lze rozdělit do 2 kategorií: otázky k aktuálnímu vývoji v Baskicku (*Inkorporace baskické politiky do Schengenského protokolu, Incident na zápase Athletic Bilbao a Austria Vídeň*), ale také celkově regionální politika ve Španělsku (*Případ Haider, Škrty španělské vlády v leteckých příspěvcích pro Kanárské a Baleárské ostrovy, Ceutu a Melillu*). Specifikem zůstává, že mnohé otázky týkající se regionální problematiky podala společně se svým kolegou Ramonem Tremosou. Z volebního programu PNV prosazuje témata, ve kterých je specializována a zastoupena ve výborech jako doprava a zemědělství (především reforma rybářské politiky). Navíc zřetelných bodem se jeví i prosazování baskických témat na unijní úrovni, i když není členem regionálního výboru.

Ramon Tremosa i Balcells

Původním povoláním je ekonom a vysokoškolský profesor, dnes své vědomosti využívá jako člen Hospodářského a měnového výboru a Delegace pro vztahy s Čínskou lidovou republikou, zároveň je náhradníkem Výboru pro dopravu a cestovní ruch, Zvláštního výboru pro finanční, hospodářskou a sociální krizi. Také jeho jediná zpráva se týká ekonomické problematiky: Zpráva návrhu pro Radu o pověření Evropské centrální banky specifickými úkoly týkající se fungování Evropského systémového rizikového výboru.

V jeho 24 projevech a 49 připomínkách dominují ekonomická témata¹³⁵ (např. *Balíček finanční kontroly pro členské státy*). Naproti tomu 274 parlamentních otázek nevykazuje takovou různorodost jako v případě Izaskum Bilbao, ale zcela zde dominuje španělská a regionální (více jako 80 %), přesněji katalánská, problematika. Tato témata lze rozdělit do 3 kategorií: a) regionální zájmy, přesněji zájmy španělských regionů (jako např. *Opatření pro usnadnění teritoriální koheze Kanárských ostrovů, Vedení a financování španělských přístavů*), b) zájmy Katalánska (*Jazyková práva katalánských obyvatel, Směr nové dálnice Tarragona – Montblank, Budoucí rozvoj barcelonského přístavu*) a c) kritika španělské vlády. Na evropskou scénu se tak dostávají přesné

¹³⁵ ¹³⁵ Všechna tato data jsou dostupná jak na webové stránce tohoto europoslance na stránkách Evropského parlamentu *Vaši poslanci: Ramon TREMOSA i BALCELLS* [online]. [cit. 2011-04-29]. Dostupné z:

<<http://www.europarl.europa.eu/members/public/geoSearch/view.do?language=CS&partNumber=1&country=ES&id=97203>>.

příklady z katalánského volebního programu: důraz je kladen například na vzdělání a rozvoj Katalánska. Tremosa je tak příkladem regionálního poslance, který reprezentuje témata své regionální jednotky. Specifickým jsou pak otázky, které pronesl ve spojitosti se španělskou vládou: *Taxy veřejné společnosti AENA, Zamítnutí španělského ministerstva singapurských aerolinek operovat na barcelonském letišti Prat, Katalánsko: výrok španělského Nejvyššího soudu* či *Chybná transpozice nařízení 2006/123/EC španělskou vládou*.

Z jeho legislativní aktivity je zřejmá kritika kroků španělské vlády a snaha o přenos regionální konfliktů s centrální vládou na unijní úroveň. Vystupuje tak na povrch nový fenomén řešení národních otázek na evropské půdě. Také on ve většině případů spolupracuje se zbylými španělskými regionálními zástupci.

Oriol Junqueras i Vies

Původním povoláním je to historik a vysokoškolský profesor. Na rozdíl od svých dvou předchozích kolegů, není tak legislativně aktivní. To je dáno na jedné straně jeho profesní specializací a jeho zařazením do výborů. Je členem Petičního výboru a Delegace pro vztahy se zeměmi Mercosuru a náhradníkem ve Výboru pro průmysl, výzkum a energetiku a Výboru pro kulturu a vzdělávání. Prozatím mu nebyla dána možnost pro napsání reportu k legislativnímu aktu.

Jeho 13 připomínek se váže především ke 2 tématům, a to vzdělání a moderní techniky obchodování. Daleko zajímavější je jeho 16 projevů při plenárních zasedání a 174 parlamentních otázek¹³⁶: stejně jako v případě jeho katalánského kolegy převažují regionální témata (galicijská: *Námořní doprava v vigsém zálivu, Odchod mladých profesionálů z Galicie*; katalánská: *Katalánsko: Výrok Nejvyššího soudu, Uznání katalánštiny*; valencijská: *Restrikce politické svobody ve Valencii*). Na rozdíl od Tremosy je možné vidět širokou různorodost. To je dáno také tím, že ctí koalici a prezentuje i témata stran, které s ERC formovaly koalici při volbách roku 2009. Ale objevují se i všeobecná regionální témata: *Svoboda vybrání jazyka pro všechny evropské občany, Europeana: Potřeba jazykových verzí v ko-oficiálních jazycích členských států*.

¹³⁶ Všechna tato data jsou dostupná jak na webové stránce tohoto europoslance na stránkách Evropského parlamentu *Vaši poslanci: Oriol JUNQUERAS i VIES* [online]. [cit. cit. 2011-04-29]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/members/expert/committees/view.do?language=CS&id=96708>>.

Podíváme-li se blíže na aktivitu současných zástupců španělských regionálních zástupců v kontextu zbylých španělských představitelů, přesněji 23 zástupců PP a 21 představitelů PSOE¹³⁷, lze vysledovat několik jevů. Tato analýza je založena na komparaci dat Evropského parlamentu¹³⁸. Zaprvé, počet zastoupení v jednotlivých výborech se v průměru u španělských zástupců pohybuje v poměru 3 – 4 výbory na jednoho reprezentanta. Regionální zástupci tak netvoří žádnou výjimku a jsou si rovni se zástupci i celošpanělských politických stran. Nicméně rozdíly je možné nalézt u orientace daných skupin. Zatímco zástupci regionálních stran jsou prezentováni ve výborech zabývajících se kulturní, dopravní, turistickou, genderovou či rybářskou problematikou, zástupci „státních“ stran působí ve výborech s ekonomickou (Rozpočtový výbor, Hospodářský a měnový výbor, Výbor pro mezinárodní obchod či Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova) či sociální tematikou (Výbor pro zaměstnanost a sociální věci či Výbor pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci). Zadruhé, reprezentanti celošpanělských politických stran jsou zastoupeni vždy aspoň v jednom z výborů zabývajících se aktuální ekonomickými, nebo sociální otázkami Evropské unie, tedy oblastmi pro voliče velmi atraktivní a velmi relevantními z pohledu budoucího vývoje. Stejně tak parlamentní otázky zástupců PP a PSOE jsou úzce spojeny s těmito tématy v celošpanělském kontextu a obhajobou španělských ekonomických a sociálních zájmů. Naproti tomu, zástupci regionálních stran, zatřetí, vystupují v pozici obrany pouze regionálních zájmů svých regionů, často v opozici k činům centrální vlády. Vzhledem k početní převaze zástupců PP a PSOE jsou to právě regionální strany, které hledají podporu při prosazení zájmů svých specifických regionů. Nejčastěji své návrhy spojují také se zástupci celostátních stran pocházejících z daného regionu.

¹³⁷ Do počtu 50 poslanců zbývá ještě 1 zástupce Francisco Sosa (Unie, pokrok a demokracie) a 1 zástupce Willy Meyer z IU.

¹³⁸ Data ke komparaci jsou dostupná také na: *Vote.Watch.eu European Parliament – Spain: Members of the EP* [online]. [cit.2011-04-29]. Dostupné z: <http://www.votewatch.eu/cx_countries.php?euro_tara_id=8>. a *Vaši poslanci: Seznam poslanců* [online]. [cit. 2011-04-29]. Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/members/public/geoSearch/search.do?country=ES&language=CS>>.

7.2.4 Význam europoslanců regionálních stran pro pozici regionálních stran na španělské úrovni

Jak bylo právě zmíněno, význam regionálních stran na evropské úrovni je silně determinován jejich nízkým počtem, nicméně na druhou stranu ve svých cílech jasně artikulují zájmy ve prospěch svých regionů. Otázkou tedy zůstává, jak se jejich pozice v rámci Evropského parlamentu projevuje do národních struktur. Zaprvé, je třeba připomenout nové možnosti, které evropské struktury nabízí regionálním uskupením. Ta už nejsou limitována jen státním prostředím, ale mohou vnitřní pnutí (myšleno názorové rozdíly mezi regionálními stranami a centrálním rozhodovacím aparátem) přenášet na nadnárodní úroveň, kde se jim otvírá prostor na upozornění na daný konflikt a pro nalezení podpory širší vrstev. Jako příklad lze užít více než aktuální „*caso Bildu*“. *Bildu* představuje nové baskické politické uskupení, které vzniklo před květnovými volbami do autonomních společenství spojením sympatizantů politické strany EA s příznivci teroristické skupiny ETA¹³⁹. Právě to byl hlavní důvod, proč Nejvyšší soud zamítl jejich kandidátní listinu¹⁴⁰. Toto rozhodnutí vyvolalo mnoho negativních reakcí ne jenom mezi více jak 500 000 stoupenci této nové strany, ale také mezi samotnými baskickými regionálními stranami. Iñigo Urkullu, předseda PNV, odmítl rozhodnutí Nejvyššího soudu a konstatoval, „že jeho strana bude bránit v politickém, institucionálním i soudním prostředí zrušení tohoto rozhodnutí, včetně prostředí Evropské unie¹⁴¹.“

Zadruhé, regionální strany díky úzké spolupráci s jinými evropskými regionálními stranami mohou mimo jiné sdílet poznatky v řešení situací vycházejících z jejich specifického postavení uvnitř členských států a aplikovat je na státní i regionální úrovni. Tímto procesem sociálního učení sice nikterak neposilují svůj význam uvnitř státních struktur, ale stejně jako v prvním případě nacházejí řešení v dříve obtížně řešitelných situacích skrze artikulaci problematiky a diskuzi mezi europoslanci regionálních stran. Evropská unie jim tak otvírá prostor nejen pro řešení národního napětí, ale také snadnější přístup k porozumění a přenosu evropských regionálních modelů do národní regionální agendy.

¹³⁹ *ETA despreciaba a EA antes de absorberla para formar Bildu juntos – ABS.es* [online]. [cit. 2011-05-10]. Dostupné z: <<http://www.abc.es/20110412/espana/abcp-despreciaba-antes-absorberla-para-20110412.html>>.

¹⁴⁰ *El Tribunal Supremo deja Bildu fuera de las elecciones* [online]. [cit. 2011-05-10]. Dostupné z: <<http://www.lavanguardia.com/politica/20110502/54148568664/el-tribunal-supremo-deja-a-bildu-fuera-de-las-elecciones.html>>.

¹⁴¹ *El PNV suspende cualquier colaboracion con el Gobierno por la decisión del Supremo sobre Bildu* [online]. [cit. 2011-05-10]. Dostupné z: <<http://www.vozbcn.com/2011/05/02/70106/pnv-suspende-colaboracion-gobierno/>>.

Zároveň je v této souvislosti třeba připomenout ještě jeden fenomén. Co se týče národních stranických struktur je možné vysledovat užší spolupráci na unijní úrovni regionálních stran se státními (PP a PSOE) iniciovanou právě regionálními uskupeními. Tato spolupráce se odehrává v otázkách charakteru, který poukazuje na specifické vlastnosti daného regionu, v tzv. *hechos diferenciales*. Mezi tuto problematiku lze zařadit otázky spojené s propagací jazyka, historických a kulturních tradic daného regionu. Jako příklad je možné použít příklad katalánského jazykové modelu, který jasně definuje katalánštinu jako oficiální jazyk v katalánském vzdělávacím systému¹⁴². Byly to právě regionální strany, které hledaly podporu u celostátních politických stran pro prosazení svých cílů na unijní úrovni, čehož nakonec s podporou PSOE dosáhly. Význam regionálních stran na národní úrovni je nicméně stále silně determinován vlastní španělským politickým systémem a ani podíl na rozhodovacím procesu uvnitř Evropského parlamentu tuto situaci nikterak razantně nemění. Na druhou stranu však struktura Evropské unie otvírá regionům nové možnosti při řešení napětí a konfliktů na národní úrovni.

¹⁴² *Estrasburgo apoya un texto del PSOE contra la libertad lingüística en la escuela – Libertad Dig* [online]. [cit. 2011-05-10]. Dostupné z: <<http://www.libertaddigital.com/sociedad/strasburgo-apoya-un-texto-del-psoe-contra-la-libertad-linguistica-en-la-escuela-1276354447/>>.

Závěr

Problematika regionalismu a posilování regionů coby nových politických jednotek uvnitř národních států v západní Evropě zvedá zájem odborníků již od konce 80. let, kdy se tento fenomén stal markantním na pozadí proměn struktur národních států. Tomuto dění byl věnován dostatečný prostor především při jeho deskripci a důsledcích v rámci národních států, o to méně se tomuto fenoménu věnovali odborníci na nadnárodní úrovni, respektive v evropském kontextu na úrovni Evropské unie. Právě tato práce přináší hlubší analýzu věnující se nejen formování evropského regionálního stranického prostoru, ale také aktivitě samotných zástupců regionálních stran na unijní úrovni. Jsou to právě regionální politické strany, které určují na národní i evropské úrovni mobilizaci svých substátních jednotek směrem ke vyšší agregaci a artikulaci zájmů a utužení jejich významu. Při analýze bylo užito kvalitativní analýzy, kdy jsem se zpracováním různých dat snažila dosáhnout co nejvíce přesného a kompletní obrazu dané situace ve všech možných dimenzích.

Jak již bylo zmíněno, problematika regionálních stran na úrovni Evropské unie je prozatím nepříliš probádanou oblastí, přičemž současná struktura Evropská unie nabízí možnosti k posílení regionálních stran více než kdykoliv předtím. Na jedné straně je to model víceúrovňového vládnutí, kterým jsou regiony přímo vtaženy do rozhodovacího procesu a mohou se podílet se na budoucí proměně Evropské unie. Na straně druhé je to i vnitřní posilování regionální agendy, a to nejen po finanční stránce, ale také legislativně. Jednotlivé jevy byly analyzovány na případu španělských regionálních stran tří historických regionů: Katalánska, Baskicka a Galicie. Tyto regiony v sobě spojují hned několik specifíků. Zaprvé, na rozdíl od jiných evropských regionů je jejich vznik datován do období konce 19. století, tedy do období ustavování evropských národních států. Zadruhé, obyvatelstvo těchto regionů se definuje jako národ, kterému byla odepřena možnost ustanovení vlastního státu. Zároveň je třeba připomenout, že demokratizačním procesem se těmto regionům dostalo zadostiučinění v podobě specifického statusu oproti jiným autonomním společenstvím a že jejich role v rámci španělského institucionálního rámce je stále pozvolna posilována. Bylo tedy zajímavé sledovat, jestli tento jev je dán i možností účastnit se rozhodovacího procesu v rámci Evropské unie.

Z Evropského parlamentu se postupem času vykristalizovala instituce, která je neodmyslitelnou součástí hierarchie Evropské unie se silnými pravomocemi, především

v legislativní a kontrolní oblasti. Její efektivita je přímo závislá na jednotlivých zástupcích, proto i v případě regionálních stran je velmi důležitý charakter a aktivita jejich reprezentantů. Podoba Evropské unie vedle toho umožňuje španělským regionálním formacím se opírat o podporu dalších evropských regionálních uskupení a tím posilovat i svoji akceschopnost. Jejich spolupráce se odehrává především v rámci evropských politických stran a parlamentních skupin Evropského parlamentu. V současné době reprezentuje regionální ideje evropská strana *Evropská svobodná aliance*, která koordinuje své členy na evropské úrovni, ale zároveň s nimi úzce spolupracuje na regionálních úrovních, například v podobě volebních programů pro evropské volby. Na úrovni Evropského parlamentu jsou zástupci regionálních stran sjednoceni ze zástupci evropských stran Zelených a v současné době tato skupina reprezentuje nejvíce kohezní prvek Evropského parlamentu. Na druhou stranu je třeba připustit, že tato evropská strana sdružující regionální politická uskupení a stejně tak i její skupina v Evropském parlamentu čelí kvantitativním (představují jen malou skupinu ve srovnání křesťanskými demokraty, socialisty či liberály) a stejně tak kvalitativním (ne všechny regionální strany jsou její součástí a větší regionální uskupení jsou součástí jiných stran a skupin) překážkám. I přes tyto nedostatky se reprezentanti španělských regionálních stran zaměřují, bez rozdílu na politickou rodinu, na dvě témata, a to utužení pozice regionů v institucionální struktuře Evropské unie a posílení jejich ekonomického, sociálního i kulturního rozvoje (v případě reprezentantů španělských regionálních stran s důrazem na cíle, které byly definovány ve volebních programech).

I přes snahu regionálních stran zviditelnit svoje požadavky v evropském kontextu, je zřejmé, že v případě Španělského království tomuto, a stejně tak i národnímu, prostoru stále dominují celošpanělské národní strany Španělská socialistická dělnická strana (PSOE) a Lidová strana (PP). Toto výlučné postavení si zachovávají především v oblasti ekonomických a sociálních témat a právě naopak jsou to regionální strany, které u nich hledají podporu na půdě Evropského parlamentu v případě prosazení pro ně zajímavých témat tzv. "*hechos diferenciales*"¹⁴³. Na druhou stranu v případě rozdílných názorů na španělské státní úrovni se regionální strany nebojí přenést tento konflikt také na evropskou půdu. Ta pro ně představuje novou možnost řešení vnitřních otázek státu, nebo při nejmenší na ně aspoň upozorní.

¹⁴³ Jde o specifické vlastnosti, kterými disponují především historické regiony Katalánsko, Baskicko a Galicie vzhledem k ostatním autonomním společenstvím a které tím vytváří odlišnou politickou osobitost specifickou také v rámci Evropské unie. Lid se identifikuje s politickou, kulturní i historickou zvláštností svého regionu založenou na kulturních i institucionálních odlišnostech a vykazuje vůli ji zachovat.

Vzhledem k malému počtu zástupců a sympatizantů nakloněných regionální myšlence je třeba konstatovat, že vliv regionálních zástupců na evropské vládnutí je velmi slabý, stejně tak účast zástupců španělských regionálních stran v Evropském Parlamentu prozatím nikterak výrazně neposiluje význam na domácí scéně. Je tedy třeba podtrhnout, že regionální účast není synonymem pro regionální vliv. Na druhou stranu lze vysledovat postupný posun role samotných europoslanců ve vnitřních strukturách politických stran. Dochází k institucionálnímu zakotvení jejich role i ve vnitřní organizaci politických stran, stávají se součástí interní hierarchie i stranického rozhodovacího procesu. Podrobná analýza role španělských regionálních stran se zaměřuje na současnou situaci a bude zajímavé ji sledovat i s odstupem času, v kontextu dalšího institucionálního vývoje, ale také v komparaci s dalšími významným evropskými regionální stranami například federálních národních států jako Velká Británie, Německo či Belgie.

Summary

The aim of this study is to analyse the position of the regional political parties on the European level and their possibility to take part on the decision-making procedures in the European Union through the European Parliament focusing on whether this strengthens their role and importance on the national level. The Kingdom of Spain has been chosen as the case study for several reasons. Firstly, their historical regions (Catalonia, Basque Country, Galicia) establishment is dated back in the 90s of the 19th century, in the same époque when the Europe national states were established. Nevertheless they have never reached the status of proper states and actually they are requesting to be recognized as the nation with all its requirements

Furthemore, the process of regionalisation is characteritic for the last 30 years and this modern phenomena is observable also in Spain. The historical regions gained the institutional recognition and their statuses are still depeen to more autonomy. At the same, the actual structure of the European Union opens them the space where they could realize themselves: it is a model of multilevel governance by which the regions are allowed to participate in the legislative procedure and on the other hand it is the internal strengthening of the regional agenda (legislatevely and financially) in the European politics.

Especially, the strenghtening of the European Parliament offers them also the opportunity to cooperate with other European regional parties as well as to deepen their operationality. This cooperation takes place mainly in the framework of the political parties on the European level and the success is based on the individual activity of each Member of the European Parliament. As we have seen, the europarties still represent the weakest pole of the European party system and national parties play the role of the most powerful element of this system. However, on the other hand the weight of the eurogroups is increasing compared to the past. They represent the area of the cooperation and unification for the parties with the same aim and same values on the European level. The political group *European Free Aliance/Greens*, representing strongly the regional ideas and decentralization phenomena, is currently the most cohesive group in the European Parliament, but as any other eurogroup it faces two types of disadvantages: qualitative and quantitative. Despite of these limitations, the actual representatives of Spanish regional parties develop a really high legislative

activity, especially in two topics: the ever stronger region-based positions in the legislative procedure and the support for the economic growth of the Spanish regions.

Nevertheless, regarding to the low number of the regional parties' representative, it is necessary to state that their operationality is also limited. At the same time, the role of the Spanish regional parties on the national level is strongly determined by the electoral system and the results of this study prove that their possibility to participate on the decision-making procedure inside the European Union does not change this frame either. On the other hand, we can conclude that the participation on the European level helps to deepen the role of the MEPs internally, in the party internal organization and hierarchy.

Seznam literatury a zdrojů

A) Monografické publikace

- BALCELLS, Albert. *Breve historia del nacionalismo catalán*. Madrid: Alianza Editorial, 2004. ISBN: 978-84-206-5643-4.
- BALCELLS, Albert. *Catalan nationalism: past and present*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1995. ISBN: 978-0-312-12611-7.
- BARRY, Jones – KEATING, Michael.(ed.) *The European Union and the Regions*. Oxford: Oxford University Press, 2001. ISBN 0-19-827999-X.
- BERAMENDI, Justo. *El nacionalismo gallego*. Madrid: Arco, 1997. ISBN 84-7635-272-7.
- BULMER, Simon – LEQUESNE, Christian. *The Member States of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2005. ISBN: 0-19-925281-5.
- CABADA, Ladislav – KUBÁT, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. Plzeň: Čeněk, 2007. ISBN: 978-80-7380-076-5.
- CLOSA, Carlos. *La europeización del sisteman político español*. Madrid: Istmo, 2001. ISBN: 84-7090-420-5.
- COLOMER, Josep María. *La transición a la democracia: el modelo español*. Barcelona: Anagrama, 1998. ISBN: 84-3390-561-9.
- COSTA, Olivier. *Le parlement européen, assemblée délibérante*. Bruxelles: 2005, Editions de l'Université de Bruxelles. ISBN: 2-8004-1250-X.
- COUFALOVÁ, Kateřina. *Komparace francouzských a španělských regionálních politických stran s autonomistickými a separatistickými tendencemi, zejména s ohledem na období 1997 – 2007*. Praha: Karlova Univerzita, Fakulta sociálních věd, 2008, 81 stran. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Lada Šušlíková, PhD.
- DE LA GRANJA, José Luis – BERAMENDI, Justo – ANGUERA, Pere. *La Espana de los nacionalismos y las autonomías*. Madrid: Sintesis, 2001. ISBN: 978-8-477-38918-7.
- DE LA GRANJA, José Luis. *El nacionalismo vasco: Un siglo de historia*. Madrid: Tecnos, 1995. ISBN: 84-3093-848-6.

- DELWIT, Pascal (eds). *Les partis régionalistes en Europe. Des acteurs en développement?* Bruxelles: Éditions de l'Université de Bruxelles, 2005. ISBN: 28-0041-351-4.
- DELWIT, Pascal. *Les fédérations européennes de partis, Organisation et influence.* Bruxelles: Editions de Université de Bruxelles, 2001. ISBN: 2-8004-1266-6.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologický výzkum.* Praha: Karolinum, 2002. ISBN: 978-80-246-0139-7.
- DOČKAL, Vít – KANIOK, Petr – ZÁVĚŠICKÝ, Jan. *Evropský parlament.* Brno: 2007, Masarykova univerzita. ISBN: 978-80-210-4329-9.
- DRULÁK, Petr (a kol.). *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích.* Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-385-7.
- DUVERGER, Maurice. *Les partis politiques.* Paris: Points, 1976. ISBN: 2-02-018377-3.
- FIALA, Petr – MAREŠ, Miroslav. *Evropské politické strany.* Brno: MUB, 2001. ISBN: 80-210-2741-X.
- FIALA, Petr – MAREŠ, Miroslav – SOKOL, Petr. *Eurostrany: Politické strany na evropské úrovni.* Brno: Barrister and Principal, 2007. ISBN: 978-80-870-29-05-3.
- FIALA, Petr – STRMISKA, Maxmilián. *Teorie politických stran.* Brno: Barrister & Principal, 1998. ISBN: 80-85947-31-5.
- FIALA, Petr. a PITROVA, Markéta. *Evropská unie.* Brno: CDK, 2010. ISBN: 978-80-7325-223-6.
- GELLNER, Arnošt. *Národy a nacionalismus.* Praha: Hříbal, 1993. ISBN: 80-901381-1-X.
- HANLEY, David. *Beyond the Nation State, Parties in the Era of European Integration.* London: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN: 978-02-305-9356-5.
- HASTING, Adrian. *The Constructon of Nationhood: Ethnicity, Religion and Nationalism.* Cambridge: Cambridge Press, 2001. ISBN: 0-521-62544-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace.* Praha: Portál, 2005. ISBN: 80-7367-040-2.
- HIX, Simon – LORD, Christopher. *Political Parties in the European Union.* London: Palgrave Macmillan 1997. ISBN: 0-312-17292-3.
- HIX, Simon. *The Political Systém of the European Union.* London: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN: 978-0-333-96182-7.

- HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: SLON, 2009. ISBN: 978-80-7419-010-0.
- JOLLY, Seith Kincaid. *A Europe of Regions?: Regional Integration, Sub-national Mobilization and the Optima Size of State*. Ph.D. Dissertation, Duke University, 2006.
- JUDGE, David – EARNSHAW, David. *The European Parliament*. London: Palgrave Macmillan, 2008. ISBN: 978- 0-230-00142-8.
- KATZ, Richard – WESSELS, Bernhard. *The European Parliament, National Parliaments and European Integration*. 1999, ISBN: 978-0-19-829660-7.
- KEATING, Michael. *Regions and Regionalism in Europe*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2004. ISBN: 1-84376-127-0.
- KRATOCHVÍL, Petr. *Teorie evropské integrace*. Praha: Portál, 2008. ISBN: 978-80-7367-467-0.
- KUNC, Jiří. *Stranické systémy v rekonstrukci: Belgie, Itálie, Španělsko, Česká republika*. Praha: Slon, 2000. ISBN: 80-85850-79-6.
- LEQUESNE, Christian – ROVNÁ, Lenka. *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu*. Praha: 2005, Cefres. ISBN: 80-86311-16-3.
- LINDBERG, Bjorn – RASMUSSEN, Anne – WARNTJEN, Andreas. *The Role of Political Parties in the European Union*. London: 2010, Routledge. ISBN: 978-0-415-49928-6.
- MORENO, Antonio – FERNANDÉZ, Luis. *La Federalización de España: Poder político y territorio*. Madrid : Siglo XXI, 2008. ISBN: 978-84-323-1293-9.
- MORENO, Antonio. *España y el proceso de la construcción europea*. Barcelona: Ariel, 1998. ISBN: 84-344-2810-5.
- MUNOZ MORALES, Manuel – GUERENA, Jean-Louis. *Los nacionalismos en España contemporánea : Ideologías, movimientos y símbolos*. Málaga.: Centro de Ediciones de la Diputación de Málaga, 2006. ISBN: 84-7785-748-2.
- NEWTON, Michael T. *The institutions of modern Spain: A political and Economic Guide*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. ISBN: 978-0521575089
- NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stra: Úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: SLON, 1997. ISBN: 80-85850-22-2.
- PEROTTINO, Michel. *Francouzský politický systém*. Praha: SLON, 2005. ISBN: 80-86429-48-2.

- PETERSON, John – SHACKLETON, Michael. *The Institutions of the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-870052-0.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Komparativní politické systémy I*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-7079-473-9.
- ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Komparativní politické systémy II*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2007. ISBN 80-245-0757-9.
- SILVERMAN, David. *Ako robíť kvalitatívny výskum: Praktická príručka*. Bratislava: Ikar, 2005. ISBN: 80-551-0904-4.
- SOKOL, Petr. *Volby do Evropského parlamentu 1979 – 2009*. Praha: 2009, Cevro. ISBN: 978-80-86396-45-3.
- STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy*. Brno: CDK, 1998. ISBN: 80-85959-32-1.
- STRMISKA, Maxmilián. *Katalánské politické strany: Katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1977-2002*. Brno: AP, 2003. ISBN: 80-902652-2-7.
- STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně politický pluralismus: Pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav*. Brno: AP, 2005a. ISBN: 80-902652-5-1.
- STRMISKA, Maxmilián (eds). *Politické strany moderní Evropy: Analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005b. ISBN: 80-7367-038-0.
- UBIERTO, Antonio. *Dějiny Španělska*. Praha: Lidové noviny, 1995. ISBN: 978-80-7106-836-5.

B) ČÁSTI A STATI V MONOGRAFIÍCH

- BRUNAZZO, Marco. Regional Europe. In: CINI, Michelle. *European Union Politics*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 291 – 305. ISBN: 978-0-19-9281-95-4.
- ČEPOVÁ, Alena. Decentralizace národních států v západní Evropě (Velká Británie, Španělsko, Francie, Itálie). In: FIALA, Vlastimil – ŘÍCHOVÁ, Blanka (eds.).

- Úloha politických aktérů v procesu decentralizace.* Olomouc - Praha: Moneta – FM, 2002, s. 36 – 107. ISBN: 80-900965-8-1.
- KEATING, Michael. Europeanism and Regionalism. In: KEATING, Michael – Barry, Jones. *The European Union and the Regions.* Oxford: Clarendon Press, 1995, s. 1 – 22. ISBN: 978-0-19-827999.
- LETAMENDÍA, Francisco. Los mapas europeos del poder regional y los movimientos nacionales. In: LETAMENDÍA, Francisco. *Nacionalidades y Regiones en la Unión Europea.* Madrid: Editorial Fundamentos, 1999, s. 183 – 250. ISBN 84-245-0803-3.
- LOUGHLIN, John. La autonomía en Europa Occidental: un estudio comparado. In: LETAMENDÍA, Francisco. *Nacionalidades y Regiones en la Unión Europea.* Madrid: Editorial Fundamentos, 1999, s. 108 – 159. ISBN 84-245-0803-3.
- MORATA, Francesc. Crisis del Estado y gobernación cooperativa territorial. In: LETAMENDÍA, Francisco. *Nacionalidades y Regiones en la Unión Europea.* Madrid: Editorial Fundamentos, 1999, s. 93 – 107. ISBN 84-245-0803-3.
- OUTLÝ, Jan. Volební systém pro volby do Evropského parlamentu: Srovnání původních a nově přistoupivších zemí. In: ŠARADÍN, Pavel. *Evropské volby v postkomunistických zemích.* Olomouc: Periplum, 2004, s. 27 – 46. ISBN: 978-80-86624-32-7.
- SEILER, Daniel. Partis politiques européens. In: DELOYE, Yves (ed.), *Dictionnaire des élections européennes.* Paris: Economica, 2005, s. 524 – 563. ISBN: 978-2-71-785055-0.
- STEINBRECHTER, Markus – HUBER, Sandra. European Elections' Turnout from 1979 to 2004. In: MAIR, Michela. *Campaigning in Europe – Campaigning for Europe.* Münster: LIT, 2006, s. 15 – 30. ISBN: 3-8258-9322-7.
- STRMISKA, Maxmilián. Nacionalistické strany a stranicko-politický systém v soudobém Španělsku. In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr. *Nacionalistické politické strany v Evropě.* Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 11 – 24. ISBN: 80-210-2247-7.
- ŠARADÍN, Pavel. Evropské volby: Vznik a vývoj teorií voleb druhého řádu. In: ŠARADÍN, Pavel. *Evropské volby v postkomunistických zemích.* Olomouc: Periplum, 2004, s. 9 – 24. ISBN: 978-80-86624-32-7.
- TRAIAN, Urban. Španělsko a EU: Dva rozměry stejného projektu. In: ROVNÁ, Lenka (ed.) – KASÁKOVÁ, Zuzana (ed.) – VÁŠKA, Jan (ed.). *Evropská unie v*

členských státech a členské státy v Evropské unii. Praha: VIP Books, 2007, s. 201 – 226. ISBN 978-80-87134-10-8.

C) ČLÁNKY V SERIÁLOVÁCH PUBLIKACÍCH*

ANTONSICH, Marco. Exploring the correspondence between regional form of governance and regional identity: The case of Western Europe. *European Urban and Regional Studies*. 2010, vol.17, no. 3, s. 261 – 276. ISSN 0969-7764.

BARDI, Luciano. European Political Parties: A (Timidly) Rising Actor in the EU Political System, *The International Spectator*. 2004, vol. 34, no. 2, s. 17 – 30. ISSN: 0393-2729.

BUBEN, Radek Stále rozdělené Španělsko. *Mezinárodní politika*. 2010, vol. 34, no. 2, s. 4 – 8. ISSN: 0543-7962.

DE WINTER, Lieven – GOMEZ-REINO, Margarita. European Integration and Ethnoregionalist Parties. *Party Politics*. 2002, vol. 8, no. 4, s. 483 – 503. ISSN: 1354-0688.

DEAS, Iain – LORD, Alex. From a New Regionalism to an Unusual Regionalism? The Emergence of Non-standard Regional Space and Lessons for the Territorial Reorganisation of the State. *Urban Studies*. 2006, vol. 43, no. 10, s. 1847 – 1877. ISSN 0042-0980.

DESCHOUVER, Kris. Political Parties in Multi-Layered System. *European Urban and Regional Studies*. 2003, vol. 10, no. 3, s. 213 – 226. ISSN: 0969-7764.

ERK, Jan – KONING, Edward. New Structuralism and Institutional Change: Federalism Between Centralization and Decentralization. *Political Comparative Studies*. 2010, vol. 43, no. 3, s. 353 – 378. ISSN 0010-4140.

FARELL David – SCULLY Roger. The European Parliament: one parliament, several modes of political representation on the ground? *Journal of European Public Policy*. 2010, vol. 17, no. 1, s. 36-54. ISSN: 1350 – 1763.

FERRARA, Federico – WEISHAUPT, Timo. Get your Act Together: Party Performance in European Parliament Elections. *European Union Politics*. 2004, n 5, s. 283 – 306. ISSN: 1465-1165.

- HAUSEMER, Pierre. Participation and Political Competition in Committee Report Allocation: Under What Conditions do MEPs Represent Their Constituents? *European Union Politics*. 2006, vol. 7, no. 4, s. 505 – 530. ISSN: : 1465-1165.
- HELLSTROM, Johan. Partisan responses to Europe: the role of ideology for national political parties' positions on European integration. *Journal of European Public Policy*. 2008, vol. 15, no. 2, s.189-207. ISSN: 1350 – 1763.
- HIX, Simon – KREPPEL, Amie – NOURY, Abdul. The Party System in the European Parliament: Collusive or Competitive? *Journal of Common Market Studies*. 2003, vol. 41, no. 2, s. 309 – 331. ISSN: 0021-9886.
- HIX, Simon. A Supranational Party System and EU Legitimacy. *The International Spectator*. 2002, vol. 37, no. 4, s. 49 – 59. ISSN: 0393-2729.
- HOYLAND, Bjorn. Procedural and party effects in European Parliament roll-call votes. *European Union Politics*. 2010, vol. 11, no. 4, s. 597 – 613. ISSN: 1465-1165.
- HRABÁLEK, Martin. Katalánsko a Baskicko: hrozby španělské územní integrity. *Mezinárodní politika*. 2010, vol. 34, no. 2, s.14 – 15. ISSN: 0543-7962.
- CHOPIN, Thiery – MACEK, Lukas. Apres Lisbonne, le défi de la politisation de l'Union européenne. *Études du Ceri*. 2010, n 165, 1 – 42. ISSN: 1297-8450.
- JOHANSSON, Karl - RAUNIO, Tapio. Regulating Europarties, Cross Party Coalitions Capitalizing on Incomplete Contracts. *Party Politics*. 2005, vol. 11, no. 5, s. 515 -534. ISSN: 1354-0688.
- JOLLY, Seith. The Europhile Fringe?: Regionalist Party Support for European Integration. *European Union Politics*. 2007, vol. 8, no. 1, s. 109 – 130. ISSN: 1465-1165.
- KEATING, Michael. European Integration and the Nationalities Question. *Politics & Society*. 2004, vol. 32, no 3, s. 367-388. ISSN: 0032-3292.
- KRPEC, Oldřich. Funkce politických stran v politickém a sociálním systému. *Politologické revue*, 2006, roč. 2006, no. 1, s. 172-191. ISSN: 1211-0353.
- LIGHTFOOT, Simon. The Consolidation of Europarties? The “Party Regulation” and the Development of Political Parties in the European Union. *Representation*, 2006, vol.42, no.4, s. 303 – 314. ISSN: 0034-4893.
- LINBERG, Bjorn – RASMUSSEN, Anne – WARNTJEN, Andreas. Party politics as usual? The role of political parties in EU legislative decision-making. *Journal of European Public Policy*. 2008, vol. 15, no 8, s.1107-1126. ISSN: 1350 – 1763.

- MARSH, Michael. Testing the Second-Order Election Model after Four European Elections. *British Journal of Political Science*. 1998, vol. 28, no. 4, s. 591–607. ISSN: 0007-1234.
- MARTIN, Pierre - VIEIRA Matheiu. Existe-t-il un système partisan européen?, Paper, Congrès ASFP, Grenoble, 2009.
- MARTÍNEZ – HERRERA, Enric. From nation-building to building identification with political communities: Consequences of political decentralisation in Spain, the Basque Country, Catalonia and Galicia, 1978 – 2001. *European Journal of Political Research*. 2002, vol. 41, no. 4, s. 421 – 453. ISSN: 0304-4130.
- MCELROY, Gail – BENOIT, Kenneth. Party Groups and Positions in the European Parliament. *Party Politics*. 2007, vol. 13, no.1 , s.5 – 28. ISSN: 1354-0688.
- MENÉNDEZ – ALARCÓN, Antonio. Spain in the European Union: A qualitative study of national identity. *International Journal and Cultural Studies*. 2000, vol.3, no.3, s. 331 – 350. ISSN: 1367-8779.
- MONTERO, José – CORDERO, Guillermo. Elecciones europeas en España: partidos nacionalista y circunscripción única. *ARI*, 2009, no 89, s.1- 10.
- NOURY, Abdul. Ideology, Nationality, Euro-Parliamentarians. *European Union Politics*. 2002, vol. 3, no. 1, s. 33 – 58. ISSN: 1465-1165.
- SCULLY, Roger – FARRELL, David. MEPs and Representatives: Individual and Institutional Roles. *Journal of Common Market Studies*. 2003, vol. 41, no. 2, s. 269 – 288. ISSN: 0021-9886.
- SCHMITT, Hermann – REIF, Karlheinz. Nine Second-Order National Elections – A Conceptual Framework For the Analysis of European Elections Results. *European Journal of Political Research*. 1980, vol. 8, no. 1, s. 3 – 44. ISSN: 0304-4130.
- SCHURE, Paul – VERDUN, Amy. Legislative bargaining in the European Union: The Divide between Large and Small Member States. *European Union Politics*. 2008, vol. 9, no. 4, s. 459 – 486. ISSN: 1465-1165.
- SPRINGEROVÁ, Pavlína. Španělské národní zájmy v kontextu vnitropolitických změn po roce 1986. *Mezinárodní politika*. 2010, vol. 34, no. 2, s. 8 – 11. ISSN: 0543-7962.
- STRMISKA, Maxmilián. Regionální systémy politických stran: Komparativní studie ke genezi regionálních stranicko-politických soustav. *Politologický časopis*. 1996, vol. III., no. 2, s. 89 – 104. ISSN 1211-3247.

- TRENZ, Hans-Jörg. Reconciling diversity and unity : Language minorities and European integration. *Ethnicities*. 2007, vol. 7, no. 2, s. 157 – 185. ISSN: 1468-7968.
- VOERMAN, Gerrit. The formation of political parties in the European Union, paper, Conference “The EP in an ever changing Union: where to go from here”, Maastricht, Montesqieu Institute, 5-6 March 2009.
- WEBER, Till. Campaign Effects and Second-Order Cycles: A Top-Down Approach to European Parliament Elections. *European Union Politics*. 2007, vol. 8, no. 4, s. 509 – 536. ISSN: 1465-1165.

D) ELEKTRONICKÉ ZDROJE

A Catalunya Nord [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z :

<<http://www.galeon.com/unitatcatalana/>>.

ABC Noticias de España y del mundo – ABC.es [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z:

<<http://www.abc.es/>>.

Autonomní statut Katalánska [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<www.gencat.cat/generalitat/cat/estatut/> a

<www.gencat.net/generalitat/eng/estatut/preambul.htm>.

Bloque Nacionalista Galego [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<<http://www.bng-galiza.org/opencms/opencms/BNG/global/seccions/portada/>>.

CiU [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z: <<http://www.ciu.info/>>.

Coalición Canaria: La Fuerza de Canarias [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<http://www.coalicioncanaria.org/web_2008/index.php>.

Consulta de los resultados electorales. Ministerio del Interior [online]. [cit. 2011-04-11]. Dostupné z: <<http://www.infoelectoral.mir.es/min/>>.

El Senado de España [online]. [cit. 2008-05-13]. <www.senado.es>.

Eldr [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z: <<http://www.eldr.eu/en/index.php>>.

ElPaís.com: el periódico global en español [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z: <<http://www.elpais.com/global/>>.

Esquerra Republicana de Catalunya [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z: <<http://www.esquerra.cat/>>.

EUROPA – Lisabonská smlouva [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z: <http://europa.eu/lisbon_treaty/index_cs.htm>.

Europe Politique [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://www.europe-politique.eu>>.

European Democratic Party [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z: <<http://www.pde-edp.net/>>.

European Free Alliance [online]. [cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://www.e-f-a.org/efaactive.php?id=43>>.

European People's party [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z: <<http://www.epp.eu/>>.

Euroskop.cz – Info Eurocentra – Jednací řád Evropského parlamentu pro 7. volební období [online]. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z: <http://www.euroskop.cz/gallery/56/16867-jednaci_rad_qare09001csc_002.pdf>.

Eurostat Home [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>>.

Chunta Aragonesista [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<<http://www.chunta.com/>>

La Moncloa. Home [online]. [cit. 2008-05-14]. <<http://www.la-moncloa.es/default.htm>>.

La voz de Barcelona [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z:

<<http://www.vozbcn.com/>>.

La Vanguardia.com [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z:

<<http://www.lavanguardia.com/>>.

Legislativní sborník Katalánska [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<www.civil.udg.es/normacivil/catalunya.htm>.

Libertad Digital [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z:

<<http://www.libertaddigital.com/>>.

Ministerio del Interior – Resultados Electorales [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

Nářízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2004/2003 ze dne 4. listopadu 2003 o statutu a financování politických stran na evropské úrovni. Zdroj:[cit. 2011-04-04]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:01:04:32003R2004:CS:PDF>>

.

Partido Andalucista[online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z:

<<http://www.partidoandalucista.org/index-gen.htm>>.

PNV, CiU, BNG / Declaración de Barcelona / 16 de junio de 1998 [online]. [cit. 2011-04-12]. Dostupné z: <<http://www.filosofia.org/his/h1998bar.htm>>.

ROZHODNUTÍ RADY ze dne 25. června 2002 a ze dne 23. září 2002, kterým se mění Akt o volbě zastupitelů v Evropském parlamentu ve všeobecných a přímých

volbách, jenž je připojen k rozhodnutí 76/787/ESUO, EHS, Euratom Zdroj: [cit. 2011-04-06]. Dostupné z: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:01:04:32002D0772:CS:PDF>>

Ústava Španělska [online]. [cit. 2011-02-21]. Dostupné z: <www.constitucion.es/constitucion/lenguas/ingles.html>.

Vítejte v Evropském parlamentu [online]. [cit. 2011-05-16] Dostupné z: <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do;jsessionid=B02A7B74D486F017069DF3A82C56FF5C.node2?id=146&language=cs>>.

Vote.Watch.eu European Parliament [online]. [cit. 2011-04-29]. Dostupné z: <<http://www.votewatch.eu/>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rokkanova teorie štěpných linií ve společnosti (tabulka)

Příloha č. 2: Typy současného státního uspořádání ve vybraných zemích západní Evropy (tabulka)

Příloha č. 3: Zjednodušený model institucionálního systému Evropské unie (graf)

Příloha č. 4: Zastoupení španělských regionálních stran ve Sněmovně poslanců v letech 1977 – 2008 (graf)

Příloha č. 5: Volební účast při volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 (graf)

Příloha č. 6: Volební účast při volbách do Evropského parlamentu ve Španělsku v letech 1987 – 2009 (graf)

Příloha č. 7: Zvolení zástupci španělských regionálních stran do Evropského parlamentu v letech 1987 – 2009 (seznam)

Příloha č. 8: Sociologické údaje o zvolených zástupcích regionálních politických stran do Evropského parlamentu v letech 1987 – 2009 (tabulky)

Příloha č. 9: Seznam vybraných zkratk

Přílohy

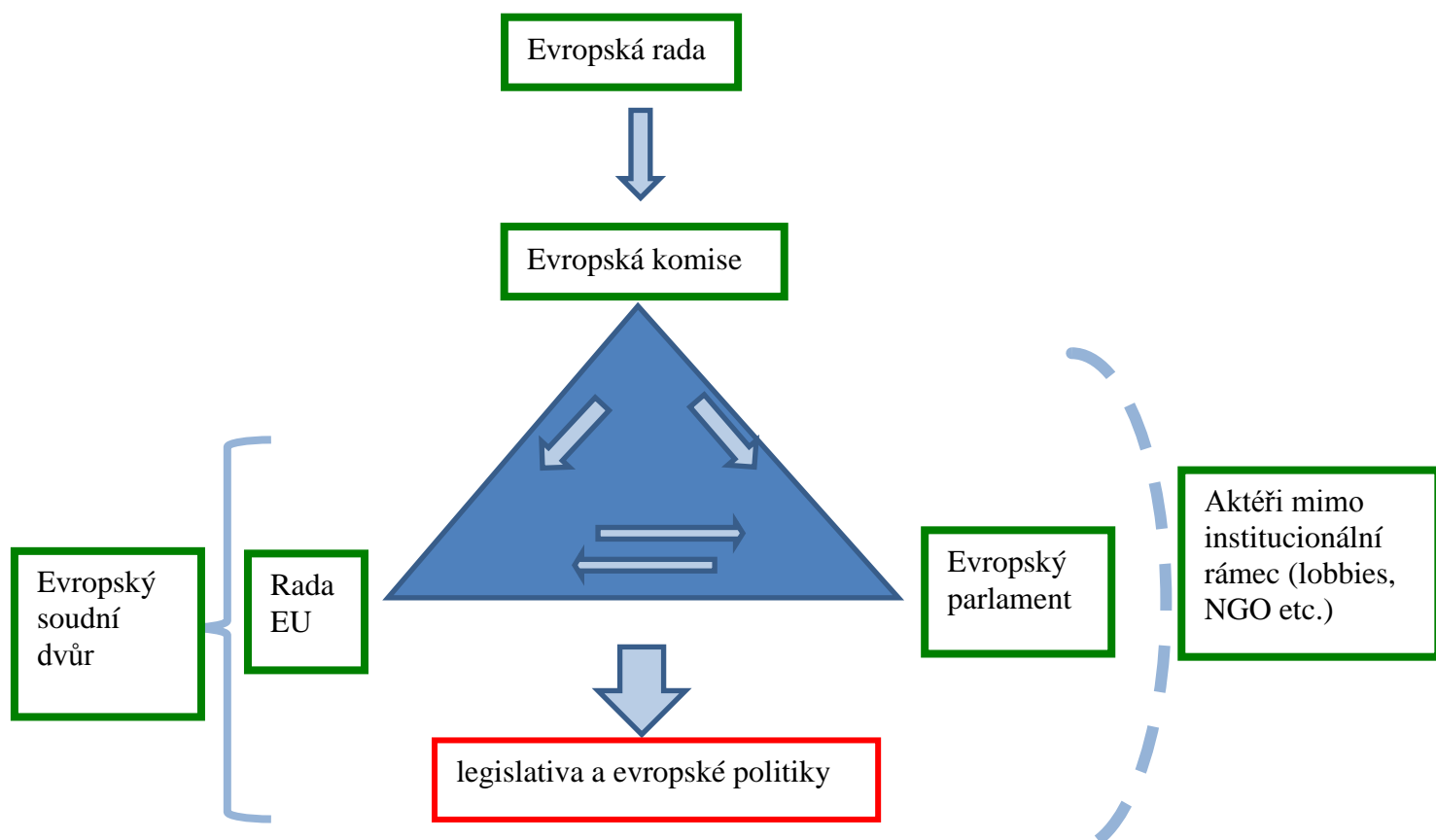
Příloha č. 1: Rokkanova teorie štepných linií ve společnosti (tabulka)

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	konfliktní linie centrum - periferie	konfliktní linie církev - stát
Průmyslová revoluce	konfliktní linie město - venkov	konfliktní linie vlastníci - pracující

Příloha č. 2: Typy současného státního uspořádání ve vybraných zemích západní Evropy (tabulka)

Typ státního uspořádání	Stát	Politické regiony	Právo regionů účastnit se rozhodovacího procesu
<i>Federální stát</i>	Rakousko Belgie Německo	Lander (10) Regions (3) Lander (16)	Ano
<i>Unitární regionalizovaný stát</i>	Itálie Francie Španělsko Velká Británie	Regioni (20) Régions (21) Communidades Autónomas (17) Země (3)	Konzultativní Konzultativní Žádné Žádné
<i>Unitární decentralizovaný stát</i>	Dánsko Finsko Nizozemí Švédsko	Faerské ostrovy Alanské ostrovy	Žádné
<i>Unitární centralizovaný stát</i>	Řecko Irsko Lucembursko Portugalsko	–	Žádné

Příloha č. 3: Zjednodušený model institucionálního systému Evropské unie (graf)

Legenda:

Process rozhodování
(procedury a mechanismy)

Hlavní aktéři rozhodovacího procesu
(institucionální a vedlejší)

Výsledky rozhodování
(evropské politiky)

Příloha č. 4: Zastoupení španělských regionálních stran ve Sněmovně poslanců v letech 1977 – 2008 (graf)

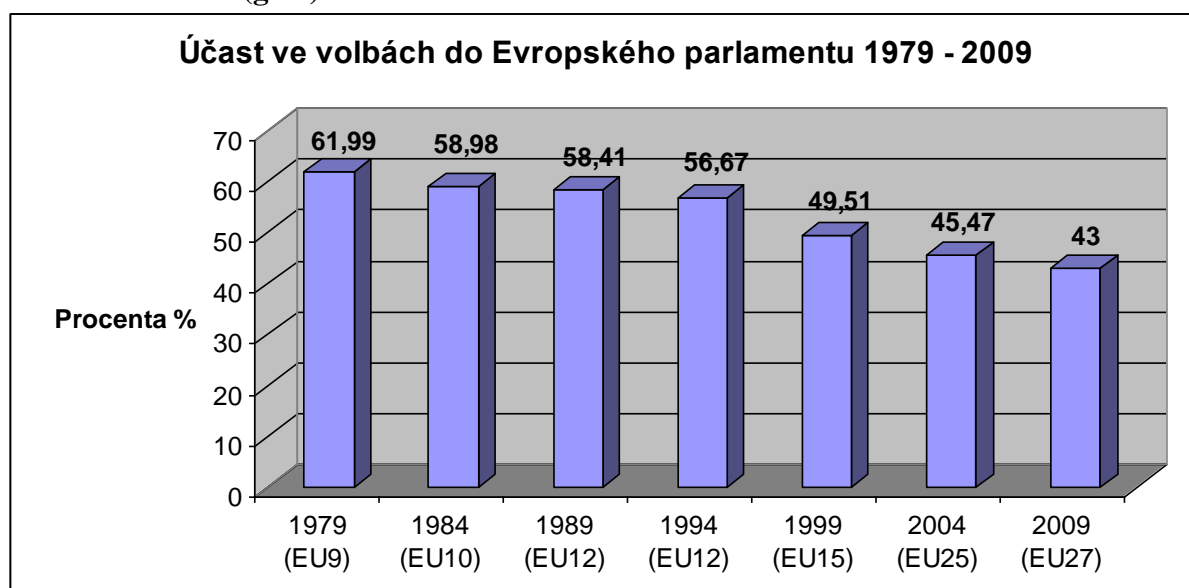
	1977	1979	1982	1986	1989	1993	1996	2000	2004	2008
CiU	13 ¹	8	12	18	18	17	16	15	10	11
EAJ – PNV	8	7	8	6	5	5	5	7	7	6
CC²	-	1	-	1	1	4	4	4	3	2
HB	-	3	2	5	4	2	2	-	-	-
ERC	1	1	1	-	-	1	1	1	8	3
BNG	-	-	-	1	-	-	2	3	2	2
EA	-	-	-	-	2	1	1	1	1	-
UV	-	-	-	1	2	1	1	-	-	-
Na Bai	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
CHA	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
PA	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-
EE	1	1	1	2	2	-	-	-	-	-
PAR	1	1	-	1	1	1	-	-	-	-
celkově	24	24	24	35	37	32	32	32	33	25

¹ Při prvních volbách vystupovaly jednotlivé složky koalice CiU zvlášť. CDC získala 11 zástupců a UDC 2.

² Regionální zástupci kanárských ostrovů vystupovali roku 1979 - 1986 jako UPC a roku 1989 jako AIC.

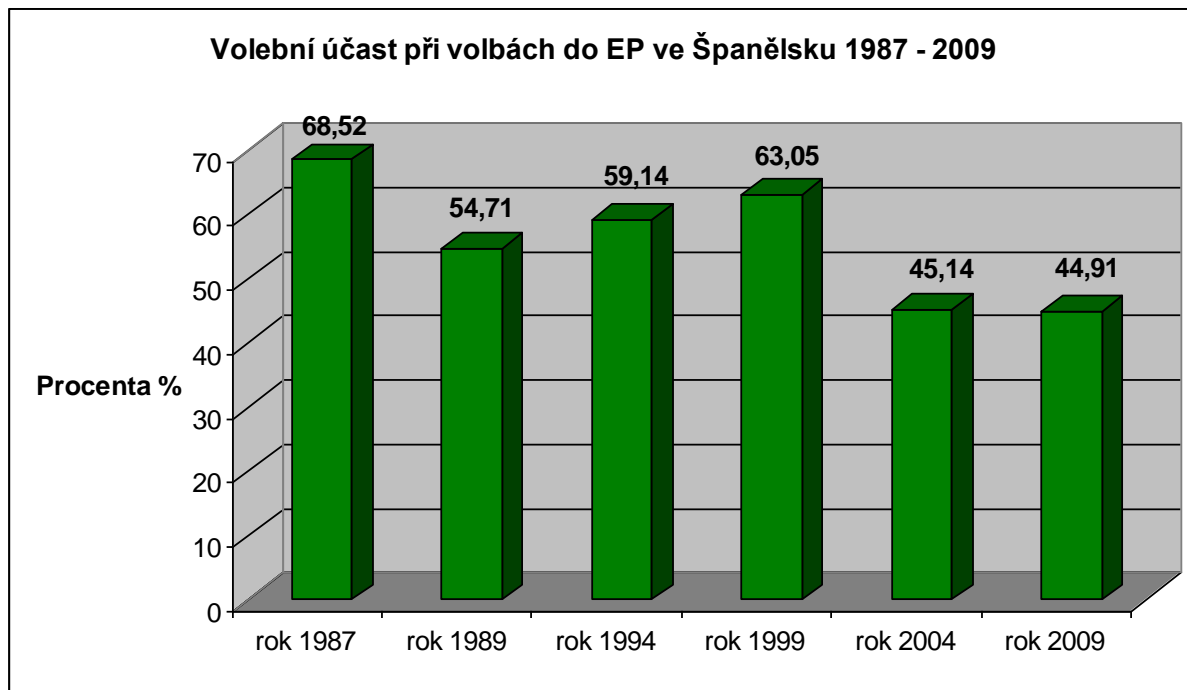
Zdroj výsledků: *Ministerio del Interior – Resultados Electorales* [online]. [cit.2011-05-07]. Dostupné z: <<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

Příloha č. 5: Volební účast při volbách do Evropského parlamentu v letech 1979 – 2009 (graf)

Zdroj: *Evropský parlament* [online]. [cit. 2011-05-16]. Dostupné z : <<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=CS&id=211>>

Příloha č. 6: Volební účast při volbách do Evropského parlamentu ve Španělsku v letech 1987 – 2009 (graf)

Zdroj výsledků: *Ministerio del Interior – Resultados Electorales* [online]. [cit.2011-05-07]. Dostupné z: <<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>>.

Příloha č. 7: Zvolení zástupci španělských regionálních stran do Evropského parlamentu v letech 1987 – 2009 (seznam)

Zvolení zástupci regionálních stran roku 1987:

CIU - CONVERGENCIA I UNIO	Carles Alfred Gasoliba i Bohm (CDC) Concepció Ferrer i Casals (UDC) Joaquim Muns Albuixech (CDC)
HB - HERRI BATASUNA	José María Montero Zabala
EA-ERC-PNG - COALICION POR LA EUROPA DE LOS PUEBLOS	Juan Carlos Garaikoetxea Urriza (EA)

Zvolení zástupci regionálních stran roku 1989:

CIU - CONVERGENCIA I UNIO	Carles Alfred Gasoliba i Bohm (CDC) Concepció Ferrer i Casals (UDC)
IP - IZQUIERDA DE LOS PUEBLOS	Juna María Bandres Molet (EE)
CN - COALICION NACIONALISTA	Juan Antonio Gangoiti Llaguno (PNV)
PA - PARTIDO ANDALUCISTA	Pedro Pacheco Herrera
HB - HERRI BATASUNA	José María Montero Zabala
P.E.P. - POR LA EUROPA DE LOS PUEBLOS	Juan Carlos Garaikoetxea Urriza (EA)

Zvolení zástupci regionálních stran roku 1994:

CIU - CONVERGENCIA I UNIO	Carles Alfred Gasoliba i Bohm (CDC) Concepció Ferrer i Casals (UDC) Joan MA. Vallve i Ribera (CDC)
CN - COALICION NACIONALISTA	Josu Jon Imaz San Miguel (PNV) Isidoro Sánchez García (CC)

Zvolení zástupci regionálních stran roku 1999:

CIU - CONVERGENCIA I UNIO	Carles Alfred Gasoliba i Bohm (CDC) Concepció Ferrer i Casals (UDC) Pere Estere i Abad (CDC)
CN+EP - COALICION NACIONALISTA + EUROPA DE LOS PUEBLOS	Josu Ortuondo Larrea(PNV) Gorka Knorr Borrás (EA)
CE - COALICION EUROPEA	Isidoro Sánchez García (CC) Carlos Baptista Ojeda (PA)
EH - EUSKAL HERRITARROK	Koldo Gorostiaga Atxalandabaso
BNG - BLOQUE NACIONALISTA GALEGO	Camilo Norgueira Roman

Zvolení zástupci regionálních stran roku 2004:

GALEUSCA - GALEUSCA - PUEBLOS DE EUROPA	Ignasi Guardans Cambó (CDC) Josu Ortuondo Larrea(PNV)
EDP - EUROPA DE LOS PUEBLOS	Bernat Joan i Mari (ERC)

Zvolení zástupci regionálních stran roku 2009:

CEU - COALICIÓN POR EUROPA	Ramón Tremosa i Balcells (CDC) Izaskun Bilbao Barandika (PNV)
Edp-V - EUROPA DE LOS PUEBLOS- VERDES	Oriol Junqueras Vies (ERC)

Příloha č. 8: Sociologické údaje o zvolených zástupcích regionálních politických stran do Evropského parlamentu v letech 1987 – 2009 (tabulky)**a) Věkový průměr**

Volby do EP	Věkový průměr zvolených zástupců
1987	45,4
1989	45,1
1994	48,4
1999	54,8
2004	46,7
2009	44
celkově	47,4

b) Vzdělání (obory vysokoškolského vzdělání)

Obor	Počet	Podíl procentuálně
Filosofie	3	13,7 %
Ekonomický obor	6	27,2 %
Právní vědy	7	31,8 %
Technický obor	5	22,8 %
Lékařství	1	4,5 %

Příloha č. 9: Seznam vybraných zkratk

AB - Nezávislá jednota (*Abertzalen Batasuna*)

AIC - Nezávislého sdružení Kanárských ostrovů (*Agrupaciones Independientes de Canarias*)

ANV - Národní baskická aliance (*Acción Nacionalista Vasca*)

BC - Katalánský blok BC (*Bloc Català*)

BNG - Galicijský nacionalistický blok (*Bloque Nacionalista Galego*)

- CC** - Kanárské koalice (*Coalición Canaria*)
- CDC** - Katalánska (*Convergence Démocratique de Catalogne*)
- CDS** - Demokratický a sociální střed (*Centro Democrático y Social*)
- CiU** - Konvergence a Jednota (*Convergència i Unió*)
- EA** – Baskická solidarita (*EA – Solidarité Basque*)
- EA** - Baskická solidarita (*Eusko Alkartasuna*)
- EDS** - Evropská demokratická strana (*European Democratic Party*)
- EE** - Baskická levice (*Eskadiko Ezkerra*)
- EFA** - Evropská svobodná aliance (*European Free Alliance*)
- EH** - Baskičtí občané (*Euskal Heritarrok*)
- ELDR** - Evropská liberální, demokratická a reformní strana (*European Liberal Democrats Party*)
- EP** - Evropský parlament (*European Parliament*)
- EPP** - Evropská lidová strana (*European People´s Party*)
- ERC** - Republikánská levice Katalánska (*Esquerra Republicana de Catalunya*)
- EU** - Evropská unie (*European Union*)
- HB** - Lidová jednota (*Herri Batasuna*)
- CHA** - Aragonská junta (*Chunta Aragonesa*)
- IC/Verds** – Iniciativa pro Katalánsko – Zelení (*Iniciativa per Catalunya -Verds*)
- ICAN** - Iniciativa Kanárských ostrovů (*Iniciativa Canaria Nacionalista, resp. Iniciativa Canaria*).
- IU** - Sjednocená levice (*Izquierda Unida*)
- LR** - Regionalistické ligy (*Liga Regionalista*)
- Na Bai** - Navarra ano (*Nafarroa Bai*)
- PA** - Andalusistická strana (*Partido Andalucista*)
- PAR** - Aragonská strana (*Partido Aragónés*)
- PG** - Galicijská stranou (*Partido Galeguista*)
- PNC** - Kanárská nacionalistická strana (*Partido Nacionalista Canario*)
- PNG** - Galicijská národní strana (*Partido Nacionalista Gallego*)
- PNV** - Nacionalistická strana Baskicka (*Partido Nacionalista Vasco*)
- PNV** - Baskická národní strana (*Partido Nacionalista Vasco*)
- PP** - Lidová strana (*Partido Popular*)
- PSC** - Strana socialistů Katalánska (*Partit dels Socialistes de Catalunya*)
- PSE** - Strana evropských socialistů (*Party of European Socialists*)

PSOE - Španělská socialistická dělnická strana (*Partido Socialista Obrero Español*)

UC - Katalánská jednota (*Unitat Catalana*)

UM - Mallorská unie (*Unió Mallorquina*)

UPG - Svaz galicijského lidu (*Unión de Povo Galego*)

UPN - Unie navarrského lidu (*Unión del Pueblo Navarro*)

UV - Valencijská unie (*Unió Valenciana*)